

SÖZLÜK

Sözlük

[çoğ. : çoğul; tek. : tekil; f. : dişil; f. çoğ. : dişil çoğul; kar. : karşıt; kıs. : kısaltma]

Not: Buradaki birçok madde, ilk iki kitaptaki sözlük bölümlerinde de yer almaktadır. Dolayısıyla bu maddeler hakkında, sadece gerekli tanımlar vermekle yetinilmiştir. Bu tip maddelerin sonuna “BBS [=Daha fazla detay için Bkz. Bereşit Sözlük]” ya da “BŞS [=Daha fazla detay için Bkz. Şemot Sözlük]” kısaltması eklenmiştir.

Aavat Yisrael: “Yisrael Sevgisi”. Yahudiler’in birbirlerine göstermeleri gereken özel sevgi konusundaki Tora’nın emri (bkz. 19:18).

Adas: Mersingillerden, deri sertliğindeki yaprakları yaz kış yeşil kalan, sarı-beyaz renkli meyvesi çiçeği olan güzel kokulu bir ağaç. Mersin ağacı (*Myrtus communis*). Adas, Erets-Yisrael’in kuzey kıyı şeridinde [Türkiye’de ise Güney ve Batı Anadolu dağlarında yetişir. Bu ağacın dalı, Sukot bayramı kutlamaları sırasında kullanılan dört bitkiden biridir. Tora onu “Ets Avot – Örgülü Ağaç” olarak tanımlar (bkz. 23:40 açk.).

Aftara: Tam anlamıyla “Muafiyet”. Şabat ve bayram gibi özel günlerde peraşasının ardından okunan, Neviim [Peygamberler] kitabından bir bölüm. BŞS.

Agala: (E-Gimal-Ayin-Lamed-E). “Kusturma; iğrendirme”. Kapların yıkanıp 24 saat bekletildikten sonra fokurdar derecede kaynayan suya daldırılması işlemi. Eğer bir kap, sıvıyla pişirme yoluyla Kaşerut açısından kullanılmaz hale gelmişse, örneğin bu sütlü bir kapken yanlışlıkla etli için kullanılmışsa, aksi olmuşsa, ya da içinde Kaşer olmayan bir yemek pişirilmişse, ya da Kaşer Lepasah hale getirilmek isteniyorsa bu yöntemle sıfırlanabilir. Kil ya da porselen kaplar için bu yöntem kullanılamaz. Plastik kaplar, bu derece sıcaklığa dayanabiliyorsa bu şekilde sıfırlanabilir.

Akafot: “Turlar”. tek. Akafa. Sukot bayramı boyunca elde tutulan Arbaat Aminim ile her gün bir kez, son gün olan Oşana Raba’da ise yedi kez, Sefer-Tora’nın bulunduğu Teva’nın etrafında yapılan turlar (bkz. 23:40 açk.). Simhat Tora’da da, eldeki Sefer-Toralar’la, tevadaki Sefer-Tora’nın etrafında yapılan turlar da aynı terimle adlandırılır.

Akdaşa: çoğ. Akdaşot. “[Herhangi bir amaca ya da kişiye] Adama”. Vayikra kitabının bağlamı içinde bu, herhangi bir canlı ya da cansız malın, kutsiyete, yani Bet-Amikdaş’a adanmasını ifade eder. Korban olarak adanan bir hayvanın, sahibi tarafından sözel olarak bunu kutsiyete adaması da buna dahildir.

Aktara: “Tüttürme”. 1. Bir korbanın, yakılmayı gerektiren kısımlarının Mizbeah üzerinde yakılması. 2. Tütsünün yakılması.

Alaha: çoğ. Alahot. 1. Kural. “Alah – Gitmek” kökünden gelir ve bu kurala göre “gidildiği; hareket edildiği” manasını verir. “Moşe Bene-Yisrael’e Pesah Alahalarını Pesah’ta, Şavuot Alahalarını Şavuot’ta, Sukot Alahalarını Sukot’ta öğretirdi” (Torat Koanim). 2. Yahudi Kanunu.

Alaha Lemoşe Misinay: “Moşe’ye Sinay’da Verilmiş Alaha”. Sözlü Tora’daki tüm detaylar Moşe’ye Sinay’da verilmiştir. Bu detayların neredeyse tümü Tora’nın açıklama yöntemleri kullanılarak, Yazılı Tora’nın içinden türetilir. Ancak bazı istisnalara, Yazılı Tora’dan hiçbir gönderme yoktur. Bu istisnai kurallara Alaha Lemoşe Misinay adı verilir. Bunlar arasında örneğin tefilin kutularının siyah renkte ve küp şeklinde olması sayılabilir (Rambam).

Midraş Alaha: Alaha konularındaki açıklamaları içeren eski kaynaklar. Bunlar Mehilta, Sifra (=Torat Koanim) ve Sifri’dir. BBS.

Aliya: “Yukarı Çıkış”, “Yükseliş”, “Artış”, “Gelişim” vs. 1. Erets-Yisrael’e geliş. Burası manevi açıdan daha yüksek kabul edildiği için, bu terim kullanılır. Benzer şekilde Erets-Yisrael’den çıkış da “Yerida – İniş” olarak tanımlanır. 2. Bir binanın üst katı.

Aliyat Neşama: “Ruh Yükselişi”. 1. Manevi yükseliş duygusu. 2. Ölen bir kişinin ruhunun manevi dünyada kademe yükselişi; Gan Eden’e girişi. Ölmüş kişinin adına yapılan mitsvalar böyle bir şeyi sağlayabilir. Buna “İluy Neşama – Ruhun Yükseltilmesi” adı verilir.

Aliya Latora: “Tora’ya Çıkış”. Sinagog’da peraşa okunurken Sefer-Tora’ya çağrılan kişiler için okunan bölümlerin her biri. Sefer-Tora’ya çağrılan kişiler de aynı kökten gelen “Ole – Yükselen; Yukarı Çıkan” olarak adlandırılır. Zira Tora okunuşu yüksek bir konumdur.

Aliya Leregeli: “Bayrama Çıkış”. Şaloş Regalim bayramlarında Yerusalayim’deki Bet-Amikdaş’a geliş.

Bene Aliya: “Yükselmiş Kişiler”. Bilgi ya da uygulama konusunda yüksek konumlara ulaşmış kişiler.

Ama: çoğ. Amot. 1. 48cm. [başka görüşlere göre 56 ya da 60cm.] uzunluğunda bir ölçü. (1 ama = 6 tefah). Bkz. Şemot 25:10 açık. Bu genel olarak kullanılan uzunluktur. Farklı durumlarda farklı uzunluktaki ama ölçüleri kullanılırdı. 2. Dirsek ile bilek arasındaki bölüme verilen isim. 3. Elin orta parmağı.

Ama Atsila: “Asil Ama”. Tanah’ta bahsi geçen ve tahmini uzunluğu, koltuk altından parmak uçlarına kadar olan ölçü.

Ama Gemuda: “Cüce Ama”. Ya da “Ama Geruma – Fazlalığı Olmayan Ama” veya “Ama Atseva – Üzgün Ama”. Normalden kısa olan ama ölçüsü.

Ama Soheket: “Mutlu Ama”. Normalden uzun olan ama ölçüsü.

Amat Abinyan: “İnşaat Aması”. Bet-Amikdaş’ın inşası sırasında kullanılan ama ölçüsü.

Arba Amot: “Dört Ama”. Çeşitli Alaha konularında minimum uzaklığı belirten mesafe. Örneğin Şabat günü genel bir mekanda bir şey dört amadan fazla taşınmaz.

Amen: “Gerçektir; kesinlikle” anlamındaki onay sözcüğü. Bu sözcük “inşallah olur” anlamında değildir. “Emet – Gerçek” sözcüğüyle aynı kökten gelir ve tam bir güven ifade eder. Bir dua ya da beraha sonrasında “Amen” denmesi o duanın “inşallah gerçekleşeceğine” dair bir dileği değil, o dua sonucunda Tanrı’nın her konuda en doğru kararı verip, en uygun sonucu getireceğine dair sarsılmaz güveni yansıtır. Bu, bazen duanın kabul edilmemesi şeklinde bile olabilir.

Amida: 1. Duruş; ayakta duruş. 2. Tüm duaların merkezini oluşturan ve 19 berahadan

oluşan dua ifade eder. *Amida*, ayakta ve ayaklar bitişik bir şekilde söylendiği için bu ismi alır. *Mişna* dilindeki adı “*Tefila – Dua*”dır; zira duaların en merkezi bölümü budur. *Amida*, *Anşe Keneset Agedola* tarafından ilk meydana getirildiğinde 18 *berahadan* oluşurdu. Bu sebeple “*Şemone Esre – On Sekiz*” olarak da bilinir. İleri dönemlerde halk içinde, düşmana karşı işbirliği yapan kişiler yaygınlaşınca, düşmanın başarılı olmamasını dileme temasına sahip “*Lamalşinim Velaminim*” *berahası* eklenmiştir.

Amora: (Alef-Mem-Vav-Reş-Alef). çoğ. *Amoraim*. *Tanaim* döneminden, *Talmud*’un tamamlanışına kadar olan süre içinde yaşayan ve *Mişna*’daki öğretileri daha geniş bir şekilde açıklayan *Hahamlar*’a verilen isim. BBS.

Amotsi: “Çıkaran”. Ekmek yenmeden hemen önce söylenen “*Amotsi Lehem Min Aarets – Topraktan Ekmek Çıkaran [Tanrı; Mübarektir]*” *berahası*.

Anane Akavod: Bkz. *Onur Bulutları*.

Aninut: *Onen* olma durumu. Bkz. *Onen*.

Anşe Keneset Agedola: Büyük Meclis’in Üyeleri.

Keneset Agedola: “Büyük Meclis”. Büyük İskender dönemine kadar olan Pers İmparatorluğu egemenliği süresince, Yahudiler’in merkezi kanuni mercii. 120 kişiden oluşan kurulda, Ezra, Nehemya gibi peygamberler, Mordehay gibi devlet adamları, Şimon Atsadiq gibi üst düzey otoriteler vardı. *Keneset Agedola*’ya kadar dualarda kesin bir form yoktu. Bu dönemden itibaren *Beraha*, *Tefila*, *Kiduş* ve *Avdala* için belirli ve kesin metinler belirlendi, derlendi ve kompoze edildi.

Arava: (Ayin-Reş-Bet-E). çoğ. *Aravot*. 1. “Söğüt”. Genelde sulak yerlerde yetişen yaprakları alması ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç (*Salix*). Dalları esnek ve sepet örgüsü için uygundur. Bu ağacın dalı, *Sukot* bayramı kutlamaları sırasında kullanılan dört bitkiden biridir (bkz. 23:40 açk.). Mitsva için kullanılmaya en uygun cins dere söğüdüdür (*Salix acmopylla*). 2. “Çorak Düzlük”. Sadece bodur çalılar ve otların olduğu ağaçsız geniş bölge. Bu nedenle “*Midbar – Çöl*” için takma isim olarak da kullanılır.

Hibut Arava: “*Aravanın Vurulması*”. *Oşana Raba*’da duanın ardından okunan bir metin eşliğinde, beş *Arava*’nın yere beş kez vurulmasına dair, peygamberler döneminden beri süregelen gelenek.

Yom Şevii Şel Arava: “*Arava*’nın [vurulduğu, *Sukot*’un] Yedinci Günü”. Bazı cemaatlerde *Oşana Raba*’ya verilen takma isim.

Aarava: “*Arava Bölgesi*”. *Erets-Yisrael*’de, Yarden [=Ürdün] ovasından Yam Amelah’ın (“Tuz Gölü” = Lut Gölü) güneyine kadar olan bölgeye verilen isim.

Yam Aarava: “*Arava Denizi*”. Lut gölünün diğer bir ismi (bkz. Devarim 4:49).

Arbaat Aminim: ya da **Arbaa Minim**. “Dört Tür”. *Sukot* bayramında sabah duaları sırasında kullanılan dört bitki türü: *Etrog*, *Lulav*, *Adas*, *Arava*.

Arel: (Ayin-Reş-Lamed). çoğ. *Arelim*. “Kapalı; Örtülü; Ulaşılmaz vs.” 1. Sünnet olmamış kişi. 2. Yeni dikilmiş bir ağacın, ilk üç boyunca yasak olan meyvesi. Bkz. *Orla*.

Aral Ozen: “Kulağı Kapalı”. Dinlemeyi reddeden; inatçı.

Aral Lev: Ya da **Erel Lev.** “Kalbi Kapalı”. İnatçı.

Aral Sefatayim: “Dudakları Kapalı”. Konuşma zorluğu olan. (bkz Şemot 6:12).

Aral Roş: “Kafası Kapalı”. Aptal.

Aron Aberit: “Antlaşma Sandığı”. Tanrı’nın Moşe’ye vermiş olduğu On Emir levhalarını içeren sandık; Yeoşua 3:6. “**Aron Aedut** – *Tanıklık Sandığı*” (Şemot 26:33) ya da “**Aron Aşem** – *Tanrı’nın Sandığı*” (Şemuel I 5:3) olarak da bilinir. Bkz. Şemot 25:10 v.d.

Arvit: Gecenin başı.

Tefilat Arvit: “Gece duası”. *Korban* parçalarının *Mizbeah*’ın üzerinde yakılışı gece boyunca yapılabilirdi. *Arvit* duası bu işleme denktir.

Aşam-korbanı: “Suç *Korbanı*”. *Bet-Amikdaş* döneminde, bazı kategorilerdeki günahların ya da istenmeyen durumların onarımı için getirilen *korban*; bkz. 5:1 v.d.; 7:2 aşk. [*Aşam-korbanı*nın getirilmesini gerektiren durumlar için bkz. 5:20-26 aşk.].

Aşam Taluy: “Muallaktaki/Askıdaki [günah için] *Aşam-korbanı*”. Kasıtlı işlenmesi *Karet* cezasını gerektiren bir günahı kasıtsız olarak işleyip işlemediğinden emin olmayan bir kişi bu *korbanı* getirir (bkz. 5:17-19 aşk.).

Aşam Vaday: “Kesin *Aşam-korbanı*”. Beş durumda getirilen *Aşam-korbanı*larına verilen genel isim (bkz 5:20-26 aşk.).

Aşem: (E-Şin-Mem). Tanrı’nın İsmi yerine kullanılan sözcük. Tanrı’nın İsmi’nin boş yere kullanılması ciddi bir yasaktır; *Tora*, bunu yapan kişinin kolay kolay temizlenmeyeceğini vurgulamaktadır (bkz. 20:7). Bu sebeple Tanrı’nın Dört Harfli İsmi, hiçbir şart altında ağza alınmamalıdır. Bu konudaki istisnalardan biri, *Bet-Amikdaş* döneminde *Koen Gadol*’un *Yom Kipur*’da yaptığı özel uygulamalarda Tanrı’nın İsmi’ni olduğu gibi telaffuz etmesidir. Yahudiler, buna bağlı olarak dualarında bile Tanrı’nın İsmi’nin geçtiği yerlerde “**A-do-nay** – *Efendimiz*” sözcüğünü kullanırlar. Dualarda kullanılan bu İsim de kutsaldır ve günlük konuşmalarda ağza alınmamalıdır. Bu açıdan, günlük konuşmalarda Tanrı’dan bahsedildiği zaman “**Aşem** – *İsim [Tanrı’nın İsmi]*” sözcüğü tercih edilmelidir; bkz. Bereşit 2:4. [Not: Bu sözcük E-Şin-Mem harfleriyle yazılır. Dolayısıyla “A” harfinden önce {İbranice’deki E harfinin verdiği} gırtlaktan gelen hafif bir hava çıkışı vardır: [H]Aşem.]

Aşera: çoğ. *Aşerot* ya da *Aşerim*. **1.** Eski dönemde Kenaan Ülkesi’ndeki yaygın putperest uygulamanın bir parçası olarak kutsal kabul edilen ağaçlar ya da direklerle verilen isimdir; bkz. Devarim 16:21. **2.** Yakın doğuda yaygın olarak tapınılan bir bereket tanrıçası. *Aşera*’nın onuruna ahşap sütun ya da direkler dikilir, ona yönelik ibadetler bunların altın-da gerçekleştirilirdi. Bu ağaçlar da onun ismiyle anılırdı.

Aşgaha Peratit: “Özel/Ayrıntılı Nezaret”. Tanrı’nın bu dünyadaki her ayrıntıyla özel olarak ilgilenmesi.

Aşkenazlar: İbranice “**Aşkenaz** – *Almanya*” sözcüğünden gelir. Orta ve Doğu Avrupa kökenli Yahudiler’e verilen isim.

Atavat Anerot: “Kandillerin Yakılmaya Uygun Hale Getirilmesi”. *Menora*’nın kandillerinin artıklarının temizlenmesi, yağ konup fitilinin düzenlenmesi.

Avak Ribit: “Faiz Tozu”. Doğrudan faiz olmasa bile, borcu veren kişinin bu yolla sağladığı dolaylı yararlar.

Avel: (Alef-Bet-Lamed). Yastaki kişi. Bir kişi, kaybettiği yedi yakını için yas tutmalıdır: annesi, babası, erkek kardeşi, kız kardeşi, oğlu, kızı, eşi. Bir *avel*, durumuna ve ölümün ardından geçen zamana göre farklı kurallara uymakla yükümlüdür (bkz. Rabi Nisim Behar, *Dini Uygulama Rehberi*).

Avele Tsiyon: “Tsiyon İçin Yas Tutanlar”. *Bet-Amikdaş*’ın ve Yeruşalayim’in yıkılışı nedeniyle yas tutanlar.

Avoda Zara: 1. “Yabancı İbadet”. Putperestlik. 2. *Mişna*’nın, “**Nezikin – Zaranlar**” bölümündeki, putperestlik yasasını ele alan ünitesi.

Azara: 1. Avlu. 2. *Bet-Amikdaş*’ın, *Ezrat Naşim*, *Ezrat Yisrael* ve *Ezrat Koanim* olarak bölünmüş avlusu.

Ezrat Naşim: “Kadınlar Avlusu”. 1. *Bet-Amikdaş*’taki kadınların girebildikleri bölüm.

2. Sinagoglarda kadınlara ayrılmış bölüm.

Ezrat Yisrael: “Yisrael Avlusu”. *Bet-Amikdaş*’ta *Koen* olmayanların da girebildiği bölüm.

Ezrat Koanim: “*Koenler* Avlusu”. *Bet-Amikdaş*’ta, özel durumlar dışında sadece *Koenler*’in girebildiği bölüm.

Azazel: *Yom Kipur*’da, halkın günahlarını simgeleyen tekenin yuvarlandığı sarp ve kayalık uçuruma verilen isim.

Seir Laazazel: “*Azazel*’e [Giden] Teke”. Başkalarının günahını ve sorumluluğunu üstlenen kişi; günah keçisi.

Baal: 1. Sahip; efendi. 2. Bir kadının kocası. 3. Eski Kenaani toplumlarında baş ilahın ismi. Güneş tanrısı ve toprağa bereket veren güç olduğuna inanırlardı.

Baal Aveda: “Kayıp Sahibi”. Bir malını kaybetmiş kişi.

Baal Agada: “Hikaye Sahibi”. Çok hikaye bilen kişi. Torasal anlamda, *Midraşlar* konusunda uzman kişi.

Baal Ov / Baal Yideoni: “*Ov/Yideoni* Ustası”. Bkz. *Ov* ve *Yideoni*.

Baal Ahuza: “Arazi Sahibi”.

Baal Bayit: “Ev Sahibi”.

Baal Berit: “Antlaşma Sahibi”. 1. Müttefik. 2. Oğlunu, Tanrı ile Avraam arasındaki antlaşmaya dahil etmek üzere *Berit-Mila* ile sünnet eden/ettiren kişi.

Baal Basar: “Et Sahibi”. Şişman insan.

Baal Gaava: “Kibir Sahibi”. Kibirli kişi.

Baal Gevurot: “Kudretlerin Sahibi”. Tanrı’nın bir sıfatı.

Baal Gemara: “*Gemara* Sahibi”. *Talmud* uzmanı.

Baal Din: “Dava Sahibi”. Bir davanın tarafı.

Baal Hov: “Borç Sahibi”. Borçlu kişi.

Baal Hayim: “Yaşam Sahibi”. Hayvan.

Baal Mum: “Kusur Sahibi”. Bedensel kusuru olan insan ya da hayvan.

Baal Melaha: “Meslek Sahibi”. 1. Bir işin ustası. 2. İşveren.

Baal Milhamot: “Savaşların Efendisi”. Tanrı’nın bir sıfatı.

Baal Mitsvot: “Mitsva Sahibi”. Mitsvaları yerine getiren kişi.

Baal Mikra: “Tanah Uzmanı”.

Baal Kore: “Okuma Uzmanı”. Sinagogda halka Tora’yı okuyan kişi.

Baal Keri: Bedeninden sperma çıkmış erkek. Bkz. 15:1-18 açık. [a].

Baal Arahamim: “Merhamet Sahibi”. Tanrı’nın bir sıfatı.

Baal Şem: “İsim Sahibi”. 1. Ünlü kişi. 2. Kutsal İsimler yoluyla olağanüstü şeyler yapan, özellikle rahatsızlıkları iyileştiren kişi. Örneğin, Hasidizm akımını kuran Mejbuj’lu Rabi Yisrael Baal Şem Tov (~1700~1760).

Baal Simha: “Neşe Sahibi”. Kişisel ya da ailevi bir kutlama veren kişi.

Baal Tokea: “[Şofar] Çalma Uzmanı”.

Baal Teşuva: “Teşuva Sahibi”. Teşuva yapmış kişi.

Baeret: Nispeten açık renge sahip bir *tsaraat* lekesi türü (bkz. 13:2 açık.).

Bama: çoğ. *Bamot*. 1. Yüksek yer. Platform. 2. Üzerinde *korban* gerçekleştirmek için bir *mizbeah* kurulan yüksek yer (bkz. 1:4 açık.). 3. Yüksek tepe. 4. Sinagogda *Hazan*’ın bulunduğu nispeten yüksek yer (*Aşkenaz* jargonunda). *Sefarad* jargonundaki “*Teva*”.

Batel Beşişim: “Altmışta İptal Olur”. Bir karışımda, diğerinden en az altmış kat fazla miktardaki çoğunluğun, azınlığı iptal etmesi. Örneğin “yanlışlıkla” etli bir yemeğin içine hatayla süt düştüğü takdirde, düşen süt, yemeğin en çok altmışta biri kadersa, iptal olmuş sayılır ve karışım yenabilir.

Bedek Abayit: “Evin Tamirâtı”. 1. Bir yapının tamirâtı için ayrılan bütçe. 2. *Bet-Amikdaş*’taki tamiratlar ve restorasyonlar için ayrılmış bütçe.

Behor: çoğ. *Behorot*. Bir annenin ilk doğan çocuğu erkekse, *behor* ünvanını alır. Tüm *behorlar* Tanrı’ya aittir. Bir babanın birden çok kadından oğulları varsa, kendisi için bunların en büyüğü *behordur*. Mirastan, diğer kardeşlere göre iki kat pay alacak olan budur. Öte yandan, babanın, her annenin *behorunu* da *Pidyon* vererek kurtarma yükümlülüğü vardır (bkz. *Pidyon* => *Pidyon Aben*).

Behora: “Behorluk Hakkı”. Bir babanın *behorunun* diğer kardeşlerine göre mirastan aldığı ek pay. Buna göre miras kardeş sayısının bir fazlasına bölünür, her kardeş birer pay alırken, *behor* iki pay alır; bkz. Bereşit 25:29 v.d.; 35:23 açık. 48:1-7 açık.

Behor Beema: “Hayvanın Behoru”; Şemot 11:5. Tora’ya göre her dişi hayvanın ilk doğan erkek yavrusu da Tanrı’ya aittir; bkz. Şemot 13:12 v.d. Bkz. *Korban* > *Behor-korbanı*.

Makat Behorot: “Behorların Vurulması”. Tanrı’nın Mısır’a verdiği onuncu bela; Şemot 11:4 v.d.

Behorot: Mişna’nın insanların ve hayvanların *behorları* ile ilgili kurallara, *Koenler*’deki fiziksel kusurlara, hayvanlardan ayrılması gereken *maasere* vs. ayrılmış olan ünitesi.

Taanit Behorot: “Behorlar Orucu”. Pesah bayramından hemen önce, ister anne ister baba tarafından olsun tüm *behor*ların tutmakla yükümlü oldukları ve Mısırlı *behorlar* ölürken Yahudiler’in *behor*larının hayatta kalması sebebiyle tutulan oruç.

Bemezid: “Kasıtlı olarak”. Bir günahın bilinçli ve kasıtlı olarak işlenmesi. *kar. Beşogeg.*

Ben Aşemaşot: “Güneşler Arasında”. Güneşin batışı ile yıldızların çıkışı arasındaki yaklaşık 18-20 dakikalık süre. İki gün arasındaki geçişi işaretleyen bu sürenin biten güne mi yoksa başlayan güne mi ait olduğu kesin değildir.

Bene-Yisrael: 1. Yisrael-çocukları. Yaakov’un soyundan gelen ya da Yahudiliği sonradan kabul etmiş kişilerin oluşturduğu ulus. Yahudiler. 2. Yaakov’un soyuna mensup kişiler.

Beraha: çoğ. *Berahot*. 1. Bereket duası; mübarek kılmak; 2. Tanrı’ya teşekkür, övgü vs. için söylenen sabit metinli cümle/paragraf. 3. Bereket, şans, başarı; 4. Hediye; Bereşit 33:11. “*Kiduş – Kutsama*”dan farklıdır; bkz. Bereşit 2:3 açık. BBS.

Beraha Levatala: “Boş Yere [Söylenmiş] *Beraha*”. Çeşitli sebeplerle *beraha* söylemek gerekir; fakat boş yere *beraha* söylemek önemli bir yasaktır; zira bu, Tanrı’nın İsmi’ni boş yere anma yasağının (Şemot 20:7) ihlali anlamına gelir.

Birkat Amazon: “Yemek *Berahası*”. Ekmek yenmiş bir öğünden sonra söylenen *beraha*.

Birkat Agomel: Hastalık, esaret, deniz ya da çöl geçmek, uzun yolculuk gibi durumlardan kurtulduktan sonra Tanrı’ya teşekkür amacıyla, on kişilik topluluğun olduğu yerde söylenen *beraha*.

Birkat Koanim: “*Koenler’in Berahası*”. *Koenler’in* halkı mübarek kılmak için söyledikleri sözler; bkz. Bamibdar 6:22-26. *Koenler* bu sırada ellerini kaldırıp ayalarını halka çevirdikleri için “*Nesiat Kapayim – Ayaların Kaldırılması*” olarak da bilinir.

Birkat Amotsi: Ekmek yemeden önce söylenen *beraha*.

Birkat Şeeheyenu: Yıl içinde yeni çıkan bir meyve yenmeden önce, bayram geceleri *Kiduş*’ta, çeşitli mutlu olaylarda söylenen, Tanrı’ya “bu günleri gösterdiği için” yapılan teşekkür *berahası*.

Berit Mila: Sünnnet Antlaşması. Tanrı’nın Avraam ile yapmış olduğu antlaşmanın işareti olarak, sünnnet derisinin kesilmesiyle yapılan işlem. Bkz. 12:3 açık.

Berito Şel Avraam Avinu: “Atamız Avraam’ın Antlaşması”.

Beşogeg: “Hata Sonucu”. Bir günahın hata sonucu, niyet ve kasıt olmaksızın işlenmesi. *kar. Bemezid.*

Bet Adeşen: Ya da **Şefeh Adeşen**. “Kül Dökme Yeri”. *Bet-Amikdaş* döneminde Yeruşalayim’in dışında, *Mizbeah*’ta biriken küllerin döküldüğü yer.

Bet Av: “Baba Evi”. Atasal *Koen* ailesi. *Bet-Amikdaş*’taki rotasyonlu görev bölümü gereği, tüm *Koenler*, 24 ana gruba bölünmüştü. “*Mişmarot – Nöbet Grupları*” olarak bilinen bu gruplar, *Bet-Amikdaş*’ta birer hafta görev yaparlardı. Her grup da kendi içinde altı alt gruba bölünmüştü. Bunlara *Bet Av* adı verilir ve her *Bet Av*, o hafta içindeki altı günden birinde görev yapardı. *Şabat* günü ise tüm “*Mişmara – Nöbet Grubu*” birlikte görev yapardı.

Bet-Amikdaş: Kutsal Ev; Kutsiyet Evi. Yeruşalayim’de iki kez inşa edilmiş ve yıkılmış olan Tapınak. I. *Bet-Amikdaş*, Kral Şelomo tarafından 2928 [MÖ 832] yılında inşa edilmiş, Babil İmparatoru Nevukadnetsar tarafından 3338 [MÖ 422] yılında yıkılmıştı. II. *Bet-Amikdaş* 3408 [MÖ 352] yılında halkın lideri Zerubavel, peygamberler Ezra ve Nehemya tarafından inşa edildi ve Romalılar tarafından 3828 [MS 68] yılında yıkıldı. *Maşiah* geldiği zaman III. ve son *Bet-Amikdaş*, ebediyen ayakta kalmak üzere inşa edilecektir.

Bet-Din: “Yasa Evi”. 1. Mahkeme. 2. Her nesilde Yahudi cemaatlerinde, yargı konusunun niteliğine göre üç ya da daha fazla yetkili Haham’dan oluşan sorumlu yargı kurulu. Bu kurul, kararlarını *Tora* kanununa göre verir. Çok önemli olmayan anlaşmazlıklarda, taraflar anlaştıkları takdirde, herhangi üç kişiyi *Bet-Din* olarak tayin edebilir.

Av Bet-Din: “*Bet-Din* Başkanı”.

Bet Midraş: bkz. *Midraş*.

Bigde Lavan: “Beyaz Giysiler”. *Koen Gadol*’un *Yom Kipur*’da *Kodeş Akodaşim* içinde gerçekleştirdiği işlemler sırasında giydiği tamamen beyaz ketenden üretilmiş dört giysi: entari, don, kuşak ve sarık.

Bigde Zaav: “Altın Giysiler”. *Koen Gadol*’un giydiği sekiz parçadan oluşan ve altın lifler içeren kıyafeti.

Bikurim: (Bet-Haf-Reş-Yod-Mem). 1. *Erets-Yisrael*’e özgü yedi tarım ürününün turfandaları. Kelime çoğuldur. tek. *Bikur*. Yedi üründen ağaçta yetişen beş meyve her yıl *Şavuot* bayramında *Bet-Amikdaş*’a getirilirdi. Ayrıca yine *Bikurim* sınıfında, *Pesah* bayramında yılın ilk arpa hasadından *Omer*, *Şavuot*’ta ilk buğday hasadından *Şete Alehem* [= *Lehem Bikurim*] getirilirdi. 2. *Mişna*’nın “**Zeraim** – *Tohumlar [Ziraat]*” bölümündeki, *bikurim* kurallarını ele alan ünite.

Hag Abikurim: Ya da **Yom Abikurim**. *Bikurim*in getirildiği *Şavuot* bayramına verilen başka isimler.

Lehem Bikurim: Yılın yeni buğday ürününden üretilen ve *Şavuot*’ta *Bet-Amikdaş*’a getirilen iki somun ekmek (= *Şete Alehem*).

Minhat Bikurim: bkz. *Minha*.

Boel Nida: *Nida* konumundaki bir kadınla ilişkiye giren erkek. Böyle biri kendine has bir şekilde *tame* olur (bkz. 15:24 açık.).

Boşet: 1. Utanç. 2. Bir kişiyi utandırma karşılığında ödenen tazminat türü. 3. Putlara, özellikle de *Baal* putuna verilen küçültücü bir sıfat.

Boşet Panim: “Yüz Utancı”. 1. Büyük utanç. 2. Hayal kırıklığı. 3. Ar duygusu.

Boşet Panim Legan Eden: “Mahcubiyet duygusu olan, *Gan Eden*’e [gidecektir. Zira günah işlemekten çekinir]” (*Mişna* – *Pirke Avot* 5:24).

Buluşma Çadırı: İbr. *Oel Moed*. *Mişkan*’a verilen diğer bir isim. Bkz. *Mişkan*.

Deorayta: Ya da **Mideorayta**. “*Tora*’dan”. Bu Aramca sözcük, belirli bir mitsvanın doğrudan *Tora*’nın metninden öğrenildiğini belirtir. Krş. *Derabanan*. BŞS.

Derabanan: Ya da **Miderabanan**. “Hahamlarımız’dan”. Bu Aramca sözcük, belirli bir mitsvanın, Tora’daki belirli bir kuralın korunması, halk içinde belirli bir düzenin sağlanması ya da öneme sahip tarihi bir olayın vurgulanması amacıyla Hahamlarımız’ca belirlenmiş olan kurallardan biri olduğu anlamına gelir. Krş. *Deorayta*. BŞS.

Diaspora: *Erets-Yisrael* dışındaki yerler.

Dores Veohel: “Ezer ve Yer”. Avlarını pengeleri altına alıp yiyen yırtıcı kuşlara verilen *Alahasal* sıfat.

Efa: Tohum, un gibi kuru/katı maddeler için eski dönemlerde kullanılan bir hacim ölçüsü. (1 *efa* = 3 *sea* = 10 *omer*). Günümüz ölçüleriyle yaklaşık 22lt. civarındadır. Başka görüşlere göre 39,6lt.

Efod: *Koen Gadol*’un giydiği sekiz özel giysiden biri. Ters giyilen bir önlük şeklindeydi ve omuz askıları vardı; bkz. Şemot 28:6 v.d.

Ehal: 1. Saray; büyük ve görkemli yapı. 2. *Bet-Amikdaş*’a verilen isimlerden biri. *Bet-Amikdaş*’ın, *Menora*, *Tütsü Mizbeahı* ve *Şulhan*’ın yer aldığı *Kodeş* bölümü.

Ehal Akodeş: bkz. *Kodeş*.

Ehşer: 1. Uygun hale getirme; hazırlama. 2. Yiyecek türlerinin, yedi tipteki sıvıdan biri ile temas sonucunda *tuma* kapabilecek hale gelmesi. Bu aşama geçilmediği sürece bu yiyecekler *tuma* kapmaz. 3. *Kaşerut* belgesi. Yetkili Hahambaşılık tarafından verilen, belirli bir yiyeceğin yenmeye uygun olduğuna dair belge.

Ekdeş: 1. Kutsal obje. *Bet-Amikdaş*’ın hazinesine bağışlanmış para, eşya ya da hayvanlara verilen isim. 2. *Bet-Amikdaş*’ın hazinesine verilen isim.

Ekdeş Damim: Parasal karşılığı *Bet-Amikdaş*’a bağışlanmış nesne.

Ekdeş Mizbeah: *Mizbeah* üzerinde *korban* edilmek üzere bağışlanmış hayvan ya da kuş.

Emuna: 1. İnanç; güven. 2. Dürüstlük; güvenilirlik. 3. Belirli bir inancın temel kriterlerine verilen genel isim. 4. Sağlamlık; istikrar.

Emunat Ayihud: “Teklik İnancı”. Yahudiler’in, Tanrı’nın Bir ve Tek olduğuna dair temel inancı.

Emurim: Ya da **Emurin**. “Söylenenler”. *korbanların Mizbeah* üzerinde yakılacağı Tora tarafından söylenmiş olan kısımları.

Ereg: “[Kılıçla] Öldürme”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bkz. Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Erets-Yisrael: Yisrael Ülkesi. Tanrı’nın, Avraam, Yitshak ve Yaakov’un çocuklarına vermeyi vaad ettiği ülke; Bereşit 15:18, 26:4, 28:13 vs.

Erev Rav: “Büyük Karışım”. Mısır Çıkışı sırasında, Yahudilik’in prensiplerini kabul ederek Bene-Yisrael’e katılmış olan ve farklı birçok ulustan oluşan grup; bkz. Şemot 12:38.

Eruv: 1. Karıştırma. **2.** Hahamlarımız'ın bazı *Şabat* ve *Yom Tov* kurallarında kolaylık sağlayan çözümlerine verilen isim.

Eruv Hatserot: "Avluların Karıştırılması". *Şabat* günündeki *Tiltul* yasağında kolaylık sağlayan bir çözüm. Belirli bir prosedürle, komşu avluların birleştirilerek tek bir "özel bölge" haline getirilmesiyle, burada taşıma yapmak mümkün hale gelir.

Eruv Tavşilin: "Yemeklerin Karıştırılması". *Yom Tov* içinde, onun hemen bitiminde başlayan *Şabat* için yemek pişirme yasağına çözüm. *Yom Tov* öncesinde pişirilen bir yemek *Şabat* için kenara ayrılır; böylece *Yom Tov* içinde pişirilen yemekler de bunun bir devamı olarak kabul edilir.

Eruv Tehumin: "Bölgelerin Karıştırılması". *Şabat* günündeki *Tehum* yasağına (Şemot 16:29 açık.) kolaylık sağlayan bir çözüm. *Şabat* öncesinde şehirden 2000 *ama* uzakta bir yere iki günlük yemek bırakılır. Burası bu kişinin "kaldığı yer" haline gelir; dolayısıyla şehrin devamı olarak kabul edilir. Bu sayede, 2000 *amalık Tehum* sınırı, 4000 *amaya* çıkar.

Eruv Paraşiyot: "Peraşaların Karışımı". Farklı konulardan bahseden iki Tora bölümünün, Tora'nın özel stili gereği, birbirleriyle ilgili kuralları içlerinde barındırması.

Eruvin: Mişna'nın, "**Moed – Bayram**" bölümündeki, *Eruv Hatserot* ve *Eruv Tehumin* konularını ele alan ünitesi.

Ester Panim: "Yüz'ün Gizlenmesi". Tanrı'nın kayıtsız görünmesi.

Eter İska: "İş Antlaşması İzni". Borç veren kişinin, verdiği borç karşılığında kendisinden borç alanla iş ortaklığına girmesi ile kardan pay alması. Böylece faiz alma yasağı ihlal edilmemiş olur. Ancak bu yöntem sadece iş büyütme amaçlı alınan borçlar için geçerlidir. İhtiyaç sahibine verilen borçlarda bu yöntem kullanılamaz.

Etrog: Turuncgillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, taç yaprakları mavimsi pembe, küçük bir ağacın iri bir limonu andıran buruşuk meyvesi; ağaç kavunu (*Citrus medica*). Bu ağacın meyvesi sarı renkli, ekşi tadlı ve hoş kokuludur. *Etrog*, *Sukot* bayramı kutlamaları sırasında kullanılan dört bitkiden biridir (bkz. 23:40 açık.).

Eved Kenaani: "Kenaani Köle". Yahudi olanların Yahudi olmayan köleleri için kullanılan genel bir sıfat. f. *Şifha Kenaanit*.

Even Şetiya: "Temel Taşı". *Bet-Amikdaş*'ta *Kodeş Akodaşim*'in içinde, üzerine *Aron Aberit*'in yerleştirildiği büyük kaya. *Zoar* tüm dünyanın bu taştan türeyerek oluştuğunu ve bu merkezi taşın sayesinde varlığını sürdürdüğünü belirtir.

Gabay: çoğ. *Gabaim*. **1.** Tahsildar. **2.** Bir sinagog ya da cemaatin yöneticisi.

Gabay Tsedaka: *Tsedaka* toplamakla görevli tahsildar.

Gan Eden: "Zarafet Bahçesi". **1.** Adam ve Hava'nın, yaratılışlarının ertesinde yerleştirildikleri, fakat günahları sebebiyle kovuldukları bahçe; bkz. Bereşit 2:8 v.d. **2.** Yahudi inancına göre, Gelecek Dünya'daki ebedi huzuru ifade eden yer. kar. *Geinom*. *Cennet* sözcüğü *Ganeden* ile bağlantılıdır. BBS.

Geinom: Ya da **Geinam**. 1. İnöm Vadisi. Burası Yeruslayım'ın güneyinde, putperestlerin, çocuklarını ateşte yakarak kurban ettikleri bir yerdir; Melahim II 23:10. 2. Yahudi inancına göre, kötülerin Gelecek Dünya'da cezalarını çekecekleri yer. *Cehennem* sözcüğü *Geinom* ile bağlantılıdır. BBS.

Gemara: [Aramca] “Öğrenim”. *Amoralar*'ın, *Tanalar*'ın söz ve öğretilerine yaptıkları açıklamaların tümüne verilen isim. *Mişna* ve *Gemara*'nın birleşimi *Talmud*'u oluştursa da, bu isim aynı zamanda tüm *Talmud*'u tanımlayacak şekilde de kullanılır.

Gemilut Hasadim: İnsanlara hiçbir beklenti olmaksızın iyiliksever davranışlarda bulunmak.

Ger: çoğ. *Gerim*; f. *Giyoret*. 1. Yabancı. 2. Doğuştan Yahudi olmayıp sonradan Yahudilik'i kabul etmiş bir kişi. Böyle biri doğuştan bir Yahudi ile tamamen aynı hak ve görevlere sahiptir. Genel olarak **Ger Tsedek** olarak bilinir.

Ger Toşav: Putperestliği terk ederek, Erets-Yisrael'e yerleşen ve Noah'ın Soyu İçin Yedi Mitsva'ya uygun yaşamayı üstlenmiş, Yahudi olmayan kişi.

Ger Şeker: “Sahte Ger”. Sadece çıkar amacıyla Yahudi olmuş kişi.

Gera: Halkın sayımında kullanılan *şekelin* (*Şekel Apekudim*) 1/20'sine eşit madeni para.

Geris: İri fasulye tanesi. Hahamlarımız bunun [bugünkü Mersin ve çevresine denk gelen (*Strabo*)] Kilikya'ya özgü iri fasulye tanesinin boyunda olduğunu söylerler. Genel olarak *tsaraat* lekelerinin *tame* olması için en az bu büyüklükte olması gerekir.

Gezera Şava: “Eşit Kesim/Hüküm”. Tora'da iki farklı konunun, içlerinde geçen bir sözcük, sözcük grubu, aynı kökten gelen sözcükler yoluyla birbirlerine bağlanmasına dayalı olarak bu iki konunun eş kurallara sahip olmaları. Bu, Tora'yı açıklamak için kullanılan on üç türetim yönteminden biridir. Ancak bu, mantığa değil geleneğe bağlı bir yöntemdir. Başka bir deyişle, iki konunun birbiriyle kuralsal bağlantı içinde olması, sadece aynı sözcük ya da ifadeyi içermelerine bağlı değildir. Bunun için köklü bir de geleneğin olması gerekir.

Gezerat Akatuv: “Kitabın Hükümü”. Tora'nın herhangi bir açıklama vermediği ve genellikle mantığın anlamakta zorlandığı türdeki uygulamasal detaylara verilen genel isim.

Gid Anaşe: “Yerinden Oynamış Sinir”. Siyatik siniri. Hayvanlarda bu siniri ve onu içeren but kısmını yemek Tora'nın yasaklarından biridir (bkz. Bereşit 32:33). But kısmı ancak bu sinir, konunun uzmanı olan *Menaker* adı verilen bir kişi tarafından çıkarıldığı takdirde yenebilir. Bu oldukça zahmetli bir işlem olduğu için, genel olarak Yahudiler but yemezler.

Giluy Arayot: “Çıplaklıkların Açılması”. Cinsel ahlaksızlık yasağına verilen isim. Bu kural, enest ilişkileri, zinayı, eşcinsel ilişkiyi ve hayvanlarla ilişkiyi yasaklar. *Giluy Arayot*, ihlal etmektense ölümü tercih etmeyi gerektiren, en ağır üç yasaktan biridir.

Giyoret: Bkz. *Ger*.

Goel: “Kurtarıcı”. 1. Yakın akraba. Bir kurtarıcı, yakın bir akrabasının satmış olduğu arazisini onun adına geri satın alma konusunda önceliklidir. Akrabalığın derecesi ne kadar yüksekse, kurtarıcı olarak yetki önceliği de o kadar yüksektir (bkz. 25:25 açık.). 2. *Maşiah* için kullanılan başka bir sıfat.

Goel Yisrael: “Yisrael’in Kurtarıcısı”. Tanrı’nın bir sıfatı.

Goel Adam: “Kan Kurtarıcısı”. Bir yakını cinayete kurban gitmiş olan ve bazı hallerde intikam alma hakkı olan kişi. Eğer cinayet kasıtlı işlenmiş ve katil mahkeme sonucunda idam cezasına çarptırılmışsa, bunu infaz etme hakkı kan davalı bu kişiye verilebilirdi. Eğer cinayet kasıtsız işlenmişse, katil sığınma hakkı olan şehirde durduğu sürece koruma altındaydı. Ama oradan ayrıldığı takdirde, kan davalı olan *Goel Adam*’ın onu öldürmeye hakkı vardı (bkz. *Bamidbar Perek* 35).

Hadaş: “Yeni”. Aynı zamanda, yılın yeni tahıl ürünü de bu isimle adlandırılır. *Pesah*’ın ikinci günü *Omer* getirilene kadar *Hadaş* sınıfındaki ürünlerin yenmesi yasaktır. Bu da “*Hadaş* yasağı” olarak bilinir (bkz. 23:14 açık.).

Hag: çoğ. *Hagim*. 1. Bayram; kutlama; çemberler halinde dans. 2. *Sukot* bayramı. *Talmud* sadece “*Hag*” dediği zaman özellikle bu bayram kastedilir. 3. Bayram günü vesilesiyle getirilen özel *Şelamim-korbanı*. Bkz. *Korban Hagiga*.

Hag Aasif: “Hasat Bayramı”. *Sukot*.

Hag Amatsot: “Matsalar Bayramı”. *Pesah*.

Hag Abikurim: “Turfandalar Bayramı”. *Şavuot*.

Hag Akatsir: “Ürün Biçme Bayramı”. *Şavuot*.

Hag Matan Tora: “Tora’nın Veriliş Bayramı”. *Şavuot*.

İsru Hag: “Bayramı Bağlayın”. Bayramın ertesi gününe verilen bir sıfat.

Haham: çoğ. *Hahamim*. 1. Bilge; zeki. 2. Usta. 3. Özellikle *Sefarad* jargonunda Yahudi din adamı, dini lider. *Aşkenaz* jargonunda bunun karşılığı *Rabi*’dir.

Hahambaşı: *Sefarad* Yahudileri’nde Baş *Haham*.

Haham Arazim: “Sırların Bilgesi”. 1. Tanrı’nın her şeyi bildiğini vurgulayan bir sıfat.

2. Çok bilge olan kişi için kullanılan deyimsel bir sıfat.

Şeelat Haham: “*Haham* Sorusu”. 1. Bir *Haham*’ın sorduğu, açıklama yapma amaçlı soru. 2. Belirli bir konuda nasıl davranılacağına dair bir *Haham*’a sorulan soru.

Leşon Hahamim: “*Hahamlar*’ın Dili”. *Mişna* döneminde *Hahamlar*’ın kullandıkları İbranice. Bu, “*Leşon Amikra – Tora’nın Dili*”ne göre yeni sözcükler, fiiller ve çatılar içerir.

Talmid Haham: çoğ. *Talmide Hahamim*. “*Hahamlar*’ın Öğrencisi”. Tora öğrenen ve bu konuda bilgili ve yetkili kişi. *Haham*.

Ezeu Haham? Alomed Mikol Adam: “Kim Bilgedir? Her İnsandan Öğrenen”.

Ezeu Haham? Aroe Et Anolad: “Kim Bilgedir? Yakın Geleceği Tahmin Edebilen”.

Ezeu Haham? Amekayem Talmudo: “Kim Bilgedir? Öğrenimini yerine getiren”.

En Haham Kebaal Nisayon: “Tecrübe sahibi kadar bilge yoktur”.

Hahamim; İzaaru Bedivrehem: “*Hahamlar*; sözlerinize dikkat edin!”. Çünkü sözleriniz yanlış anlaşılırsa, insanlar hataya düşerler.

Hahamlarımız: Bu kitapta, *Mişna* ve *Talmud* dönemi *Hahamları* ifade etmek için bu sözcük kullanıldı.

Hahamim Zihronam Livraha: “Anıları Mübarek Olan *Hahamlar*”. Ya da “Anılmaları Bereket Getiren *Hahamlar*”. kıs. *HaZa*”L.

Hala: çoğ. *Halot*. 1. Ekmek ya da kek somunu. 2. *Şabat* ekmeği. Bu, güzel, genelde örgülü şekil verilmiş normal ekmektir [ama *Şabat*’ın vazgeçilmez bir şartı değildir. *Kaşerut*’a aykırı olmadığı ve bütün olduğu sürece herhangi bir ekmek kullanılabilir]. 3. *Bet-Amikdaş* döneminde açılan hamurlardan ayrılıp *Koenler*’e verilen kısım (bkz. *Bamidbar* 15:17-21). 4. Bunun anısına günümüzde, belirli bir ağırlığın üzerindeki hamurdan ayrılıp yakılan kısım. Eğer hamurda en az 1514gr. un kullanılmışsa bir miktar ayrılıp yakılır, ama *beraha* söylenmez. Eğer 1560gr.dan fazla un kullanılmışsa bu işlem için bir de *beraha* (***Leafriş Hala***) söylenir. Bu işlemde ayrılacak parça için asgari bir miktar yoktur; çok küçük bir parçanın ayrılması bile yeterlidir (*Sefer Yalkut Yosef*).

Halal: f. *Halala*. Bir *Koen*’in, kendisiyle evlenmesi yasak olan bir kadından olan oğlu. Bu oğul “*Koen*” değildir ve *Koenler*’e ait görev ve ayrıcalıklar onun için geçerli değildir (bkz. 21:15 açık.).

Halutsa: Bir kadının kocası, çocuksuz olarak ölürse, Tora kanununa göre müteveffanın kardeşi, ağabeyinin soyunu devam ettirmek için dul yengisiyle evlenmelidir. Bu evliliğe *Yibum* adı verilir. Kardeş [ve bu göreve uygun diğer herkes] bu görevi yerine getirmeyi reddederse, kadının aile ile bağlantısını kesmeyi simgeleyen *Halitsa* adı verilen bir seremoni yapılır (*Devarim* 25:5 v.d.) ve bunun sonucunda dul kadın, aile dışında başka biriyle evlenme konusunda serbest kalır. Bu kadın seremoninin sonunda ***Halutsa*** sıfatına sahip olur. Günümüzde böyle bir durum gerçekleştiği takdirde *Yibum* yapılmaz; doğrudan *Halitsa* seremonisi gerçekleştirilir.

Hamets: “Ekşimiş; fermante olmuş; mayalanmış”. Fakat her türlü maya bu sınıfa girmez. Bahsedilen, beş tahıl cinsi olan buğday, arpa, çavdar, yulaf ve darının ya da bunların [un gibi] türevlerinin su ile teması ile oluşan mayalanmadır. Kurala göre un ve suyun birleşiminden itibaren 18 dakika boyunca yoğrulmadan bekleyen bir hamur, artık *hamets* sınıfındadır. BŞS.

Hanuka: 1. Hizmete açılış; adanma; ihdas; *Teilim* 30:1. 2. II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki Suriye-Yunan işgali sırasında içine putlar konularak kutsiyeti ihlal edilen *Bet-Amikdaş*’ın, Haşmonay ailesine mensup Makabiler’in liderliğindeki Yahudiler’in kazandığı zafer sonucunda temizlenip onarılarak tekrar hizmete açılışının kutlandığı bayram (MÖ 165). *Bet-Amikdaş*’taki *Menora*’nın yanması için gereken saf yağ temin edilene kadar, bulunabilen ve sadece tek gün yanabilecek miktarda olan yağ, bir mucize sonucu sekiz gün boyunca yanmıştır. Bu mucizenin anısına, 25 Kislev tarihinden itibaren, sekiz gün boyunca, kandiller yakılarak bu bayram kutlanır.

Hatat-korbanı: “Hata *Korbanı*”. *Bet-Amikdaş* döneminde, bilmeden ya da kazara (bkz. *Beşogeg*) işlenen günahların affı için getirilen *korban*; bkz. *Vayikra* 4:27 v.d. Bu *korbanın* eti sadece uygun *Koenler* tarafından yenebilir; bazı bölümleri de *Mizbeah* üzerinde yakılırdı.

Hatat Kevua: “Sabit *Hatat-korbanı*”. Kasıtlı ihlali *Karet* cezasını gerektiren “yapma”

şeklindeki günahların hata sonucu işlenmesinin onarımı için getirilen *Hatat-korbanı*. Bahsedilen günahlar içinde üç tanesi istisnadır; onlar için *Korban Ole Veyored* getirilir (5:1-14 açık.). Getiren kişinin maddi gücüne göre değişkenlik gösterebilen o *korbandan* farklı olarak, *Hatat Kevua*, “bu açıdan” değişken olmadığı için “sabit”tir. Öte yandan bu *korban* için de, farklı durumlarda farklı hayvanlar getirilir. Getiren kişi ya da getirme sebebine göre, bu *korban* dişi bir oğlak, dişi bir kuzu, bir teke ya da genç bir boğa şeklinde olabilir (bkz. 4:27 açık.).

Hataot Penimiyot: “[Kan İşlemleri] İçeride [Gerçekleştirilen] *Hatat-korbanları*”. *Korban* işlemleri dahilinde kanı, içerideki altın tütsü *Mizbeahı*’nın köşe çıkıntılarına sürülen beş *Hatat-korbanı* türü. Bunlar, bir *Koen Gadol*’un hataya düşmesi (4:3-12), *Sanedrin*’in hatası sebebiyle toplumun hataya düşmesi (4:13-21), toplumun bilmeden putperest uygulamaya ait bir davranışta bulunması (Bamidbar 15:22), *Yom Kipur*’da *Koen Gadol*’un getirdiği boğa (16:3) ve halk adına gelen teke (16:7).

Hataot Hitsoniyot: “[Kan İşlemleri] Dışarıda [Gerçekleştirilen] *Hatat-korbanları*”. *Korban* işlemleri dahilinde kanı, dışarıdaki *korban Mizbeahı*’nın köşe çıkıntılarına sürülen *Hatat-korbanları*.

Hatat Tsibur: “Toplumsal *Hatat-korbanı*”. Roş Hodeş ve bayramlarda toplum adına teke ile getirilen *Hatat-korbanları*.

Hazaka: 1. Herkesin kabul ettiği fikir. Bir konudaki çok güçlü olasılık. 2. Elde tutma; kapma. 3. Bir kişinin, belirli bir süredir, eski sahibinin hiçbir itirazı olmadan elinde tuttuğu mal üzerindeki iyelik hakkı. İtirazın olmaması bu malın artık ona ait olduğu, dolayısıyla *Kinyan* prosedürünün gerçekleştiği anlamına gelir (bkz. *Kinyan*).

Behezkat Halavi: “Sütlü Olduğuna Dair *Hazaka* Olan”. İçeriği sütlü olmasa bile, sütlü mamullerin üretildiği bir yerde imal edildiği için sütlü niteliği kazanmış olması büyük olasılık olan. Benzer şekilde “**Behezkat Besari** – Etlü Olduğuna Dair *Hazaka* Olan”.

Hazan: 1. Sinagog’da duaları yüksek sesle okuyup halka liderlik eden kişi. 2. *Mişna*’daki kullanımıyla, Sinagog’un genel işleriyle ilgilenen kişi. Günümüzdeki kullanımıyla *Şamaş*.

Helev: çoğ. *Halavim*. 1. Yenmesi yasak olan içyağı (bkz. 3:9 açık.). Krş. *Şuman*. 2. En iyi; en makbul.

Henek: “Boğma”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bkz. Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Herem: 1. *Bet-Din*’in, günahkarlığıyla ünlenmiş bir kişiye verebileceği, cemaatten yalıtılma cezası. 2. Kullanımı ya da kendisinden yarar sağlanması yasaklanmış mal. çoğ. *Haramim*. 3. *Bet-Amikdaş*’a bağışlanmış olup, kullanımı *Koenler* dışında herkes için yasaklanmış mal. 4. Yıkım; yok oluş; ölüm. 5. İğrenç ve istenmeyen şey.

Herem DeRabenu Gerşom: “Rabenu Gerşom’un *Heremi*”. Magentsa Yeşivası’nın başkanı, “Sürgünün Işığı” Rabenu Gerşom’un (10-11. yy.), koyduğu kurallara uymayan kişiler için öngördüğü *Herem*. Bu kurallar arasında bir erkeğin birden çok kadınla evlenmesi, bir mektubun, sahibinin izni olmadan okunması ve daha başka birçok konuda yasaklar vardır.

Hilul Aşem: “İsim’in İhlali”. Tanrı’nın İsmi’nin küçük düşmesine neden olmak. En ağır günahlardan biri (bkz. 22:32 açık.).

Hok: çoğ. *Hukim*. “Hüküm; Kanun”. 1. Üst kanun koyucu organ/kişi tarafından belirlenmiş ve herkesin uymasını zorunlu kılan kanun. 2. Tora’nın herhangi bir açıklama getirmediği, mantıkla açıklanması mümkün olmayan türdeki mitsvalar. 3. Gelenek olarak başlamışken, zamanla kanun haline gelmiş uygulama. 4. Doğada sabit olup değişmeyen durum. 5. Sabit pay.

Hok Olam: “Ebedi Kanun”. Her nesilde geçerli olan kanun.

Hok Leyisrael: “Yisrael’in Kanunu”. “*Keviat İtim Latora – Tora Öğrenimi İçin Sabit Vakitler Belirleme*” mitsvasını düzenli bir şekilde yerine getirmeyi kolaylaştıracak şekilde, her haftanın peraşasına göre yedi gün için Tora, Mişna, Talmud, Zoar, Alaha ve Musar parçaları içerecek halde düzenlenmiş kitap.

Hol: “Kutsal Olmayan”. 1. Kutsiyeti olmayan nesne ya da zaman. 2. Kutsal olmama durumu. kar. *Kodeş*.

Hol Amoed: Ya da **Hulo Şel Moed**. “Bayramın *Yom Tov* olmayan günleri”. *Pesah*’ın ilk [*Diaspora*’da ilk iki] ve son [*Diaspora*’da son iki] günleri arasında kalan günler. Aynı şekilde *Sukot*’un ilk [*Diaspora*’da ilk iki] gününü takip eden ve *Şemini Hag Aatseret*’e kadar olan günler. Bu günlerde, *Yom Tov*’da yapılması yasak olan bazı işler yapılabilir. Fakat yine de normal bir gün gibi davranılamaz; sadece parasal kaybı engelleyecek veya yemek hazırlama amacıyla yapılan işler yapılabilir (bkz. 23:8 açık.).

Yemot Ahol: “Kutsal Olmayan Günler”. *Şabat* ya da bayram niteliğinde olmayan ve kutsiyet içermeyen sıradan günler. İş günleri.

Limude Hol: Tora ile doğrudan ilgili olmayan öğrenim konuları; matematik, fizik vs. (kar. *Limude Kodeş: Tanah, Mişna, Talmud* vs.).

Hulin: 1. “Hol”un çoğul hali. 2. Tarımsal ürünlerin, gereken bağışlar (*teruma* vs.) ayrıldıktan sonraki hali. 3. *Korban* olarak adanmamış hayvanların et amaçlı kesimleri. kar. *Kadaşim*. 4. Mişna’nın, “*Kadaşim – Kutsallar*” bölümündeki, *Şehita* kuralları, *nevela* ve *terefa*, *Kaşerut* işaretleri vb. konuları ele alan ünitesi.

Sihat Hulin: “Sıradan Konuşma”. Kutsiyetle ilgisi olmayan gündelik konuşma.

Homer: 1. Kil. 2. Madde. 3. Yığın. 4. Eski dönemde sıvılar ve katılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Hahamlarımız’ın dilinde *kor*. (1 *homer* = 10 *efa* = 30 *sea*). Yaklaşık 220lt. Başka görüşlere göre 395,5lt., 490lt.

Hoşen: *Koen Gadol*’un sekiz özel giysisinden biri. Bu, özel kumaştan, ikiye katlanınca kare şeklini alan ve üzerinde üç sıra halinde Yisrael’in on iki kabilesini simgeleyen değerli taşların bulunduğu bir göğüs kaplamasıdır; bkz. Şemot 28:15-30. *Urim VeTumim* bunun içine yerleştirilirdi.

Hova: 1. Yükümlülük. kar. *Reşut*. 2. Suçluluk. Mahkemede suçlu çıkmak. kar. *Zehut*. 3. Borç (*Hov*).

Hovadan Çıkmak: “Yükümlü Konumundan Çıkmak”. Yükümlülüğü yerine getirmek.

Hovat Aguf: “Bedensel Yükümlülük”. Tora’nın kişinin bedenine bağladığı, dolayısıyla o nerede olursa olsun geçerli olan mitsvalar. kar. *Hovat Karka*.

Hovat Karka: “Topraksal Yükümlülük”. Tora’nın, *Erets-Yisrael*’e bağladığı ve yerine getirme yükümlülüğü sadece burada geçerli olan mitsvalar. kar. *Hovat Aguf*.

Hovot Alevavot: “Kalplerin Yükümlülükleri”. Rabenu Behaye İbn Pakuda’nın 11. yy.da Arapça yazmış olduğu ve Rabi Yeuda İbn Tibon tarafından İbranice’ye çevrilen temel niteliğindeki *Musar* eseri.

Dan Lehaf Hova: “Suç Kefesine Göre Hükmetti”. Mahkemede suçlu buldu. Adalet terazisinde suçluluk kefesini ağır gördü.

Huka: 1. *Hok*. Tora’nın sebep belirtmediği ve mantığın açıklayamadığı türdeki mitsvalar.

2. [Günümüzde] Anayasa.

Hukat Olam: “Ebedi Kanun”.

İki Ekmek: İbr. *Şete Alehem*. Bkz. *Lehem Bikurim*.

İn: (E-Yod-Nun). Eski dönemlerde sıvılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 5lt. Başka bir görüşe göre 6,6lt. (1 *in* = 3 *kav*).

İrusin: Ya da **Erusin**. Nişan. Tora’nın dilinde, nişan, günümüzde olduğundan çok daha bağlayıcıdır. Bu törene **Kiduşin** adı da verilir. Söz konusu törenle, kızın konumu değişir ve o ana kadar hiçbir erkeğe bağlı değilken, tören sonrasında, damadın resmi eşi olur ve bu bağ ancak erkeğin ölümü ya da boşanma durumunda bozulabilir. Yine de *İrusin*, düğünün tamamlandığı anlamına gelmez. Düğünün ikinci aşaması olan *Nisuin* yapılana kadar, ikisi yasal eş olmalarına karşın, karı-koca yaşamı süremezler; birbirlerinden ayrı evlerde yaşarlar. Eski dönemlerde, kızın çeyiz, erkeğin de iş ve ev hazırlıkları yapabilmesi için ikinci aşamaya kadar yaklaşık bir yıllık bir süre olurdu. Günümüzde ise, her iki aşama aynı ortamda birbiri ardına gerçekleştirilir.

İsaron: “Onda Bir”. 1/10 *efa*.

Kabala: 1. Alış; verilen bir şeyi kabul etmek. 2. Alım belgesi; makbuz. 3. Giriş izni; kabul. ör. ziyaretçi kabulü. 4. Gelenek. Nesilden nesile, öğretmenden öğrenciye, babadan oğula aktarılan geleneği ifade eder. *Talmud* dilinde ise, *Tanah*’ın *Neviim* kısmını belirtir (*Divre Kabala*). 5. Tanrısal sırlara dair gelenek. Kitabımızda, “*Kabala*” dendiğinde, bu mistik gelenek kastedilmektedir. Bu geleneğin temel kitabı, Rabi Şimon Bar Yohay’a atfedilen *Zoar*’dır. *Kabala* genel olarak, doğaüstü dünyayı, Tora’nın sırlarını, gizemleri ele alır. 6. *Korban* işlemleri sırasında, kullanılacak kanın hayvanın doğrudan boynundan bir kaba alınması işlemi.

Kabalat Devarim: “Sözlerin Kabulü”. Söz vermek. Verilen söz üzerine belirli bir şeyi yapmayı üstlenmek.

Kabalat Edut: “Tanıklık Kabulü”. Mahkemede şahitlerin dinlenmesi.

Kabalat Panim: “Yüzlerin Kabulü”. Karşılama.

Kabalat Şabat: Bkz. *Şabat*.

Kabala Maasit: “Pratik Kabala”. *Kabala*’daki mistik bilgilerin kullanılmasıyla doğaüstü

güçlerin çeşitli amaçlar yönünde harekete geçirilmesi. Gerçek *Kabala* ustaları bunu yasaklama derecesinde dışlamışlardır. Günümüzde pratik *Kabala* ile uğraşabilecek düzeyde kişiler ya yoktur ya da son derece azdır.

Kabala İyunit: “Teorik *Kabala*”. *Kabala* öğrenimi. Bu da sadece belirli ve sağlam bir Tora temeli almış kişilerin yapabileceği bir öğrenimdir.

Kabetsa: “Yumurta Kadar”. Eski dönemde kullanılan bir hacim birimi. Yaklaşık 0,05lt. Bazı görüşlere göre 0,09lt. (1 efa = 432 yumurta). Günümüzdeki otoriteler bunun 54gr.a denk geldiğini belirtirler. (1 kabetsa = 2 kazayit).

Kadaşim: tek. *Kodeş*. “Kutsallar”. 1. *Korban* olarak bağışlanmış olan hayvanlar. 2. *Mişna*’nın altı bölümünün beşincisi. Bu bölümde *Bet-Amikdaş*’taki *korban* işlemleri, *Şehita* kuralları ve *Bet-Amikdaş*’taki diğer ibadetsel işlemleri ele alan üniteler yer alır.

Kodeş Kadaşim: “En Üst Düzeyde Kutsal”. *Ola*, *Hatat* ve *Aşam-korbanları*, *Minha* gibi, ya tamamen ya da kısmen *Mizbeah*’ta yakılan ve kalanı sadece *Koenler* tarafından, *Bet-Amikdaş* sınırları içerisinde yenebilen *korbanların* genel adı. çoğ. *Kodşe Kadaşim*.

Kadaşim Kalim: “Düşük Düzeyde Kutsal”. Kesimi *Azara*’nın herhangi bir yerinde gerçekleştirilebilen ve *Mizbeah*’ta yakılmayan kısımları, *tame* olmayan herkes tarafından *Yeruşalayim* şehri sınırlarını terk etmemek kaydıyla *Bet-Amikdaş* dışında da yenebilen *Şelamim-korbanı* gibi *korbanlar*.

Kadiş: 1. Kutsal. 2. Aramca dilinde olup Tanrı’nın Yüceliği’ni vurgulayan ve duaların çeşitli yerlerinde söylenen özel kısım.

Kadiş Deraban: “Hahamlarımız’ın *Kadişi*”. *Kadiş* parçasının, Tora ve özellikle *Mişna* ya da *Talmud* metinlerinin toplu öğrenimi ardından sonra okunan en geniş haline verilen ad. Ya da **Kadiş Al Yisrael**.

Kadiş Yatom: “Yetim *Kadişi*”. Anne ya da babasını kaybetmiş bir erkeğin, bunu takip eden yıl içinde 11 ay boyunca ve her yıl yıldönümlerinde duaların içinde ve sonunda okuduğu *Kadiş*. “**Kadiş Şalem – Bütün Kadiş**” olarak da adlandırılır.

Hatsi Kadiş: “Yarım *Kadiş*”. *Kadiş* duasının beşinci *Ameni*’nin sonuna kadar olan bölümüne verilen ad. “**Kadiş Haser – Eksik Kadiş**” olarak da adlandırılır. Tüm *Kadişler*’in temeli ve özü budur.

Kadiş Titkabal: Genelde *Amida* duasının ardından söylenen ve içinde “**Titkabal – [Dualarımız] Kabul Edilsin**” sözünün geçtiği *Kadiş*.

Hevra Kadişa: [Aramca] “Kutsal Topluluk”. Ölülerin gömülmeye kadar olan ihtiyaçlarıyla ilgilenen kuruma verilen isim.

Kadoş: 1. Kutsal. 2. Ayrı, farklı, başkalarına göre yüksek ve yüce. 3. Tanrı yolunda kendisini ve davranışlarını mükemmelleştirmiş *Tsadik* kişilere verilen sıfat. 4. Tanrı’nın İsmi’ni kutsal kılmak için işkence görmeyi ya da ölümü göze almış kişi.

Akadoş Baruh U: “Kutsal Olan – Mübarektir O”. *Talmud*’da ve *Midraşlar*’da yaygın olarak Tanrı’yı tanımlamak için kullanılan sıfat.

Aarets Akedoşa: “Kutsal Ülke”. *Erets-Yisrael*.

Kedoş Yisrael: “Yisrael’in Kutsalı”. Tanrı’nın bir sıfatı.

Mot Kedoşim: “Kutsalların Ölümü”. Kutsal insanlara özgü ölüm. Tanrı’nın İsmi’ni kutsal kılma amaçlı ölüm.

Rabenu Akadoş: “Kutsal Öğretmenimiz/Büyüğümüz”. *Mişna*’nın derleyicisi Rabi Yeuda Anasi’nin bir sıfatı.

Ahare Mot, ‘Kedoşim’ Emor: “Ölümünden sonra ‘Kutsallar’ de”. Bu, Vayikra kitabındaki ardışık üç peraşanın isminden oluşur ve insanların genel olarak başkalarının değerini sadece onların ölümünden sonra bildiklerini ifade eder. Alternatif olarak bu, yaşarken ne tip hatalar yapmış olursa olsun, ölümü ile günahlarının onarım bulduğu düşüncesiyle, bir kişinin ölümünün ardından onun kutsal olduğunu söylemeyi öğütleyen bir deyiştir.

Kapara: çoğ. *Kaparot*. 1. Kefaret. Günahın manevi etkilerinin silinmesi; onarımı. 2. Bir şeyin karşılığı; onun yerine geçen şey.

Areni Kaparat Mişkavo: “Ben Onun Ebedi Yatağının Karşılığım”. Bir anne ya da babanın ölümünün ilk yılı içinde, evladın, müteveffadan bahsederken eklediği bir cümlecik. Bu cümleyle kişi, yaptığı mitsvaların müteveffanın hataları için onarım sağlaması konusundaki dileğini belirtir.

Kaparot: *Yom Kipur* öncesinde erkekler için birer horoz, kadınlar için birer tavuğun, ya da *Tsedaka* olarak onların değerinde paranın alınarak, “bu benim yerime geçen, bu benim karşılığım, bu benim *Kaparam*” sözleri eşliğinde baş çevresinde üç kez çevrilmesi ve [hayvanların] kesilmesi işlemi. *Kapara korban* değildir ve günümüzde de yapılır. Sembolik hareketler, söz konusu hayvanın, o kişinin yerini aldığını ifade eder. Dolayısıyla o kişi hayvanın başına gelenlerin aslında kendi başına gelmesi gerektiğini düşünmeli, bu da onu *Teşuva* yapmaya sevk etmelidir. Hayvanın eti ya da parasal karşılığı fakirlere dağıtılır.

Kapara!: Maddi bir kayıp durumunda söylenen sözcük. Bu sözcük, söz konusu kaybın, belki de bedensel bir cezayı gerektiren bir günahın telafisini sağlaması konusundaki ümidi ifade eder.

Kaporet: 1. Kapak. 2. Aron *Aberit*’in altından yapılmış üst kapağı; bkz. Şemot 25:17.

Bet Akaporet: “*Kaporet*’in Odası”. *Bet-Amikdaş*’ın en kutsal bölümü “*Kodeş Akodaşim* – *Kutsallar Kutsalı*”na verilen bir takma isim. Aron *Aberit*’in bulunduğu yer.

Karet: çoğ. *Karetot*. “Kesme”. Bu, ruhun manevi kaynağından kesilip atılması anlamına gelen üst düzey bir cezadır. Bazı görüşlere göre bu ceza, gelecek dünyadaki payın kaybedilmesi, zamansız ya da çocuksuz ölüm anlamına da gelebilir. Bkz. 7:20 açık.

Keritot: Ya da **Karetot**. *Mişna*’nın “*Kadaşim* – *Kutsal Konular*” bölümündeki, *Karet* cezası, ayrıca *Hatat* ve *Aşam* kurbanları ile ilgili kuralları ele alan ünite.

Kaşer: Uygun; geçerli. Dini kurallara uygun. Genel olarak yenebilir yiyecekleri ifade etse de, örneğin bir *Şofar*’ın da *Kaşer* olup olmadığı söylenebilir. kar. [yiyecekler için] *Taref* ya da [diğer şeyler için] *Pasul*. BŞS.

Kaşerut: Yiyeceklerin *Kaşer* olma durumu. Bu konudaki kuralların tümü.

Kaşer Lepasah: “*Pesah* İçin *Kaşer*”. *Pesah* bayramının gerektirdiği sıkı ve özel *Kaşerut* kurallarına uygun.

Kav: (Kof-Bet). çoğ. *Kabim* veya *Kabin*. Eski dönemlerde kuru maddeler için kullanılan bir hacim ölçüsü. (1 sea = 6 kav). Yaklaşık 1,22lt. Başka bir görüşe göre 2,2lt.

Kazayit: “Zeytin Kadar”. Hahamlarımız’ın, yasaklar ve *tuma* konularında “asgari yiyecek miktarı” olarak tanımlandıkları miktar. Bunun büyüklüğü hakkındaki görüşler 18-27gr. arasında değişmektedir.

Keduşa: “Kutsiyet”. 1. Bayağılık ve sıradanlığın tersi. Manevi bakımdan özel ve ayrı olma durumu. 2. *Amida* duasının üçüncü berahasına verilen isim. Bu beraha, “*AE-I Akadoş – Kutsal Tanrı*” sözcüğüyle tamamlanır ve Tanrı’nın Kutsiyeti’ni vurgular. *Arvit* haricindeki tüm dualarda, *Amida*’nın tekrarında bu kısım içinde Tanrı’nın Kutsiyeti’ni meleklerin sözleriyle dile getiren bir bölüm vardır ve “*Kutsal, Kutsal, Kutsal’dır Tophlulukların Efendisi; Onuru Tüm Dünyayı Kaplar*” (Yeşayau 6:3) cümlesiyle başlayan bu bölüm de *Keduşa* olarak adlandırılır. 3. Bazen Tanrı’dan bahsetmek için kullanılan takma isim.

Keduşa Desidra: “[Dua] Düzeni’ndeki *Keduşa*”. Dualarda *Uva Letsiyon* parçası içinde geçen *Keduşa* pasuklarına verilen isim.

Taşmışe Keduşa: “Kutsiyet Objeleri”. Kutsal kitaplar, *tefilin*, *talit*, *mezıza* gibi mitsva amaçlı kullanımı olan objelere verilen genel isim.

Divre Keduşa: “Kutsiyet Sözleri”. *Tanah*’ın *Ketuvim* kısmına verilen ek bir isim. *Neviim* bölümüne ise “*Divre Kabala – Gelenek Sözleri*” adı verilir (bkz. *Kabala*).

Keduşat Aguf: “Bedensel Kutsiyet”. Bir malın, başlı başına bir varlık olarak sahip olduğu kutsiyet. Bu tip kutsiyete adanan mal, kusuru olmayan bir hayvansa, “*korban*” statüsüne sahiptir ve *Mizbeah*’ta işlem yapmaya uygundur.

Keduşat Damim: “Parasal Kutsiyet”. Sadece maddi değere bağlı olan kutsiyet. Bu kutsiyete sahip bir nesne *Bet-Amikdaş*’ın “malıdır” – yani *Ekdeş*’e aittir ve kutsiyetinin kaynağı bu aidiyettir. Fakat *Pidyon* karşılığında kutsiyetten arındırılabilir.

Kemitsa: Bir şeyden ortadaki üç parmağı dolduracak kadar almak. Bu miktar, yine *Kemitsa* olarak adlandırılan yüzük parmağın isminden türevle *Komets* olarak adlandırılır. *Minha-korban*larında yapılan işlemlerden biri, getirilenden bir *Komets* kadarının *Mizbeah*’ta yakılmasıydı.

Keneset Agedola: “Büyük Meclis”. Büyük İskender dönemine kadar olan Pers İmparatorluğu egemenliği süresince, Yahudiler’in merkezi yasama organı. *Keneset Agedola*’ya kadar dualar yapılmasına karşın, sabit bir form yoktu. Bu dönemden itibaren tüm dualar ve berahalar için belirli ve kesin metinler belirlendi, derlendi ve kompoze edildi. *Keneset Agedola* aynı zamanda devleti ilgilendiren bazı düzenlemelere de imza atmıştır.

Anşe Keneset Agedola: “Büyük Meclis’in Üyeleri”. 120 kişiden oluşan kurulda, Ezra, Nehemya gibi peygamberler, Mordehay gibi devlet adamları, Şimon Atsadik gibi üst düzey otoriteler vardı.

Keruv: (Kaf-Reş-Vav-Bet). çoğ. *Keruvim*. 1. Bir melek cinsi; bkz. Bereşit 3:24 aşk. 2. *Kaporet*’in üzerinde kanatlarını geren iki çocuk yüzlü melek figürü; Şemot 25:20. BBS.

Ketoret: “Tütsü”. On bir koku maddesinin karışımından oluşan ve *Bet-Amikdaş*’ta Altın *Mizbeah*’ın üzerinde [Yom Kipur’da da *Kodeş Akodaşim*’in içinde] gerçekleştirilen tütsü. Bkz. Şemot 30:34-38.

Ketuvim: “Kitaplar”. *Tanah*’ın, Tora ve *Neviim*’den sonra gelen üçüncü bölümü. *Ketuvim*,

bazıları peygamberler bazıları da David Ameleh, Şelomo Ameleh gibi kutsal kişiler tarafından [ki aslında onlar da birer peygamberdir], yine *Ruah Akodeş* ile yazılmış manzum, dersler içeren, tarihi değeri de olan kitaplardır. Bu bölüm, Teilim, Mişle, İyov, Şir Aşirim, Rut, Eha, Koelet, Ester, Daniel, Ezra, Nehemya ve Divre Ayamim kitaplarını içerir.

Kiduş: 1. Kutsama; takdis etme; “Kutsal” ilan etme. 2. Ayırma; ayrıcalıklı kılma; özel kılma. 3. *Şabat* ve bayram gecelerinde, bu günleri normal günlerden ayırmak için yapılan kutsama duası. kar. *Avdala*. BŞS.

Kiduş Aşem: “Tanrı’nın İsmi’ni Kutsal kılma”. Tanrı’nın emrini her şeyin, hatta yaşamın bile önüne koymayı ifade eden davranışlarla, insanlar içinde Tanrı’nın ününü arttırmak (bkz. 22:32 açık.).

Kiduş Ahodeş: “[Yeni] Ayın Kutsanması”. *Bet-Din*’in, şahitlerin ifadeleri ve astronomik hesaplar sonrasında yeni ayın başlangıcını ilan etmesi (bkz. 23:2 açık.; bkz. Şemot 12:2 açık.).

Kiduş Yadayim VeRaglayim: “Ellerin ve ayakların kutsanması”. *Bet-Amikdaş*’taki hizmet sırasında el ve ayakların yıkanması (bkz. 16:5 açık.).

Kiduşin: 1. Evlilik töreni. Bu törenle, erkek kadını “özel kılar” ve kadın, erkek için, diğer kadınlardan farklı bir konuma sahip olur. **İrusin** olarak da adlandırılır (bkz. *İrusin*). 2. *Mişna*’nın “**Naşim – Kadımlar**” bölümündeki, evlilik kurallarını ele alan ünite.

Kikar: çoğ. *Kikarim*. 1. [Bu kitapta geçen anlamıyla] Eski dönemde altın, gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık ölçüsü. 3000 *şekle* eşittir. Günümüzün ölçütleriyle bu 69,4kg’dır. Bir kaynağa göre *şekel* 7,17gr.a, *kikar* da 21,51kg.a eşdeğerdir. 2. [Ekmek için] Somun. çoğ. *Kikarim* ya da *Kikarot*. 3. Meydan.

Kilayim: “Karışım”. Farklı türlerin birbiriyle karıştırılması (bkz. 19:19 açık.). 1. Bir hayvan cinsinin dişisinin, bir başka cinsin erkeğiyle çiftleştirilmesi. 2. Farklı türlerdeki tohumların birbirine karıştırılarak ekilmesi. 3. Bir giysinin üretiminde, keten ve yünün bir arada kullanılması. *Şaatnez*. 4. *Mişna*’nın “**Zeraim – Tohumlar [Ziraat]**” bölümündeki, *Kilayim* konusunu ele alan ünite. 5. [Deyimsel anlamla] Uyumsuz ve birbirine uzsak şeylerin birleştirilmesi.

Ben Kilayim: “*Kilayim* Ürünü”. Farklı türlerin karıştırılmasıyla elde edilmiş hayvan ya da bitki.

Kinyan: 1. Mal. Satın alma ya da çalışma karşılığında elde edilen herhangi bir şey. 2. Bir şeyi parasını vererek satın alma, iyeliğe geçirme. 3. Yaratma, şekillendirme. 4. [*Alaha*’da:] Bir malın el değiştirdiğini, resmen yeni sahibinin malı olduğunu onaylayan fiil.

Kabalat Kinyan: Bir iyelik değişiminin ya da iş muamelesinin, satıcının alıcıdan bir mendil ya da başka bir nesne almasıyla onaylandığı prosedür. Buna “**Kinyan Sudar – Mendille Yapılan Kinyan**” adı verilir.

Kinyan Aguf: “Bedenin İyeliği”. Satılan mal üzerindeki iyelik hakkı.

Kinyan Aperot: “Meyve/Ürün İyeliği”. Mal ya da mülkün ürettiği kar ya da ürün üzerindeki iyelik hakkı.

Kol Kinyan Betaut Hozar: “Her Yanlış *Kinyan*, Döner”. Bir alım-satımda, ölçü, ağırlık ya da adet açısından hata olduğunda, tarafların her ikisi de satışı iptal edebilir.

Kisuy Adam: “Kanın Örtülmesi”. Kaşer kanatlı ya da yabani hayvanların kesilmesinin ardından yapılması gereken bir işlem. Bkz. 17:13-14.

Kiyor: Koenler’in el ve ayaklarını yıkamakta kullandıkları büyük su havuzu. Kiyor, Ulam ile Mizbeah arasındaki bölgede, biraz güneye doğru bir yerde bulunurdu. Bu havuzdan, aynı anda on iki Koen’in yıkanabilmesi için on iki musluktan su çıkardı. Kiyor’un yanında bir kuyu vardı ve Kiyor bu kuyuya indirilerek doldurulurdu. Bkz. Şemot 30:17-21. Bkz. Ekler: Bet-Amikdaş’ın Planı.

Kodeş: 1. Kutsiyet. kar. *Hol*. 2. Kutsal yer. 3. Mişkan’da Buluşma Çadırı’na, Bet-Amikdaş’ta ise *Ehal*’e verilen isim. Burası Kodeş Akodaşim’e göre daha düşük kutsiyete sahipti.

Kodeş Akodaşim: “Kutsallar Kutsalı”; Şemot 26:33. Bet-Amikdaş ve Mişkan’ın en kutsal bölümü. Aron Aberit burada bulunurdu. Bkz. Ekler: Bet-Amikdaş’ın Planı.

Kodeş Kadaşim: bkz. *Kadaşim* > *Kodeş Kadaşim*.

Kodeş L’Aşem: “Tanrı Adına Kutsal”.

Kodeş Le-X: “X’e adanmış”.

Kodşe Dorot: “Nesiller Boyu Kutsallar”. Tüm nesiller için geçerli olan *korbanlar*. tek. *Kodeş Dorot*.

Kodşe Şaa: “Anlık Kutsallar”. Sadece belirli bir vesile ile bir kerelik getirilen *korbanlar*. tek. *Kodeş Şaa*.

Kodşe Agvul: “Sınırım Kutsalları”. Koenler ve Leviler’in *Erets-Yisrael* sınırları içinde olmak kaydıyla herhangi bir yerde yiyebilecekleri *teruma*, *maaser rişon* gibi payların genel ismi.

Admat Akodeş: “Kutsiyet Toprağı”. 1. *Erets-Yisrael*’in bir sıfatı. 2. *Erets-Yisrael*’den alınmış toprak.

Ehal Akodeş: Sinagoglarda, *Sefer-Toralar*’ın yerleştirildiği dolaba verilen isim (*Sefarad* jargonu).

Aron Akodeş: 1. Sinagoglarda, *Sefer-Toralar*’ın yerleştirildiği dolaba verilen isim (*Aşkenaz* jargonu). 2. Aron Aberit.

Erets Akodeş: “Kutsiyet Ülkesi”. *Erets-Yisrael*’in bir başka sıfatı.

Eş Akodeş: “Kutsiyet Ateşi”. 1. Mizbeah’ta sürekli olarak yanan ateşe verilen bir isim. 2. [Deyimsel olarak] Kutsiyetten, kutsiyete olan bağlılıktan dolayı hissedilen yoğun duygular.

Bigde Akodeş: “Kutsiyet Giysileri”. *Koen Gadol*’un sekiz giysiden oluşan kıyafeti.

Ar Akodeş: “Kutsiyet Dağı”. Bet-Amikdaş’ın mekanı olan Moriya dağının bir takma ismi.

Kele Akodeş: “Kutsiyet Araçları”. Bet-Amikdaş’taki özel eşyalar.

Kitve Akodeş: “Kutsiyet Yazıları”. *Tanah*’a dahil olan kitaplara verilen genel isim.

Lehem Akodeş: “Kutsiyet Ekmeği”. *Lehem Apanim*’in başka bir ismi.

Leşon Akodeş: “Kutsiyet Lisanı”. İbranice.

Mikra Kodeş: “Kutsiyet İlanı”. *Yom Tov* niteliğindeki günler.

Nezer Akodeş: “Kutsiyet Tacı”. *Koen Gadol*’un alnına taktığı *Tsits*’in diğer bir adı.

Avodat Akodeş: “Kutsiyet İşı”. Koenler’in ve Leviler’in Bet-Amikdaş’taki görevleri.

İr Akodeş: “Kutsiyet Şehri”. Yeruşalayim şehrine verilen bir sıfat.

Ruah Akodeş: “Kutsiyet Ruhı”. 1. *Şehina*’ya verilen takma bir isim. 2. Yüksek dereceye ulaşmış bir insanın, gelecekle ilgili öngöründe bulunmasını sağlayan peygamberlik ruhu. [Hristiyan inancındaki Kutsal Ruh kavramıyla bunun ilgisi yoktur.]

Şabat Kodeş: “Kutsiyet Şabatı”. Kutsal Şabat gününün bir takma ismi.

Şemen Akodeş: “Kutsiyet Yağı”. *Koen Gadol* ve kralların göreve başlarken meshedilmelerinde kullanılan kutsal mesh yağı (bkz. Şemot 30:22-33).

Şekel Akodeş: “Kutsiyet Şekli”. Kutsiyet standartlarına göre *şekel*. Bu, normal *şekale* göre daha ağırdı.

Terumat Akodeş: “Kutsiyet Bağışı”. Bene-Yisrael tarafından *Mişkan*’ın inşası için yapılan bağış (bkz. Şemot 35:21).

Maalin Bakodeş Velo Moridin: “Kutsiyet söz konusu olduğunda, düzey yükseltilir ve düşürülmez”. Belirli bir kutsiyet düzeyine sahip bir nesne ya da yer, bundan daha düşük bir düzeye indirilemez; düzey sadece yükseltilebilir.

Koen: çoğ. *Koanim*. 1. Aaron’un soyundan gelen ve *Bet-Amikdaş*’taki özel hizmetlerin yanında, halkı eğitime ve mübarek kılma görevine sahip erkek; bkz. *Birkat Koanim*. 2. [Diğer inançlarla ilgili kullanımda] Rahip; yüksek görevdeki kişi.

Koen Gadol: “Büyük Koen”. En yetkili Koen; 21:10. Aynı zamanda “*Koen Amaşiah – Meshedilmiş Koen*” (4:3) ve “*Koen Aroş – Baş Koen*” (Melahim II 25:18) olarak da adlandırılır.

Koen Edyot: “Normal Koen”. *Koen Gadol* olmayan her Koen.

Koen Mişne: “Koen Vekili”. Bir aksilik durumunda *Koen Gadol*’un yerini alacak Koen.

Segan Akoanim: Koenler’in *Bet-Amikdaş*’taki görevlerinden sorumlu Koen.

Torat Koanim: “Koenler Yasası”. 1. Çoğunlukla Koenler’in görevlerine ayrılmış olan Vayikra kitabına verilen takma isim. 2. Vayikra kitabını konu alan *Midraş Alaha* eseri. *Sifra*.

Mamlehet Koanim: “Koenler Krallığı”. Bene-Yisrael’in ünvanlarından biri; Şemot 19:6.

Koenet: Bir Koen’in eşi ya da kızı. Koenler’i bağlayan kısıtlamalar, bir Koenet için geçerli olmasa da, bir Koen-kızı diğer kadınlara göre yine de farklı bir konuma sahiptir; bkz. 21:9.

Koen Maşuah Milhama: “Savaş İçin Yağlanmış”. Savaşta halkı yönetmek üzere başına kutsal yağ dökülerek meshedilmiş ve özel yetki sahibi olmuş Koen.

Komets: Bkz. *Kemitsa*.

Korban: çoğ. *Korbanot*. “*Karov – Yakın*” sözcüğüyle bağlantılıdır. Tanrı’ya “yaklaşmayı” amaçlayan, bazen hayvan kesimiyle, bazen pişirilen un işleriyle yapılan mitstva; bkz. 1:2 açık.

Paraşat Akorbanot: “Korbanlar Peraşası”. Ya da “*Sefer Akorbanot – Korbanlar Kitabı*”. Tora’nın, korbanlarla ilgili bölümlerine verilen isim.

Korban Yahid: “Bireysel Korban”. Bir kişinin, vermiş olduğu bir söz, yapmış olduğu bir adak, işlemiş olduğu bir günah sebebiyle veya Tanrı’ya şükranını göstermek gibi bir amaçla getirdiği korban.

Korban Tsibur: “Toplumsal Korban”. Tüm halk adına yapılan Korban. “*Olat Tamid – Daimi yakılan-korban*”, Şabat, Roş Hodeş ve bayramlarda yapılan ek korbanlar [*Musaf*] bu sınıfa girerler.

Korban Pesah: Bkz. *Pesah* > *Pesah-korbanı*.

Korban Ola: Bkz. *Ola-Korbanı*.

Korban Ole VeYored: “[Maddi Değeri] Yükselen ve İnen *Korban*”. *Korbanın*, getiren kişinin ekonomik durumuna göre pahalı ya da ucuz bir şekilde [bir küçükbaş, kuş ya da un işi şeklinde] getirilebileceği *korban* (5:1-13). Bu bir *Hatat-korbanı* türüdür ve sadece üç günah türü için getirilir: Tanıklığı inkar etmek (5:1), kutsal şeylere halel getirmek (5:2-3) ve boş yere yemin etmek veya (5:4) verilen yemini ihlal etmek.

Korban Hatat: Bkz. *Hatat-Korbanı*.

Korban Şelamim: Bkz. *Şelamim-Korbanı*.

Korban Toda: Bkz. *Toda-korbanı*.

Korban Minha: Bkz. *Minha*.

Korban Meila: Bkz. *Meila* > *Korban Meila*.

Korban Musaf: Bkz. *Musaf* > *Musaf-korbanı*.

Behor-korbanı: Sığır ve davarın *behor* hayvanlarıyla getirilen *korban*. Bu hayvanlar Tanrı’ya aittir ve *korban* olmalarını engelleyecek bir kusurları olmadığı takdirde *korban* olarak getirilmelidir (bkz. 27:26; Şemot 13:12 ve 34:19; Devarin 15:19). Özel bir kural olarak eşeklerin *behor*ları da kutsal niteliğe sahiptir ve *korban* olmaya uygun olmadıklarından, bir kuzu ile değiş tokuş edilirler (bkz. Şemot 12:13 ve 34:20).

Korban Hagiga: “Kutlama *Korbanı*”. Şaloş *Regalim* bayramlarında gerçekleştirilen *Şelamim-korbanı*.

Korban Mizbeahı: *Korbanların* genel işlemlerinin gerçekleştirildiği, *Bet-Amikdaş*’ın avlusundaki büyük taş *Mizbeah*. *Mişkan*’daki *Mizbeah*, bakır kaplamaydı. Bkz. *Mizbeah*. Bkz. Ekler: *Bet-Amikdaş*’ın Planı.

Kortov: Ya da *Kurtov*; ya da *Kartov*. 1/64 loga denk bir hacim ölçüsü. Bazı görüşlere göre 6,56ml., bazılarına göre 8,60ml.ye eşittir.

Kotel Amaaravi: “Batı Duvarı”. Günümüzde “Ağlama Duvarı” olarak bilinen, *Bet-Amikdaş*’ın dış avlusunu çevreleyen surların batı kanadının bir parçası.

Küçük Sanedrin: İbr. *Sanedre Ketana*. 23 *Sanedrin* üyesinden oluşan ve idam istemli davalara bakan mahkeme. *Bet-Amikdaş*’ta, Küçük *Sanedrin*’in toplandığı iki yer vardı. Bkz. Ekler: *Bet-Amikdaş*’ın Planı.

Lag Laomer: Ya da **Lag Baomer**. bkz. *Omer* > *Lag Laomer*.

Leşon Akodeş: Bkz. *Kodeş* > *Leşon Akodeş*.

Laşon Ara: “Kötü Lisan”. Bir kişi, kurum, yer vs. hakkında, [ona zarar vermeyecekse bile] olumsuz, ya da [olumsuz olmasa bile] ona zarar verebilecek sözler sarfetme yasağı. *Laşon Ara*, söylenenler doğruysa bile yasaktır [zira doğru değilse bu daha da kötüdür; iftiradır].

Lehem Apanim: Her *Şabat* öncesinde pişirilerek, bir sonraki hafta yenileriyle değiştirilene kadar *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’taki *Şulhan*’ın üzerine yerleştirilen 12 ekmek için kullanılan isim. Tam çeviri “Yüz Ekmeği” şeklindedir; bkz. Şemot 25:30 açık. “**Lehem Amaarehet** – *Dizim/Sıralama Ekmeği*” (Divre Ayamim I 9:32) ya da “**Lehem Atamid** – *Daimi Ekmek*” (Bamidbar 4:7) olarak da anılır.

Leket: “Teker Teker Toplama”. 1. Hasat sırasında tek tek düşen ürün tanelerinin fakirlere bırakılmasına dair mitsva (bkz. 19:9 ve 23:22). 2. Derleme.

Libun: “Beyazlatma”. 1. Bir şeyin, beyazlaşana kadar temizlenmesi. 2. Bir metalin, akkor haline gelene kadar ateşte ısıtılması. Metal bir kap doğrudan ateşte ve sıvısız kullanım sırasında *Kaşerut* açısından kullanılamaz hale gelmişse, [örneğin her zaman et için kullanılan bir ızgaraya, ateş üstündeyken süt dökülmüşse] onun sıfırlanması için *Libun* işlemi yapılır.

Lişkat Agazit: “Kesik Taş Dairesi”. *Bet-Amikdaş*’ta 71 otoriteden oluşan ve en yüksek kanuni merci olan Büyük *Sanedrin*’in toplandığı yer. Burası dikdörtgen şeklinde düzgün kesilmiş taşlarla inşa edildiği için bu isimle anılırdı. Bkz. Ekler: *Bet-Amikdaş*’ın Planı.

Log: çoğ. *Logim*. Sıvılar için *inin* 1/12’sine eşit bir hacim ölçüsü. Yaklaşık olarak 420-550ml.

Lulav: çoğ. *Lulavim*. 1. Çeşitli bitkilerin genç ve yeşil dalı. 2. Hurma ağacının henüz gelişmemiş olan dalı. Bu dal, *Sukot* bayramı kutlamaları sırasında kullanılan dört bitkiden biridir (bkz. 23:40 açık.).

Maaser: çoğ. *Maaserot*. Çiftlik hayvanlarından, tüm toprak ürünlerinden, şaraptan ve yağdan ayrılan onda birlik bölüm; 27:30-32, Bamidbar 18:24. Bu ürünlerden öncelikle *Koenler* için *Teruma* [%2] ayrılır, Leviler için olan *Maaser* ise, kalan [%98] üzerinden ayrılırdı.

Ma’sar Kesafim: “Parasal *Maaser*”. Kişinin, *Tsedaka* gibi konularda kullanmak üzere kazancından ayırması gereken %10luk miktar.

Maaser Min Amaaser: Ya da **Terumat Maaser** ya da **Ma’sar Maaser**. Leviler’in, *Bene-Yisrael*’den aldıkları *Maaser*’den ayırarak *Koenler*’e verdikleri onda birlik bölüm. Bu, tarladan çıkan ürünün %0,98’lik bölümüdür.

Ma’sar Beema: “Hayvan *Maaseri*”. Sığır ve davardan ayrılarak *korban* olarak bağışlanması gereken onda bir. Yılın başından itibaren doğan her onuncu hayvan verilirdi; 27:32; *Mişna – Behorot* 9:1.

Maaser Rişon: “İlk *Maaser*”. Yukarıda tanımlı yapılan *Maaser* (%9,8).

Maaser Şeni: 1. “İkinci *Maaser*”. *Koenler*’e *Teruma*, Leviler’e de *Maaser* [*Rişon*] ayrıldıktan sonra kalan %88,2’lik bölümden ayrılan ikinci bir onda birlik pay [%8.82]. Bu miktardaki ürün, *Şemita* döngüsünün 1, 2, 4 ve 5. yıllarında Yeruslayim’e götürülüp, orada – etraftaki halkla paylaşarak – tüketilmeliydi. Miktar çoksa ve yol uzunsa, bu ürünlerin parasal karşılığı Yeruslayim’e götürülmeli, orada bu parayla yiyecek ve içecek satın alınmalı ve tüketilmeliydi; Devarim 14:22-27. 2. *Mişna*’nın, “**Zeraim – Töhumlar** [*Ziraat*]” bölümünde, *Maaser Şeni*’yi ele alan ünite.

Ma’sar Ani: “Yoksullar için ayrılan *Maaser*”. *Şemita* döngüsünün 3 ve 6. yıllarında, *Maaser Şeni* olarak ayrılan ürünler, yoksullara dağıtılmalıydı; Devarim 14:28-29; 26:12.

Şenat Amaaser: “*Maaser Yılı*”. *Maaser Ani* ayrılması gereken 3 ve 6. yıllar.

Maaserot: *Mişna*’nın, “**Zeraim – Töhumlar** [*Ziraat*]” bölümünde, genel olarak *teruma* ve *maaser* kurallarını ele alan ünite.

Maftir: Özel günlerde *Sefer-Tora* okunurken son kişi olarak çağrılan ve *aftarayı* okuyan kişiye verilen sıfat.

Malhuyot: “Saltanatlar”. Roş Aşana günü okunan *Musaf Amidası* içindeki üç ana bölümden ilki (bkz. *Zihronot* ve *Şofar* > *Şofarot*). Bu bölümde, Tanrı’nın “Evrenin Kralı” olduğunu dile getiren pasuklardan alıntı yapılır.

Mamzer: çoğ. *Mamzerim*. f. *Mamzeret*. f. çoğ. *Mamzerot*. *Giluy Arayot* sınıfındaki herhangi bir ilişkiden doğmuş olan çocuk. Bir *mamzer/mamzeret* sadece *mamzeret/mamzer* sınıfındaki biriyle evlenebilir; bu sınıfta olmayan bir Yahudi ile evlenemez (Devarim 23:3). Bir *mamzerin* çocukları da kendisi gibi *mamzer*dir ve bu, ebediyen tüm nesillerde aktarılan bir özelliktir.

Man: Bene-Yisrael’in kırk yıllık çöl yolculuğu boyunca yedikleri mucizevi yiyecek (bkz. Şemot 16:11 v.d.).

Maşiah: “Meshedilmiş”. 1. Kutsal yağla meshedilmiş *Koen* (4:3) ya da krala (Şemuel I 2:10) verilen isim. 2. Gelecekte Yahudi Ulusu’nu kurtaracağına inanılan Kurtarıcı. Bu kurtarıcı, aynı zamanda kral olacağı için *Maşiah* ismiyle bilinir; zira krallar yağla meshedilirdi. BBS.

Matsa: çoğ. *Matsot*. Mayalanmamış hamurun pişirilmesiyle yapılan ekmek. Un ve su ile yapılan normal hamurun mayalanmaması için, fırına verilmeden önce yoğrulmaya 18 dakikadan fazla ara verilmemesi gerekir. *Bet-Amikdaş*’ta gerçekleştirilen *Minhaların* büyük bölümü *matsa* niteliğindeki hamur işleriyle gerçekleştirilirdi. Bkz. Şemot 12:16 ve 29:2. BBS.

Megila: çoğ. *Megilot*. 1. Parşömen ya da hayvan derisi üzerine yazılmış ve bu parçaların birbirlerine eklenmesiyle elde edilmiş, bir ya da iki ucundan bir sopaya silindirik şekilde sarılmış kitap; mektup, ferman vs. Eski dönemde kitaplar genel olarak bu şekildeydi. *Sefer-Toralar* da bu şekle sahiptir. 2. *Megilat Ester*’in kısaca adlandırılışı. 3. Mişna’nın, “*Moed – Bayram*” bölümündeki, ana tema olarak *Megilat Ester*’in okunması ve *Purim* bayramı kurallarını ele alan ünitesi.

Megilat Ester: “Ester Megilası”. *Purim* olaylarını anlatan Ester kitabının yazılı olduğu *Megila*. Ester, *Tanah*’taki “*Megila*” olarak adlandırılan toplam beş kitaptan biridir (bkz. *Hameş Megilot*).

Megilat Antiyohos: “Antiyohos Megilası”. Suriye-Yunan Helen kralı Antiyohos’un, Erets-Yisrael’de koyduğu Yahudiler’i asimile etme amaçlı kanunları ve Haşmonay ailesi önderliğinde gerçekleşen isyanı, Hanuka mucizesine kadar anlatan eski *Megila*. Bu kitap “*Megilat Bet Haşmonay – Haşmonay Ailesi Megilası*” olarak da adlandırılır.

Megilat Yuhasin: “İlişkiler Megilası”. Kişinin atalarının listesini içeren belge. Aile ağacı.

Megilat Setarim: “Gizlilik Megilası”. Mişna döneminde Hahamlar tarafından, unutmaya endişesiyle yazıya geçirilmiş Tora açıklamaları. Sözlü Tora’nın yaygın bir şekilde yazıya geçirilmesi yasak olduğu için bu yazılar yayılmaz, gizli tutulurdu. Yazıların bu adı almasının nedeni budur.

Megilat Kinot: “Ağıtlar Megilası”. Eha kitabına verilen diğer bir isim (bkz. *Hameş Megilot*).

Megilat Taanit: “Oruç Megilası”. [Gönüllü olarak bile olsa] Oruç tutmanın yasak olduğu özel kutlama günlerinin bir listesini içeren eski bir kitap. Bu kitapta, II. *Bet-Amikdaş* döneminde meydana gelmiş toplam 35 mutlu olay ve tarihleri listelenmektedir. Kitabın bir bölümü Yeruslayim’in yıkılmasından önce yazılmıştır. *Talmud*’da bu kitaptan bahis vardır. Kitap Aramca yazılmıştır ve içerdiği açıklamalar İbranice’dir.

Hameş Megilot: “Beş Megila”. *Tanah*’taki, Şir Aşirim, Rut, Eha, Koelet ve Ester kitapları. Bu kitaplar farklı özel günlerde [bazı cemaatlerde birer *megiladan*] okundukları için bu isimle adlandırılırlar. Şir Aşirim *Pesah*’ta, Rut *Şavuot*’ta, Eha *Tişa Beav*’da, Koelet *Sukot*’un içine rastlayan *Şabat* gününde, Ester de *Purim*’de okunur.

Megilot Agenuzot: “Gömülmüş Megilalar”. 1947’de, Yeuda çölünde, Lut gölünün kıyısında yer alan Kumran adlı bölgedeki mağaralarda keşfedilen, MÖ 1. yüzyıla ait olan *megilalar*. Bunların bir kısmı Yeruslayim’deki Yisrael Müzesi’nde sergilenmektedir.

Mehusar Kapara: Ya da **Mehusar Kipurim**. çoğ. *Mehusere Kapara*. f. *Mehuseret Kapara*. “Onarımı/Kefareti Eksik”. Arınma süreci dahilinde bir *korban* getirmeyi de gerektiren bazı *tuma* durumlarında, *mikveye* dalma ve gün batımı aşamalarını geçmiş ama söz konusu *korbanı* henüz getirmemiş olan kişinin durumu. Böyle biri, *korbanı* getirene kadar *Bet-Amikdaş*’ın avlusuna giremez, *korban* etlerini yiyemez. Ama eğer *Koen*’se gün batımından sonra, henüz *korban* getirmemiş olmasına rağmen *teruma* yiyebilir.

Mehusar Zeman: “Zamanı Eksik”. Doğumundan sonra yedi gününü tamamlamamış bir hayvan. Böyle bir hayvan, sekizinci güne kadar *korban* ya da yiyecek olarak kesilemez.

Meila: “İhanet; Yetkisiz Kullanım”. 1. Para ya da mal konusunda işlenen ihmalkarlık ya da emanete ihanet suçu. Bunları sahibinin izni ya da bilgisi olmadan kullanmak ya da zimmete geçirmek. 2. *Bet-Amikdaş*’a ait bir malı, bilmeden yetkisiz olarak kullanma günahı. 3. *Mişna*’nın, “**Kadaşim** – *Kutsallar*” bölümündeki, *Meila* günahını ele alan ünitesi.

Korban Meila: “Yetkisiz Kullanım *Korbanı*”. 2 numaralı maddede belirtilen günahın onarımı için getirilen *Aşam-korbanı* (5:14-26). **Aşam Meilot** olarak da adlandırılır.

Melaha: çoğ. *Melahot*. 1. İş 2. *Şabat* günü yapılması yasak olan iş kategorilerine verilen isim (bkz. Şemot 20:9-10 açık.). Bu işlerin büyük çoğunluğu, *Yom Tov*’da da yasaktır (bkz. *Melehet Avoda*). 3. Ürün. BŞS.

Melehet Avoda: “Çalışma İş”. Tora’nın *Yom Tov*’da yapılması yasak olan *melahalar* için kullandığı terim (bkz. 23:7 açık.).

Melika: *Korban* olarak getirilen bir kuşun, ensesine tırnak batırmak suretiyle öldürülmesi (1:15).

Bet Melika: “*Melika* Yeri”. Kuşun ensesinde, *melika* sırasında tırnağın batırıldığı yer.

Menora: “Şamdan”. “**Nur** – Ateş” sözcüğünden gelir ve ışık verici araçlara verilen genel isimdir. Bu kitaptaki özel *Menora* ismi, *Mişkan* ve *Bet-Amikdaş*’ta yer alan, altından yekpare olarak yapılmış yedi kollu şamdanı ve Tora metninde özellikle bu şamdanın merkez kolunu ifade eder; bkz. Şemot 25:31.

Met Mitsva: Bkz. *Mitsva* > *Met Mitsva*.

Metsora: çoğ. *Metsoraim*. f. *Metsoraat*. f. çoğ. *Metsoraot*. “*Tsaraat Hastası*”. Bkz. *Perek* 13-14.

Metsora Muhlat: “*Kesin Metsora*”. *Metsora* olduğu kesinleşmiş olan kişi Böyle bir kişi, iyileşene kadar belirli bir davranış şeklini benimsemeli, şehir dışına çıkmalı ve iyileştikten sonra kapsamlı bir arınma sürecinden geçmelidir (bkz. 13:5 açık.).

Metsora Musgar: “*Karantinaya Alınmış Metsora*”. Böyle bir ki⁹i, karantina bitiminde *Metsora* olmadığı ortaya çıksa bile [*Metsora Muhlat*’a göre daha düşük düzeyde] *tamedir* ve bir arınma sürecinden geçmelidir (bkz. 13:5 açık.).

Mezuza: çoğ. *Mezuzot*. 1. Kapı pervazı. 2. Hayvan derisine, belirli kurallara göre bir *Sofer* tarafından yazılan ve kapı pervazına sabitlenen, *Tora*’dan iki bölüm: *Devarim* 6:4-9, 11:13-21. *Mezuza* evlerde [banyo, tuvalet ve balkon gibi bölümler hariç] her odanın girişine, evin ana girişine ve işyerlerine, genelde bir muhafaza içinde, içeri girerken sağda kalacak şekilde sabitlenir.

Mida Keneged Mida: “*Ölçüye Karşı Ölçü*”. Kişinin, yaptığı iyi ya da kötü davranışların karşılığını, davranışın kendisiyle paralel bir şekilde alması. Kısasa kısas. Tanrı insanları ödüllendirir ya da cezalandırırken *Mida Keneged Mida* davranır.

Midraş: çoğ. *Midraşim*. 1. Öğrenim; derin araştırma. 2. *Tora ŞeBeal Pe*’nin bir bölümü. Bu tipteki öğretiler, *Tora* metninin düz ve basit anlamının ötesine geçerek, bazen benzetmeler, bazen de mantık dışı tanımlar ve anlatımlar kullanarak, bu şekilde belirli bir mesaj, öğreti ya da yönlendirmeyi amaçlar. *Midraşlar* genelde çok derindir ve uzmanlık gerektirir. Zira konuya aşina olmayan kişi, *Midraş*’ın sıradışı anlatım ve üslubundan çok yanlış sonuçlara da varabilir. Fakat 1. tanımın da ifade ettiği üzere, *Midraş*, “*derin araştırma*” ifade eder ve bunu gerektirir. 3. 2. tanımda açıklanan türdeki öğretilerin toplandığı derlemelere verilen genel isim. Örneğin *Midraş Raba* bu tipte bir derlemedir. BŞS.

Mikdaş Meat: “*Az Kutsal Mekan*”. Küçük çaplı *Bet-Amikdaş*. Sinagoglar için kullanılan bir sıfat.

Mikve: çoğ. *Mikvaot*. 1. Önemli miktarda suyun biriktiği yer. 2. *Tora*’nın gerektirdiği şekilde bedenın kutsal saflığa kavuşması için tümüyle daldırıldığı ve en az 40 sea doğal su içermesi gereken özel havuz.

Mil: [*Talmud*’daki kullanımla] 2000 adıma eşdeğer uzunluk ölçüsü. Yaklaşık 1470m.

Minha: çoğ. *Menahot*. 1. Hediye; sunu. 2. Unun çeşitli şekillerde pişirildikten sonra getirilmesiyle yapılan bir *korban* türü; *Korban Minha* (bkz. *Perek* 2 ve 6:7-11). Farklı *Minha* türleri için bkz. 2:1-10 açık. Hayvanlarla gerçekleştirilen bazı *korbanlar* da yanında *Minha* ve *Neseh* ile getirilirdi. 3. Öğleden sonra, gün batımına kadar olan süre.

Tefilat Minha: “*Minha Duası*”. *Minha* vaktinde yapılan dua. Bu dua, akşama doğru gerçekleştirilen *Tamid-korbanına* denktir.

Minha Gedola: “*Büyük Minha*”. *Şaot Zemaniyot*’a göre, güneşin doğuşundan 6,5 saat sonrasında itibaren 9,5. saate kadar söylenen *Minha* duası.

Minha Ketana: “Küçük Minha”. *Şaot Zemaniyot*’a göre, günün 9,5. saatinden, gün batımına kadar söylenen *Minha* duası. *Minha Gedola* ve *Minha Ketana* arasında fark yoktur. Sadece söylendikleri vakte göre bu isimleri alırlar.

Minhat Atamid: “Daimi Korbanın Minhası”. *Bet-Amikdaş*’ta her gün sabah ve akşam yapılan *Tamid-korbanının* yanında getirilen *Minha*; *Bamidbar* 28:5.

Menahot: *Mişna*’nın “*Kadaşim – Kutsal Konular*” bölümündeki, *Minha* ve başka tip *korbanları* ele alan ünitesi.

Minyan: “Sayı”. On yetişkin [=13 yaşını doldurmuş] Yahudi erkekten oluşan topluluk. Duaların, Tanrı’nın Kutsiyeti’ni vurgulayan, *Kadiş*, *Keduşa* gibi bölümleri sadece *minyan* olduğu takdirde söylenebilir.

Mişkan: *Bene-Yisrael*’in, çölde inşa ettikleri portatif Buluşma Çadırı; bkz. 26:1. “*Mişkan Aedut – Tanıklık Mişkanı*” (38:21), “*Mişkan Oel Moed – Buluşma Çadırı Mişkanı*” (39:32), “*Mişkan Aşem – Tanrı’nın Mişkanı*” (*Vayikra* 17:4) ve “*Mişkan Bet AE-lo-im – Tanrı’nın Evi olan Mişkan*” (*Divre Ayamim* I 6:33) olarak da adlandırılır. Sözcüğün kökü “*Şahan – Barınmak*”tır ve *Mişkan*, *Şehina*’nın *Bene-Yisrael* arasında barındığını ifade eden bir somut yapıdır. *Mişkan*’daki çeşitli kutsal eşyalar arasında *Aron Aberit*, *Menora*, *Şulhan* ve iki *Mizbeah* sayılabilir. *Mişkan*, *Erets-Yisrael*’e girildikten sonra *Şilo*’da sabitlendi. Daha sonra sırasıyla *Nov* ve *Givon*’da hizmet verdi ve *Kral Şelomo*’nun *Bet-Amikdaş*’ı inşa etmesiyle görevi sona erdi.

Mişkav: “Yatak”. 1. Yatmaya özgü, yatak, kanepeler, şilte gibi eşyalara verilen genel isim. 2. Yataş. 3. Cinsel ilişki. 4. Mezar için kullanılan bir mecaz.

Mişkav Zahur: “Erkeklerle Yataş”. Homoseksüel ilişki. *Tora*’nın şiddetle yasakladığı ilişkilerden biri (18:22; 20:13).

Nafal Lemişkav: “Yatağa Düştü”. Hastalandı (bkz. *Şemot* 21:18).

Yanuah Beşalom Al Mişkavo: “İstirahatgahında Selametle Dinlensin”. Ölünün anıldığı duanın sonunda söylenen sözler.

Mişna: çoğ. *Mişnayot*. 1. Öğreti. 2. *Tora Şebeal Pe*’nin *Moşe Rabenu*’dan itibaren nesilden nesile aktarılan detay ve kurallarının toplandığı, ard arda gelen birkaç nesil *Tana* tarafından düzenlendikten sonra, [kısaca *Ribi* olarak adlandırılan] *Rabi Yeuda Anasi* tarafından derlenerek kitaplaştırılan öğretiler. *Mişna*, 2. yüzyılın sonlarına doğru tamamlanmıştır ve *Talmud*’un temelini oluşturur. *Mişna*, altı “*Seder – Düzen/Bölüm/Fasl*”dan oluşur. Her *Seder* alt ünitelere [*Masehet*; çoğ. *Masahtot*]; her *Masehet* paragraflara [*Perek*]; her *Perek* de *Mişnalar*’a [*Mişnayot*] bölünür. 3. *Mişna* kitabındaki her bir kural. *BBS*.

Mişpat: çoğ. *Mişpatim*. 1. Dava. 2. Dava kararı. 3. Adalet. 4. Hak [ör. “*Mişpat Abehora – Behorluk Hakkı*” (*Devarim* 21:17)]. 5. Gelenek. 6. Medeni kanun. 7. *Tora*’nın özellikle insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen, ve insan mantığının açıklamakta zorlanmayacağı türdeki kanunları. 8. Cümle.

Mişpatim: Hukuk.

Mita Bide Şamayim: “Gökler’in [=Tanrı’nın] Eli’yle Ölüm”. Bu cezayı hak eden kişi, ölümü hak etmiştir ve bunun ne zaman gerçekleşeceği Tanrı’nın Takdiri’ne kalmıştır. Bir açıklamaya göre bu, altmış yaşından önce gerçekleşecek bir ölümdür.

Mitsva: çoğ. *Mitsvot*. 1. Emir. Tanrı'nın emri; bkz. Şemot 24:12, Devarim 4:2, 4:2 vs. Tora'daki *mitsvaların* sayısı 613'tür. 2. İyi ve doğru davranış. Sevap. BBS.

Mitsvat Ase: çoğ. *Mitsvot Ase*. “ ‘Yap’ Emri”. Tora'nın “yap” şeklindeki emri. Tora'da toplam 248 tane *Mitsvat Ase* vardır. Kitapta “pozitif emirler” ifadesi geçtiğinde, bu sınıftaki *mitsvalar* kastedilmektedir.

Mitsvat Lo Taase: çoğ. *Mitsvot Lo Taase*. kıs. *Law*. “ ‘Yapma’ Emri”. Tora'nın “yapma” şeklindeki emri. Tora'da toplam 365 tane *Mitsvat Lo Taase* vardır. Kitapta “negatif emirler” ifadesi geçtiğinde, bu sınıftaki *mitsvalar* kastedilmektedir.

Mitsva Şeazman Gerama: çoğ. *Mitsvot Şeazman Geraman*. “Zamanın sebep olduğu *Mitsva*”. Yapılması zamana bağlı *Mitsva*. Örneğin *Sukot*'ta *Suka*'da oturmak, sabahın belirli bir vaktine kadar *Şema* söylemek vs. “Zamana bağlı ‘yap’ şeklindeki *Mitsvalardan*, erkekler sorumludur, kadınlar ise [bazı istisnalar dışında] muafır” (*Mişna* – *Kiduşin* 1:7).

Bar Mitsva: *Mitsvalardan* sorumlu erkek. Bir erkek 13 yaşından gün aldığı anda Tora'nın [kendisini ilgilendiren] emirlerinden sorumlu hale gelir.

Bat Mitsva: *Mitsvalardan* sorumlu kız. Bir kız 12 yaşından gün aldığı anda Tora'nın [kendisini ilgilendiren] emirlerinden sorumlu hale gelir.

Met Mitsva: “Ölü [İle İlgilenme] *Mitsvası*”. Bir ölüyü en kısa zamanda toprağa verme *mitsvası*. Bu *mitsva* özellikle, ölüyle ilgilenecek başka kimse olmadığı zaman önem kazanır. Böyle bir durumda, normal şartlarda ölülerle temastan uzak durması gerken Koenler bile, bu ölünün ihtiyaçlarıyla ilgilenmekle yükümlüdür (bkz. 21:1 açık.). Bir ölünün bu iyiliğin karşılığını verme ihtimali olmadığı için bu çok üst düzeyde bir *mitsva*dır. Öyle ki, “Tora öğrenimi ve *Met Mitsva* arasında seçim yapma durumu söz konusu olduğunda, *Met Mitsva* önceliklidir” (*Talmud* – *Megila* 3b).

Mizbeah: çoğ. *Mizbehot*. Sunak. “*Zevah* – *Hayvan Kesimi*” sözcüğüyle bağlantılıdır.

Mizbah Anehoşet: “Bakır *Mizbeah*”. *Mişkan*'daki büyük *Mizbeah*. Akasya ağacından yapılmış ve bakırla kaplanmıştı (bkz. Şemot 27:1 v.d.). *Bet-Amikdaş*'taki ise taştan yapılmış, içi toprakla doldurulmuştu (bkz. Şemot 20:22 açık.). Bu büyük *Mizbeah*'ta, *korban* olarak getirilen hayvanlar kısmen ya da tümüyle yakılırdı.

Mizbah Aola: “Ola *Mizbeahı*”. Hayvan *korbanlarının* yapıldığı *Mizbeah*. Bkz. *Korban* > *Korban Mizbeahı*.

Mizbah Azaav: “Altın *Mizbeah*”. Üzerinde tütsü yakılan, küçük boyutlu, altın *mizbeah* verilen isim (bkz. Şemot 30:1-10). Bu *mizbeah* *Bet-Amikdaş* ve *Mişkan*'daki *Kodeş* kısmında yer alırdı ve “*Mizbah Aketoret* – *Tütsü Mizbeahı*” olarak da adlandırılırdı.

Moed: çoğ. *Moadim*. 1. Belirli vakit. 2. Bayram; *Yom Tov*. 3. Bayramlarda gerçekleştirilen *korban*a verilen bir takma isim. 4. *Mişna*'nın altı ana bölümünden ikincisi. Bu bölümde Yisrael bayramları, ona bağlı uygulama ve gelenekler ele alınır. Ya da *Seder Moed*. 5. Buluşma.

Moadim Lesimha: “Bayramlar Mutluluk İçin [Olsun]”. “İyi/Mutlu Bayramlar” dileği.

Hol Amoed: “Bayramın Sıradan Günleri”. *Pesah* ve *Sukot* bayramlarında *Yom Tov* olmayan günler. Her ne kadar “sıradan” olarak adlandırılıyorsa da, bu günler de normal günlere göre belirli bir düzeyde kutsiyete sahiptir. Bkz. *Hol* > *Hol Amoed*.

Moed Katan: “Küçük Bayram”. 1. *Hol Amoed*. 2. *Mişna*'nın, “*Moed* – Bayram” bölümündeki, *Hol Amoed* konularını ele alan ünitesi.

Oel Moed: “Buluşma Çadırı”. Bkz. *Buluşma Çadırı*.

Bae Moed: “Bayrama Gelenler”. *Şaloş Regalim* bayramı vesilesiyle Yeruşalayim’e gelenler.

Moel: çoğ. *Moalim*. Yahudi uygulamasına göre sünnet [*Berit Mila*] uzmanı ve bu konuda yetki belgesine sahip kişi.

Moleh: Antik çağda Kenaaniler içinde çok yaygın olan putlardan biri. Yeruşalayim’deki Ben-İnom vadisinde de bir tane dikilmişti ve insanlar çocuklarını onun için ateşten geçirirlerdi. Bkz. 18:21 açık.

Moşav: “Oturma Yeri”. 1. İnsanın oturmakta kullandığı iskemle, tabure, koltuk, sıra gibi eşyalar. 2. Belirli bir yerde ikamet; yaşantı (bkz. Şemot 12:40). 3. Yerleşim birimi. 4. Toplantı.

Moşav Zekenim: “İhtiyarlar Yurdu”.

Moşav Letsim: “Dalgacılar Toplantısı”. Elle tutulur bir konunun konuşulmadığı, alaylar ve dalga geçmelerle dolu toplantı ya da topluluk.

Bet Moşav: “İkamete Ayrılmış Ev” (bkz. 25:29).

Muktse: 1. Belirli bir amaç uğruna özel olarak ayrılmış. 2. Kullanılmamak üzere kenara ayrılmış, uzaklaştırılmış. 3. Putperest ibadette kullanılmak amacıyla belirli bir işaretle ayrılmış hayvan. Böyle bir hayvan *Bet-Amikdaş*’ta *korban* olmaya uygun değildir (1:2 açık.). 4. *Şabat* ve bayramlarda bazı yasaklara önlem olarak, hareket ettirilmemesine karar verilmiş, kenara ayrılmış nesne. Örneğin yazı yazmak yasak olduğu için, kalem *muktsedir*. Belirli durumlar dışında dokunulamaz, hareket ettirilemez.

Muktse Mehamat İsur: “Yasak Nedeniyle Muktse”. *Alaha*’ya göre *Şabat* ya da *Yom Tov*’da kullanılması yasak olan nesne ya da madde. Örneğin kalem.

Muktse Mehamat Gufo: “Başlı Başına Muktse”. *Şabat* günü herhangi bir kullanımı olmayan taş, kum, cam kırıkları gibi nesneler.

Muktse Mehamat Hisron Kis: “Cep[te Para] Eksikliği Nedeniyle Muktse”. Kişinin mesleki olarak ihtiyaç duyduğu ve zarar görmemesi için özel itina gösterdiği nesneler. Örneğin *Şehita* bıçağı.

Muktse Mehamat Mius: “İğrenme Nedeniyle Muktse”. İnsanın iğrendiği için dokunmaktan çekindiği şeyler.

Muktse Mehamat Mitsva: “*Mitsva* Nedeniyle Muktse”. *Şabat* günü yerine getirilmesi yasak olan mitsvalara özel objeler. *Şofar*, *Lulav*, *Tefilin* ve *Megilat Ester*.

Muktse Mehamat Nolad: “Doğduğu İçin Muktse”. *Şabat* [ya da *Yom Tov*] başladığı anda kullanım için hazır olmayan (krş. Şemot 16:5) ve bu duruma *Şabat* günü içinde gelmiş nesneler. Örneğin *Şabat* günü doğan bir yumurta ya da ağaçtan *Şabat* günü düşen bir meyve.

Musaf: “Ek”.

Musaf-korbanı: Özel günlerde *Tamid-korbanı*na ek olarak getirilen *korban*a verilen isim; Bamidbar 28:9 v.d.

Tefilat Musaf: “Ekleme Duası”. *Musaf-korbanı*nın anısına, özel günlerde yapılan dua. Ya da *Tefilat Amusafin*.

Musar: 1. İhtar ya da azarlama. 2. Ceza. 3. Terbiye. 4. Etik, moral ve doğru davranış. Tora öğrenimindeki konulardan biri olarak anlamı budur.

Musar Askel: “Aydınlatıcı Ders”. Belirli bir olaydan çıkarılan ders.

Musar Kelayot: “Böbreklerin Terbiyesi”. Vicdan azabı. Bkz. 3:9 açık.

Naanuim: tek. *Naanua*. Ya da *Nianua/Nianuim*. “Sallayırlar”. *Sukot* bayramı içinde *Arbaat Aminim* ile güney-kuzey-doğu-yukarı-aşağı-batı yönlerinde yapılan sallama hareketleri.

Nasi: çoğ. *Nesiim*. Başkan. 1. Kabile, toplum ya da halkın liderlerine verilen isim. 2. Tora’nın hükümdardan bahsederken kullandığı sıfat (4:22). 3. *Sanedrin*’in başkanına verilen sıfat. 4. [Günümüzde] Cumhurbaşkanı. 5. Bulut.

Nazir: f. *Nezira*, çoğ. *Nezirim*, f. çoğ. *Nezirot*. 1. Normal yaşamdan kendisini ayırarak, hayatını Tanrı’ya adayan kişi. Bu kişi, şarap ve üzüm ürünlerinden uzak durur, saçlarını kesmez; bkz. Bamidbar 6:2 v.d.; Şofetim 13:1 v.d. Genelde bu tipte bir adakta bulunan kişi, kısıtlı bir süre [çoğunlukla 30 gün] boyunca *Nazir* olarak kalır. Ama tarihte tüm hayatını *Nazir* olarak geçirmiş kişiler de vardır. 2. Seçkin, özel; Bereşit 49:26. 3. *Mişna*’nın “*Naşim – Kadınlar*” bölümünde, *Nazir* ve *Nezirot* konularını ele alan ünite.

Nezirot: *Nazirlik*.

Nedava: çoğ. *Nedavot*. “Bağış”. 1. Kişinin gönülden ve karşılık beklentisi olmadan yaptığı bağış. 2. Fakire verilen para bağışı. 3. Bir Yahudi’nin, yükümlülük ya da günah onarımı amacıyla değil, gönülden koptuğu için getirdiği *korban*. Kitapta “belirli bir bağış” olarak çevrilen *Nedava* sözcüğü, belirli bir hayvanı özellikle göstererek onu bağışlama konusundaki bir vaadi belirtir. O hayvan ölür ya da kaybolursa, bu vaatten kaynaklanan yükümlülük de ortadan kalkar. Bkz. 22:18 açık.

Neder: çoğ. *Nedarim*. “Vaat”. 1. Yeminle yapılan ve “filanca şey olursa, şunu şunu yapacağım” şeklindeki söz; bkz. Bereşit 28:20, Bamidbar 30:3. 2. Bir Yahudi’nin genel bir vaat olarak getirmeyi vaat ettiği *korban*. Kitapta “genel bir vaat” olarak çevrilen *Neder* sözcüğü, doğrudan vaat sahibini bağlar. Dolayısıyla bir kişi örneğin [bir hayvanı açıkça göstermeden genel sözlerle] “bir *Ola-korbanı* getirmeyi üstleniyorum” derse, sonradan getirmeye karar verdiği hayvan ölse ya da kaybolrsa bile, yükümlülüğü ortadan kalkmaz ve o değerinde başka bir hayvan getirmelidir. Bkz. 22:18 açık. BBS.

Neevad: “Tapınılmış”. Bir ilah olarak kabul edilerek tapınılmış belirli bir hayvan. Böyle bir hayvan *Bet-Amikdaş*’a *korban* olarak getirilemez (1:2 açık.).

Ner Maaravi: “Batı Kandili”. *Bet-Amikdaş*’taki *Menora*’nın, mucizevi olarak sürekli yanan kandili. Bkz. 24:2 açık.

Neseh: çoğ. *Nesahim*. Dini bir uygulama olarak, *Mizbeah* üzerine bir içkinin [şarap ya da su] dökülmesi işlemi. Bazı *korban*ların ayrılmaz parçasıdır; Bamidbar 28:7 vs. BBS.

Neşama: çoğ. *Neşamot*. 1. Ruh. 2. Nefes (*Neşima*). 3. İnsanın yaşamı boyunca bedeninde barınan ve ölümüyle Gerçek Dünya’da sonsuz yaşama geçen ebedi manevi varlık.

Neşama Yetera: “Ek *Neşama*”. 1. *Şabat* günü bedene inen ve *Şabat*’ın çıkışıyla bedeni terk eden özel *Neşama*. 2. [Deyimsel olarak] Mutlu ruh hali.

Nişmato Eden: “*Neşaması* [Gan] *Eden*[’de]”. Bir ölüden bahsedilirken söylenen saygı ifadesi.

Ner Neşama: “*Neşama* Kandili”. Ölmüş bir kişinin anısına yakılan kandil.

Olam Aneşamot: “*Neşamalar* Dünyası”. Gelecek Dünya için kullanılan bir takma isim.

İluy Neşama: “*Neşamanın* Yükselişi”. Ölmüş birinin *Neşamasının* manevi dünyada daha yüksek düzeylere erişmesi. Onun adına bu dünyada yapılan mitsvalar böyle bir etkiyi sağlayabilir.

Neşeh: “Faiz”. Alacaklının, verdiği para ya da yiyecek karşılığında borçludan aldığı ek ödeme (bkz. 25:36 açık.).

Neta Revai: “Dikimin Dördüncü [Yılına Ait Meyve]”. *Bet-Amikdaş* döneminde bu meyvelerin Yeruslayim’e getirilip orada tüketilmesi gerekirdi. Alternatif olarak bu meyvelerin parasal karşılığı Yeruslayim’e getirilebilir burada bu parayla yiyecek ve içecek alınıp tüketilebilirdi. *Neta Revai* tüm kurallar açısından *Maaser Şeni* ile denktir.

Netek: “Kopukluk”. Saç ya da sakal bölgesinde saçkırana benzer bir kellik şeklinde ortaya çıkan *tsaraat* türü (13:30).

Netilat Yadayim: “Ellerin Yıkanması”. Ellerdeki manevi temizliğin sağlanması için yapılan yıkama. Daha geniş bilgi için bkz. Rabi Nisim Behar, *Dini Uygulama Rehberi*.

Nevela: çoğ. *Nevelot*. “Leş”. 1. Bir insan ya da hayvanın cesedi. 2. *Şehita* dışındaki bir nedenle ya da yanlış *Şehita* ile ölmüş/öldürülmüş hayvan. Hayvan *Kaşer* bir cinsten olsa bile, yenemez.

Neviim: “Peygamberler”. *Tanah*’ın, Tora ve *Ketuvim* arasında yer alan ikinci bölümü. Peygamberler tarafından *Ruah Akodeş* ile yazılan, hem tarihi, hem kehanetsel, hem de ahlaki kitapların toplamı.

Neviim Rişonim: “İlk Peygamberler”. Bu bölüm, Yeşua, Şofetim, Şemuel, Melahim kitaplarını içerir.

Neviim Aharonim: “Son Peygamberler”. Bu bölüm, Yeşayau, Yirmeyau, Yehezkel, Oşea, Yoel, Amos, Ovadya, Yona, Miha, Nahum, Habakuk, Tsefanya, Hagay, Zeharya, Malahi kitaplarını içerir.

Nezek: çoğ. *Nezakim*. “Zarar”. 1. Bir kişinin malına ya da bedenine verilen zarar, maddi kayıp. 2. Bir kişinin malında ya da bedeninde maddi zarara yol açma karşılığında ödenmesi gereken tazminat.

Nida: 1. Kadının adet görmeye başladığı andan itibaren, bir *mikveye* dalarak arınmasına kadar olan süredeki *tuma* konumu. Bu süre boyunca çift fiziksel temas anlamıyla ayrı durmalıdır. Bu nedenle kadın da bu süre boyunca “uzaklaştırılmış” anlamına gelen *nida* sıfatını alır “*Taarat Amişpaha – Aile Saflığı*” olarak bilinen bu kurallar, Yahudi ailesi için hayati öneme sahiptir (bkz. 15:19 açık., *Günümüzdeki Uygulama* k.b.). 2. *Mişna*’nın “*Taarot – Saflık Kuralları*” bölümündeki, *Nida* kurallarını ele alan ünite.

Me Nida: “Nida Suyu”. *Tumat Met*’in giderilmesi için yapılan seremonide kızıl bir ineğin külleriyle karıştırılıp, arınan kişinin üzerine serpilene arınma suyu (bkz. *Bamidbar Perek* 19).

Nidut: *Nida* durumu.

Nisuin: “Evlilik”. İki aşamalı olan evlilik töreninin ikinci aşaması. Bu aşamanın sonrasında, çift, karı-koca hayatı yaşamak üzere aynı evde yaşamaya başlayabilir; bkz. *İrusin*.

Noah’ın Soyu İçin Yedi Mitsva: Tüm insanlar için geçerli olan yedi mitsva: Bunlar, put-perestlik, Tanrı’ya lanet etmek, cinayet, cinsel ahlaksızlık, hırsızlık ve canlı bir hayvanın etini yemek konusundaki yasaklar ile toplumun düzenini sağlayacak bir yargı sistemi kurma konusundaki emirden oluşur. Bkz. Bereşit kitabı: Noah peraşasının sonundaki açıklamalar.

Notar: çoğ. *Notarot* ya da *Notarim*. “Artık”. *Korban* etlerinin yenebilme süresi içinde yenemeyip arta kalan parçalar. Bunlar artık yenemez ve yakılır.

Oel Moed: “Buluşma Çadırı”. Moşe Rabenu’nun, *Aron Aberit* için yapmış olduğu *Mışkan*’ın çadır kısmı. *Bet-Amikdaş*’taki *Ehal*’e [ve *Kodeş Akodaşim*’e] denk gelir. Moşe’nin Tanrı ile olan “buluşmaları” burada gerçekleşirdi; bkz. *Bamidbar* 7:89. Bkz. *Mışkan*.

Ohel Nefeş: “Can Yemeği”. *Şabat* günü yapılması yasak olan 39 *melahadan*, yemek hazırlamak için gerekli olanlar. Bu *melahalar* *Yom Tov*’da yapılabilir (bkz. 23:7 açk.).

Olah: “Götürme”. 1. Bir şeyi bir yerden bir yere götürmek. 2. *Korbanların* kan işlemlerinden bir tanesi: Hayvanın boynundan alınan kanın, *Mizbeah*’taki uygulamalar için buraya götürülmesi. 3. *Şehita* kurallarında bıçağın ileri doğru hareketi.

Ola-korbanı: “Yükselen *Korban*”. *Mizbeah* üzerinde [*Koenler*’in payına düşen derisi haricinde] tamamen yakılan ve duman halinde “yükselen” *korban*a verilen isim; bkz. 1:3 açk.; bkz. 6:2 açk.

Olat Tamid: “*Tamid* [amaçlı] *Ola-Korbanı*”; bkz. *Tamid-korbanı*.

Olat Reiya: “Görünüş *Korbanı*”. *Bet-Amikdaş* zamanında, *Şaloş Regalim* günlerinde her erkeğin Yeruşalayim’deki *Bet-Amikdaş*’a gelip Tanrı’nın Huzuru’nda “görünmesi” gerekirdi; Şemot 23:16 ve 34:20; Devarim 16:16. Bu sırada getirilen *Ola-korbanı*na bu isim verilir.

Olat Beema: “Çiftlik Hayvanı [İle Getirilen] *Ola-korbanı*”. Bunlarda *korban* olarak erkek büyük ve küçükbaş hayvanlar kullanılır.

Olat Of: “Kuş[larla Getirilen] *Ola-korbanı*”. Bunlarda *korban* olarak güvercin yavruları ya da kumrular kullanılır.

Olat Nedava: “Bağış Amaçlı *Ola-korbanı*”. *Nedava* ya da *Neder* olarak getirilen *Ola-korbanı*. Bu *korban*, “yap” şeklindeki emirlerin ihmalini ve “yapma” şeklindeyken, “yap” şeklindeki bir emre dönüşen emirlerin ihmalini affettirir.

Olat Yahid: “Bireyin *Ola-korbanı*”. Bireysel olarak getirilen *Ola-korbanı*.

Olat Tsibur: “Toplumsal *Ola-korbanı*”. Toplum adına getirilen *Ola-korbanı*.

Omer: (Ayin-Mem-Reş). çoğ. *Omarim*. “Demet”. 1. *Pesah*’ın ikinci günü yılın ilk arpa ürünüyle *Bet-Amikdaş*’a getirilen *Minha-korbanı*na verilen isim; “**Omer Atenufa** – *Sallanan Demet*” olarak da bilinir. 2. Eskiden kuru şeyler için kullanılan ve *efan*ın 1/10’una eşit bir hacim ölçüsü. Farklı görüşlere göre yaklaşık 2,2-3,96lt.

Sefirat Aomer: “Omer Sayımı”. *Pesah*’ın ertesi günü *Omer Atenufa*’nın getirilmesi sonrasında yedi hafta, yani kırk dokuz gün boyunca yapılan gün sayımı. Bu sayımın bittiği gün *Şavuot* bayramıdır.

Lag Laomer: Ya da **Lag Baomer**. “Omer’in 33. Günü”. Omer sayımının 33. günü. Bu gün 18 İyar tarihine rastlar ve Rabi Şimon Bar Yohay’nın ölüm yıldönümüdür. Kendisi öldüğünde yas tutulmayıp, aksine düğün dernek yapılmasını vasiyet ettiğinden bu tarih mutlu bir gün olarak kutlanır. Ölümü sonrasında evi ışıqla dolduğundan, kutlamalar sırasında büyük ateşlerin yakılması yaygındır. Omer sayımının yapıldığı dönem tarihte kederli olaylara sahne olduğun için bu dönem içinde neşeden kaçınılır, örneğin yas işareti olarak saç-sakal kesilmez, özellikle de düğün yapılmaz. *Aşkenaz* geleneğine göre bu yas uygulamaları *Lag Laomer*’de sona erer. *Sefaradlar* ise bunun için 34. günün sabahını beklerler.

Onaa: Hile, aldatma.

Onaat Devarim: “Sözle Mağduriyet”. Sözlerle başkalarının kendilerini kötü hissetmelerine neden olmak, onları sözle taciz etmek şeklindeki günah (bkz. 25:17 açk.).

Onaat Mamon: “Parasal Mağduriyet”. Bir alım-satımda, fiyatın genel piyasa fiyatına göre 1/6 oranında daha yüksek ya da daha düşük gerçekleşmesi durumunda ortaya çıkan haksızlık. Böyle bir durumda satış geçersiz kılınabilir (bkz. 25:14 açk.).

Onen: f. *Onenet*. 1. [Günümüzdeki kullanımla] Yedi yakınından [anne, baba, oğul, kız, erkek kardeşi kız kardeş, eş] biri ölmüş ama henüz defnedilmemiş olan kişinin aldığı sıfat. Bir *Onen*, çeşitli muafiyet ve kısıtlamalara uymalıdır (bkz. Rabi Nisim Behar, *Dini Uygulama Rehberi*). 2. [Tora’nın lisanında] Yedi yakınından birini kaybetmiş kişinin, [yakını defnedildikten sonra bile] o gün güneş batana kadar olan konumu (bkz. 10:12-20 açk.).

Onur Bulutları: İbr. *Anane Akavod*. Çöl yolculuğu boyunca Bene-Yisrael’e eşlik ederek onları koruyan yedi buluta verilen isim. Bu bulutların dördü, dört yönden gelebilecek rüzgar ve diğer tehlikelere, bir tanesi yukarıdan güneş ve yağmura karşı kalkan görevi görüyor, bir tanesi yürüdükleri yolu pürüzsüz hale getirip, zararlı hayvanları bertaraf ediyor, yedincisi de önden giderek yol gösteriyordu.

Orla: “Kapalılık; Erişilmezlik”. 1. Sünnet öncesinde erkek cinsel organını örten ve sünnetle kesilen deri (12:3). 2. Yeni dikilmiş bir ağacın, ilk üç yıl içindeki meyvesi. Bu meyveleri yemek ve onlardan yarar sağlamak yasaktır (bkz. 19:23-25 açk.).

Orlat Lev: “Kalbin Tıkanıklığı”. İnatçılık ve asilik.

Oşana Raba: *Sukot*’un yedinci ve son gününe verilen isim. Bu günle *Yamim Noraim* dönemi kapanır ve Tanrı katındaki yargının sonucu kesinleşir. *Oşana Raba* gecesi boyunca uyanık kalıp *Devarim* ve *Teilim* kitaplarını tamamen okuma adeti vardır. Dua sırasında merkezde tutulan *Sefer-Tora*’nın etrafında yedi kez tur atılır (bkz. *Akafot*). Ayrıca bu günde beş *Arava* dalının sembolik olarak yere vurulması eşliğinde bir metin okunur.

Oşanot: tek. *Oşana* [=“Lütfen Kurtar!”]. *Sukot* bayramı boyunca *Arbaat Aminim* ile yapılan özel dualar (bkz. 23:40 açk.).

Otoriteler: Kitap boyunca, *Tora*’yı açıklayan otoriteler için bu tanımlamayı yaptık. İbranicesi **Mefareşim** olan genel isim genelde yanlış bir şekilde “yorumcular” olarak çevrilmiştir. Oysa *Tora*’da yoruma değil bilgiye yer vardır ve hiçbir Otorite, bir kanun söz konusu olduğu zaman, geleneksel olarak bir önceki nesilden öğrenmemiş olduğu bir şeyi, şahsi yorumuyla üretmez. Bu çok açık ve kesin bir kuraldır. *Tora*’daki “olaylar” söz konusu olduğunda ise, ortaya çıkan güçlükleri çözümlemek için yorum gücünü kullanabilir; fakat burada da bağımsız değildir ve geleneksel bilgilerle çatışmamalı, fikirlerini önceki kaynaklara dayandırmalıdır. **Mefareş** sözcüğünün yaklaşık karşılığı, “açıklayıcı”dır.

Ov: çoğ. *Ovot*. Bir medyumluk yöntemi (19:31).

Baal Ov: “Ov Ustası”.

Para Aduma: “Kızıl İnek”. Bir ölü ile temas ya da aynı çatı altında bulunma nedeniyle *tame* konumuna girmiş bir kişinin arınması için yapılan törende kullanılan kızıl inek; bkz. Bamidbar 19:1 v.d.

Parohet: “Ayıraç”. 1. *Bet-Amikdaş* ve *Mişkan*’da *Kodeş* ile *Kodeş Akodaşim*’i ayıran ayıraç (bkz. Ekler: *Bet-Amikdaş*’ın Planı; bkz. Şemot 26:31 v.d.).

Parve: Ne etli ne de sütlü olan.

Pasuk: çoğ. *Pesukim*. 1. [*Tanah*’ta] Cümle. 2. Tüm *Tanah* için kullanılan bir takma isim. ör. “*Pasukta* dendiği gibi” = “*Tanah*’ta yazılı olduğu gibi”. BBS.

Pasul: “Geçersiz”. 1. Dini gerektirmelere uygun olmayan kutsal obje, *korban* edilmeye uygun olmayan hayvan vs. 2. [Deyimsel olarak] Uygun olmayan, kabul edilmez davranış.

Pea: çoğ. *Peot*. 1. Köşe, uç (19:27). 2. Taraf, yan, yön (Bamidbar 35:5). 3. Şakağın kenarından, kulağın önüne sarkan saç lülesi. 4. Bir çiftçi ya da bağ sahibinin, ürünlerini toplarken tarla ya da bağının köşesinde biçmeden bırakması gereken bölge. Buradaki ürünler fakirlere aittir. Bu gereklilik *Pea* mitsvası olarak adlandırılır (19:9). 5. *Mişna*’nın “**Zeraim** – *Tohumlar [Ziraat]*” bölümündeki, *Pea* kurallarını ele alan ünite. 6. [Günümüz İbranicesi’nde] *Peruk*.

Peras: çoğ. *Perasim*. 1. Yarım somun ekmek. 2. Ödül. 3. Eski zamanda kullanılan bir metal para. 1 *peras* = yarım *mane* = 25 *şekel* = 50 *zuz*. Bir görüşe göre bu 180gr. kadardır. Ancak farklı görüşler de vardır.

Ahilat Peras: “*Peras* Yiyecek Kadar”. Bu, yarım somun buğday ekmeğiyle birlikte yenen küçük bir öğünün yenme süresini ifade eder. Bu ortalama süre *Alaha*’nın birçok alanının da yer sahibidir ve farklı görüşlere göre 4-7 dakika arasında tahmin edilmektedir.

Peraşa: Ya da **Paraşa**. çoğ. *Paraşiyot*. 1. *Sefer Tora*’nın yıllık okunuş döngüsünde, her hafta bir ya da iki tanesi okunan bölümler. Vayikra kitabında 10 *peraşa* mevcuttur: Vayikra, Tsav,

Şemini, Tazria, Metsora, Ahare Mot, Kedoşim, Emor, Bear, Behukotay 2. *Tora*'da, öncesi ve sonrasında belirgin boşluklar verilmek suretiyle ayrılmış her bir paragrafa verilen isim.

3. Bir kitabın, kendi içinde konu bütünlüğüne sahip bölümü. BŞS.

Arba Paraşiyot: "Dört Peraşa". Yılın dört Şabat günü haftanın peraşasına ek olarak okunan peraşalar: *Peraşat Şekalim*, *Peraşat Zahor*, *Peraşat Para*, *Peraşat Ahodeş*.

Perek: çoğ. *Perakim*. 1. *Tanah*'ın paragraflarına verilen isim. 2. Paragraf; ünite. BBS.

Pirke Avot: "Ataların Perekleri". Mişna'nın "**Nezikin** – Zararlar" bölümündeki "Avot" ünitesi. Burada *Hahamlarımız*'ın, ahlak, davranış, *Tora* öğrenimi ve diğer konulardaki özdeyiş ve tavsiyelerine yer verilir.

Peruta: çoğ. *Perutot*. 1. En küçük para birimi. 2. Eski dönemde kullanılan bir para birimi: 1 gümüş *peruta* = 1/640 *şekel*. Dolayısıyla bu son derece küçük bir miktardır.

Din Peruta Kedin Mea: "Bir *Perutanın* Yasası, Yüz [*Maanın*] Yasası Kadardır". Bir deyim. 1. Dürüstlüğün ölçüsü yoktur. Bir *peruta* konusunda yapılan haksızlıkla, 100 *maa* konusunda yapılan haksızlık farksızdır [1 *maa* = 32 *peruta*]. 2. Küçük şeyler bile önemsenmelidir.

Şave Peruta: "Peruta Eşiti". Bir *peruta* kadar değeri olan.

Pahot Mişave Peruta: "Peruta Eşitinden Daha Az". Değeri yok kabul edilen şey.

Pesah: Tanrı'nın *Bene-Yisrael*'i Mısır'dan çıkarışı anısına kutlanan bayram; bkz. 23:4; Şemot Perek 12 ve 13. "**Hag Amatsot** – Matsa Bayramı", "**Hag Aaviv** – Bahar Bayramı"; "**Hag Aherut** – Özgürlük Bayramı" olarak da bilinir. Pesah 15 Nisan tarihinde, bir önceki gece başlar ve *Erets-Yisrael*'de 7, *Diaspora*'da ise 8 gün kutlanır. *Erets-Yisrael*'de ilk ve son, *Diaspora*'da ise ilk iki ve son iki günler *Yom Tov*'dur. Bu bayramın en önemli özelliği *hamets* maddelerin yenmesinin ve bulundurulmasının yasak olmasıdır.

Pesah Agadası: İbr. *Agada Şel Pesah*. "Pesah Anlatısı". *Pesah*'ın ilk [*Diaspora*'da ilk iki] gecesi *Seder* sırasında okunan ve Mısır Çıkışı olaylarını temel alan anlatı.

Pesah Sederi: İbr. *Seder Lel Pesah*. "Pesah Gecesi Düzeni". *Pesah*'ın ilk [*Diaspora*'da ilk iki] gecesi, *Pesah Agadası* eşliğinde yapılan düzenli ritüellerden oluşan ziyafet.

Erev Pesah: "Pesah Arifesi". *Pesah*'tan hemen önceki gün. 14 Nisan.

Pesah-korbanı: İbr. *Korban Pesah*. *Bet-Amikdaş* döneminde Yahudi takvimine göre 14 Nisan tarihinde, bir yaşında bir kuzu ya da oğlakla yapılan *korban* (bkz. Şemot Perek 12:2-12, 12:43-50).

Pidyon: "Fidye" ya da "Fidye Karşılığında Kurtarmak". *Bet-Amikdaş*'a adanmış canlı ya da cansız malların, üzerlerindeki "kutsal" etiketinden kurtarılmalrı karşılığında verilen parasal karşılık. Bu işlemle söz konusu mal üzerindeki kutsiyet, karşılık olarak verilen paraya aktarılmış olur ve kendisi serbest kalır. Yine de bazı durumlarda, bir noktada kutsal göreve ait oldukları için, bu canlı ya da nesnelerin kullanımında bazı kısıtlamalar öngörülebilir. BŞS.

Pidyon Aben: "Oğul İçin Verilen Fidye" ya da "Oğulun Fidye Karşılığında Kurtarılması". Anne ya da babası *Koen* ya da Levi ailesine mensup olmayan bir *behor*-run, yaşınının 31. gününde bir *Koen*'e 5 gümüş *şekel* [= *Talmud* lisanında 5 *sela*] verilerek "kurtarılması" için yapılan tören. Her *behor* Tanrı'ya ait olduğundan kutsal işlere adanmıştır. Fakat bu görevler *Koenler* tarafından yapıldığı için, *behor* oğulların bu

görevlerden sembolik bir fidye ile azat edilmesi gerekir; bkz. Şemot 13:13 açık. Eski İstanbul geleneği 6 gümüş kaşık verilmesi şeklindeydi.

Pigul: 1. İğrenç, bayat, zamanı geçmiş, bozulmuş vs. 2. Niyete bağlı nedenlerle geçersiz hale gelmiş bir *korban* (bkz. 7:18 açık.).

Pikuah Nefes: “*Can Konusunda Tetikte Olmak*”. Hayatı tehlikede olan bir kişi için gösterilen özen ve yakın nezaret.

Pikuah Nefes Dohe Şabat: “*Pikuah Nefes, Şabat’ı İteler*”. Bir insanı ölümden kurtarmak ya da ölümün eşiğindeki bir hastayla ilgilenmek için Şabat’ın ihlal edilebileceğini belirten deyiş.

Pundyon: çoğ. *Pundyonim*. 1/48 şেকে eşdeğer para birimi. Burada kastedilen, kutsiyet konularındaki şekeldir.

Purim: 1. Pers İmparatorluğu döneminde, Ester ve Mordehay’ın liderliğindeki Yahudiler’in, başvezir Aman’ın buyruğuyla yok edilmekten, doğal görünen mucizevi “rastlantılar” sonucu kurtulmalarının anısına, sursuz şehirlerde 14 Adar, [Yeoşua zamanında] surlu olanlarda 15 Adar tarihinde kutlanan sevinçli bayram. Artık yıllarda bayram, ikinci Adar [=Veadar] ayına kaydırılır. 2. Buna benzer kurtuluş olaylarının yaşandığı cemaatlerin, yerel olarak belirledikleri bayramlar. Örneğin *Purim Saragosi*, Saragoza cemaatinin, benzeri bir yok oluştan kurtuluşunun anısına kutlanır. Aynı şekilde *Purim Frankfurt*, *Purim Hevron* ve başkaları da vardır.

Purim Katan: “Küçük *Purim*”. *Purim*’in İkinci Adar ayına kaydırıldığı artık yıllarda, İlk Adar ayının 14 ve 15’i. Bu yıllarda kutlanan *Purim* de “**Purim Gadol** – Büyük *Purim*” adını alır.

Purim Şuşan: “Şuşan *Purimi*”. Adını, *Purim* olaylarının merkezindeki başkent Şuşan şehrinde alır. Buradaki Yahudiler, *Purim*’i 15 Adar’da kutladıklarından, [Yeoşua zamanında] etrafı surlarla çevrili olan ve dolayısıyla bayramı 15 Adar’da kutlayan yerler için, *Purim*’e bu isim verilir.

Rabenu: Öğretmenimiz. Moşe için kullanılan sıfat: “Moşe Rabenu”.

Raşa: çoğ. *Reşaim*. 1. Kötü; kötülük eden; günahkar. 2. Mahkemede haksız çıkan kişi; suçlu. *BBS*.

Reviit: çoğ. *Reviyot*. “Dörtte bir”. 1/4 *log*. Yaklaşık 105-137,6ml.

Ribit: “Faiz”; “Arttırma”. Alacaklının, verdiği borca karşılık ek ödeme (bkz. 25:36 açık.).

Ribit Meuheret: “Ertelenmiş Faiz”. Borcun geri ödenmesi sırasında alınan faiz.

Ribit Mukdemet: “Peşin Faiz”. Borcun verildiği sırada alınan faiz.

Ribit Ketsutsa: “[Baştan] Belirlenmiş Faiz”. Miktarı, en baştan itibaren belirlenmiş faiz. Sabit faiz. Günümüzde bu, abartılı faiz için kullanılan bir deyimdir.

Ribit Deribit: “Faizin Faizi”. Ya da “**Ribit Tsevura/Mitstaberet** – Biriken Faiz”. Anaparanın bir yüzdesi olarak hesaplanan faizin yanında, dönemden döneme biriken bu yüzdenin de ayrıca faizinin alınması.

Ribit Devarim: “Sözlü Faiz”. Bir borca karşılık para olarak değil, de sözler, dalkavukluk ya da kayırma ile ödenen “faiz”.

Avak Ribit: “Faiz Tozu”. Dolaylı faiz. Ya da faizi andıran bir avantaj.

Aaramat Ribit: “Faiz Kurnazlığı”. Bir kişiden, normal şekilde değil, kanunun açıklarından yararlanmak suretiyle dolaylı olarak faiz almak.

Ripuy: “Tedavi”. 1. Bir hastanın sağlığına kavuşmasını sağlamak. 2. Bir kişinin, bedensel zarar vermiş olduğu bir başkasının tedavi masraflarını karşılaması şeklindeki tazminat türü.

Rişon Letuma: Bkz. *Tuma* > *Rişon Letuma*.

Roş Aşana: Yahudi takvimine göre yılbaşı. Tışri ayının ilk gününde, bu vesileyle yapılan bayram; bkz. 23:23. Bu günde Tanrı insanları yargılar ve gelecek yıl ile ilgili kararlarını belirler. Fakat kişinin *Teşuva* yapma şansı, Tanrı’nın kararı mühürleyeceği gün olan *Yom Kipur*’a kadar devam eder. Mühürlü kararın yürürlüğe gireceği gün *Oşana Raba*’dır. BBS.

Roş Hodeş: çoğ. *Raşe Hodaşim*. Yeni ayın ilk günü; bkz. Şemot 12:1 açık. Uygulamada, eğer bir ay, 29 günden oluşuyorsa, sonraki ayın *Roş Hodeş*i, o ayın ilk günüdür. Ama eğer ay 30 günden oluşuyorsa, sonraki ayın *Roş Hodeş*’i iki gündür: Biten ayın son günü ve başlayan ayın ilk günü.

Erev Roş Hodeş: “*Roş Hodeş Arifesi*”.

Ruah Akodeş: Bkz. *Kodeş* > *Ruah Akodeş*.

Sanedrin: çoğ. *Sanedraot*. [Eski Yunanca *Synedrion* – “Konsey; meclis; danışma kurulu” sözcüğünden] II. *Bet-Amikdaş* dönemindeki, halkın 71 ileri geleninden oluşan kanuni merkezi organ. Aynı zamanda Yisrael’in en yüksek adli mercii. İsmi II. *Bet-Amikdaş* döneminde almış olmasına karşın, Moşe Rabenu zamanından itibaren her dönemde bir *Sanedrin* var olmuştur; bkz. Şemot 3:16 açık.; Devarim 17:9. BBS.

Sanedre Ketana: “Küçük *Sanedrin*”. *Sanedrin*’in 23 üyesinden oluşan kurul.

Sapahat: İki ana *tsaraat* lekesi kategorisinin alt kategorilerini tanımlayan sözcük (bkz. 13:2 açık.).

Satan: Tanrı’nın meleklerinden biri. Görevi, insanları günaha teşvik etmek, Tanrı’nın yolundan uzaklaştırmaya gayret etmek ve daha sonra Tanrı’nın önünde onlara karşı savcılık yapmaktır. Tam sözcük anlamı “yoldan çıkarıcı” ya da “suçlayıcı” şeklindedir. Aynı zamanda cinlerin *Aşmeday* ya da *Samael* olarak bilinen başkanıdır. Aynı zamanda “*Malah Amavet* – *Ölüm Meleği*”dir. Başka inançlardaki “Tanrı’ya baş kaldıran ve O’na karşı savaşmak için insanları günaha teşvik edip güç toplayan Şeytan” kavramı, Yahudilik dışı bir inançtır. Yahudilik’teki *Satan*, diğer tüm melekler gibi Tanrı’nın bir kuludur ve temel işlevi, insanların birer robot değil seçim hakkına sahip varlıklar olmasını sağlamaktır.

Sea: çoğ. *Seim* ya da *Sein*. Eski dönemde hem sıvılar hem de katılar için kullanılan bir hacim ölçüsü. Yaklaşık 7,3-13,3lt.ye denktir.

Seder: 1. Düzen. 2. *Pesah* gecesi yapılan yemekli kutlama düzenine verilen isim. Bkz. *Pesah* > *Pesah Sederi*.

Seet: Deriden daha yüksekmiş gibi bir görüntüye sahip *tsaraat* lekesi türü (bkz. 13:2 açık.).

Sefaradlar: İbranice “*Sefarad* – *İspanya*” sözcüğünden gelir. İspanya, Portekiz, Güney Avrupa ve Kuzey Afrika kökenli Yahudiler’e verilen isim.

Sefer-Tora: Bkz. *Tora* > *Sefer-Tora*.

Sefihin: tek. *Safiah*. Hasat sırasında farkında olmadan toprağa düşen tohumlardan, ya da toprakta kalmış eski köklerden yetişen ürünler.

Sekila: “Taşlama”. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bkz. Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası.

Sela: (Sameh-Lamed-Ayin). çoğ. *Selaim*. 1. Eski zamanlarda kullanılan ve [kutsiyet standartlarındaki] *şekle* denk olan bir ağırlık ölçüsü. 2. Eski dönemlerde kullanılan bir para birimi.

Semiha: (Sameh-Mem-Yod-Haf-E). 1. Yaslama. 2. Destek; dayanak. 3. Onay. 4. Yan yana olma durumu. 5. Bir kişinin öğretmen ya da Haham olarak görev yapabileceğine tanıklık eden onay belgesi; diploma. 6. *Korban* olarak getirilen hayvanın başına elleri dayama işlemi.

Serefa: “Yakma”. 1. Tora’daki dört idam cezasından biri. Bkz. Ekler: Yahudilik’te İdam Cezası. 2. Yangın.

Siman: çoğ. *Simanim*. “İşaret”. 1. Tanımayı sağlayan işaret. 2. [Bir listede] Madde. 3. *Şehita* sırasında kesilen, hayvanın yemek ve soluk boruları (*Simanim*).

Besiman Tov: “İyi İşaret İle”. Bir kutlama sahibine söylenen ve o anki mutlu olayın, daha birçok iyi şeye işaret olması konusundaki dilek.

Maase Avot Siman Labanim: “Atalar’ın Başından Geçenler, Çocukları İçin Birer İşarettir”. Bkz. Bereşit 12:6, 26:16 ve 47:28 açık. 1. *Atalar*’ın [Avraam, Yitshak ve Yaakov] başından geçenler ya da fiilen yaptığı şeyler, tarihin ileri bir döneminde *Bene-Yisrael*’in de benzer durumlarda kalacaklarını ya da benzer davranışlar göstereceklerine dair birer işarettir. Nitekim *Tora*’daki birçok örnek, tarihte belki başka bağlamlarda, fakat aynı temayla tekrerrür etmiştir. 2. “Çocuklar genelde babalarının yolunda giderler” anlamında bir deyim.

Simhat Tora: Bkz. *Tora* > *Simhat Tora*.

Sinat Hinam: “Sebepsiz Nefret”. Bir başkasına duyulan ve hiçbir elle tutulur nedene dayanmayan nefret. Hahamlarımız’ın, II. *Bet-Amikdaş*’ın başlıca yıkılma sebebi olarak tanımladıkları günah budur.

Sofer: 1. Yazar. 2. Ya da **Sofer STa”M. Sefarim** [Kitaplar: *Sefer Tora* vs.], *Tefilin* ve *Mezuza* gibi kutsal objelerin içeriğini, Yahudi kurallarına uygun bir şekilde yazan, bu konuda eğitim ve diploma sahibi kişi. *BBS*.

Suka: çoğ. *Sukot*. “Çardak”. 1. Genelde güneşten korunmak için kalas, ağaç dalları, yaprak gibi malzemeler kullanılarak yapılan, geçici oturma amaçlı yapı. 2. Yahudiler’in, *Sukot* bayramı öncesinde, Tora kanunun belirlediği kurallar doğrultusunda evlerinin yanında, [üstü tamamen açık] balkonunda ya da çatısında yaptıkları, üzerini ağaç dalları ve yapraklarla kapadıkları ve bayramın yedi gününü geçirmek için kullandıkları çardak. 3. *Mişna*’nın, “**Moed – Bayram**” bölümündeki, *Sukot* bayramı ve ona bağlı kuralları ele alan ünitesi. Bkz. *Sukot*.

Sukot: “Çardaklar [Bayramı]”. Tanrı’nın *Bene-Yisrael*’i Mısır’dan çıkarışından sonra, çölde çardaklarda oturtması anısına kutlanan bayram; bkz. 23:34, 23:42. “**Hag Aasif – Hasat Bayramı**” olarak da bilinir. 15 Tışri günüdür; bir önceki gece başlar ve 7 gün kutlanır. *Sukot*’un en önemli özelliği, bir hafta boyunca *Sukalar*’da yaşanması ve bereketli ürün alınacak bir sene için dualarda *Arbaat Aminim* ile sembolik hareketler yapılmasıdır.

Şaatnez: “Yün-Keten Karışımı”. 1. Yün ve keten karışımıyla dokunmuş kumaş (bkz. 19:19 ačk.). 2. Uyumsuz iki şeyin birleşimi için kullanılan deyim.

Şabat: 1. Haftanın yedinci günü. Tam anlamı “iş bırakmak”tır; bkz. Bereşit 2:1-3 ačk. Bu günde *melaha* adı verilen yaratıcı karakterli işleri yapmak yasaktır; bkz. Şemot 20:8 v.d. “[*Bene-Yisrael* iki *Şabat*’ı *Alaha*’ya göre kutlasalar, hemen kurtarılırlar” (*Talmud – Şabat* 118b). 2. Hafta; bkz. 23:15. 3. İş yapmanın yasak olduğu *Yom Tov*lar için de kullanılır; bkz. 23:15. 4. *Şemita* yılı için de “*Şabat Yılı*” tanımı vardır; bkz. 25:4. 5. Bu yıla ait ürünler de bu şekilde tanımlanabilir; bkz. 25:6 ačk. BŞS.

Şabat Zahor: *Purim* bayramından önceki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Zahor*.

Şabat Para: *Purim* bayramından sonraki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Para*.

Şabat Ahodeş: *Roş Hodeş* Nisan’dan önceki *Şabat*’a verilen isim; bkz. *Peraşat Ahodeş*.

Şabat Mevarehim: “[Yeni Ay’ın] Mübarek Kılındığı *Şabat*”. *Roş Hodeş*’ten önceki *Şabat*. Bu günde, Yeni Ay’ın gelişini ilan eden “**Yei Ratson**” isimli bir dua okunur ve *Roş Hodeş* günü bildirilir.

Şahrit: Ya da **Şaharit**. “Sabah”.

Tefilat Şahrit: “Sabah Duası”. Sabah yapılan *Tamid-korbanı*na denktir.

Pat Şaharit: “Sabah Ekmeği”. Sabah kahvaltısı.

Şena Şel Şahrit: “Sabah Uykusu”.

Keriat Şema Şel Şahrit: “Sabah *Şema* Okunuşu”.

Şalom: 1. Huzur. 2. Barış. 3. Selamlaşma sözü. “Selam”. Bu amaçla kullanılan diğer bazı ifadeler şöyledir: “**Şalom Uvraha!** – Barış ve Bereket!”, “**Şalom Rav – Bol Selam**”, “**Şalom Leha – Selam Sana**”, “**Şalom Alehem – Barış/Selamet Üzerinizde [Olsun]**”. Bu sonuncusuna “**Alehem Şalom – Üzerinizde [Olsun] Barış/Selamet**” şeklinde cevap verilir. Bu şekilde selamlaşma diyalogu *Şalom* sözcüğüyle açılıp yine *Şalom* sözcüğüyle kapanmış olur.

4. Durum. 5. *Şalom*, aynı zamanda Tanrı'nın İsimleri'nden biridir. Bu nedenle kirlî vs. yerlerde selamlaşırken bu sözcük kullanılmamalıdır.

Şelom Emet: “Gerçek Barış”. Gönülden yapılmış, gerçek ve kalıcı barış.

Şelom Bayit: “Ev Barışı”. 1. Aile içinde karşılıklı anlayış ve barış ilişkileri. 2. Daha genişletilmiş anlamıyla, toplum içi barış.

Derişat Şalom: “Esenlik Dileği”. Üçüncü bir kişiye selam gönderirken kullanılan sözcükler. Kısaca “Daş”.

Has Veşalom!: “Haşa!”, “Tanrı Korusun!”, “Kesinlikle Hayır!” anlamlarına gelebilen bir deyiş.

Leh Leşalom: “Esenliğe Gir”. Bir uğurlama sözü.

Ma Şelomha?: “Durumun Nasıl?”. Bir hatır sorma sözü.

Mipene Darke Şalom: “Barış Tavrı Nedeniyle”. “İnsanlar arasındaki barışı bozulmadan devam ettirmek, sürtüşmelere meydan vermemek için” anlamında bir deyiş. Yahudi kanunu bu konuya önem verir ve Yahudi olmayanlarla iyi ilişkilerin tesisini temel bir kriter olarak görür.

Şabat Şalom: Şabat günü kullanılan selamlaşma sözü.

Alav Aşalom: “Huzur Üzerinde”. Vefat etmiş sevilen bir kişinin ismi zikredildikten sonra eklenen sözler. Örneğin, “Moşe Rabenu Alav Aşalom”.

Rodef Şalom: “Barış Takipçisi”. İnsanlar arasında barış ve gerçek dostluğu tesis etmeye çalışan kişiler için kullanılan sıfat.

Şaloş Regalim: “Üç Bayram”. Üç Hac. [“Ayak” anlamında da olan] “**Regel**” sözcüğü “kez/defa” anlamındadır (bkz. Bamidbar 22:28) ve yılın üç vaktinde, *Bene-Yisrael*’in Yeruslayim’deki *Bet-Amikdaş*’a gelerek yaptıkları bayramları ifade eder; krş. Şemot 23:14 ve 23:17. Bu üç bayram, *Pesah*, *Şavuot* ve *Sukot*’tur. *Bet-Amikdaş* zamanında özel *korban*ların yapıldığı bu bayramlar, günümüzde de özel dualarla kutlanır. BŞS.

Şamaş: “Hizmetkar”. 1. Bir kurumda, temizlik, güvenlik ve başka türdeki görevleri yerine getirmekle görevli kişi. 2. *Sinagoglar*’daki genel işlerden sorumlu görevli. Bu kişiye “**Meşaret Bakodeş – Kutsal’da Hizmet Eden**” adı da verilir. 3. *Hanuka*’da yakılan kandillere eşlik eden ek kandil.

Şaot Zemaniyot: tek. *Şaa Zemanit*. “Zamansal Saatler”. Sabah güneşin doğuşundan, akşam batışına kadar olan sürenin 12’ye bölünmesiyle elde edilen saatler. Anlaşıldığı üzere bu “saatler”, günün uzunluğuna bağlı olarak değişkenlik gösterir. Gün içinde özellikle dua saatlerinin belirlenmesinde bu saatler kullanılır.

Şavuot: İbranice “*Şavua – Hafta*” sözcüğünden, “Haftalar [Bayramı]”. *Pesah*’ın ikinci gününden itibaren sayılan yedi haftanın tamamlanışının ardından kutlanan bayram; Devarim 16:9-10. *Tora*’nın Sinay dağında Bizzat Tanrı tarafından tüm *Bene-Yisrael*’e verildiği gündür (*Talmud – Şabat* 86b). Bu günde *Bene-Yisrael* Tanrı’ya bağlılık yemini etmiş, Tanrı da *Bene-Yisrael*’i Kendi Halkı olarak alacağını bildirmiştir. Bayramın isminin sebebi, bu karşılıklı yeminler [*Şevuot*] de olabilir. Bu bayram aynı zamanda [yılın ilk buğday hasadının yapıldığı dönemde olması nedeniyle] “**Hag Akatsir – Ürün Biçme Bayramı**” ve [*Bet-Amikdaş*’a *Bikurim*’in getirildiği bayram olması nedeniyle] “**Hag Abikurim – Turfanda Bayramı**” olarak da bilinir. Bu günde, yılın yeni çıkan meyveleri *Bet-Amikdaş*’a getirilirdi.

Şaloş Regalim'den biri olan *Şavuot*, bir *Yom Tov*'dur ve *Erets-Yisrael*'de bir, *Diaspora*'da ise iki gün kutlanır.

Şefihut Damim: “Kan Dökülmesi”. 1. Cinayet. Bu, ihlal etmektense ölümü tercih etmeyi gerektiren, en ağır üç yasaktan biridir. 2. Bir kişiyi başkalarının önünde utandırmak. Çünkü bu, kanın yüzüne dolarak yüzünün kızarmasına ve sonra çekilerek bembeyaz olmasına neden olur. Bu nedenle “**Albanat Panim – Yüzün Beyazlatılması**” olarak da adlandırılır.

Şehina: Tanrı'nın Kutsal Varlığı; Tanrı'nın Onuru. Sözcük anlamı “Barınmak; barınış”tır; bkz. Şemot 25:5, 29:45. BBS.

Şehita: “Hayvan Kesimi”. Yahudi kanununa göre hayvanın kesileceği bıçaktan, kesiliş şekline kadar her şey titiz kurallara bağlıdır. Yanlış bir kesim, hayvanı *terefa* yapmaya yetecektir. *Şehita*'da, hayvanın boynu – nefes ve yemek boruları [= *Simanim*] – omurgaya kadar, bıçağın bir gidiş-elişiyle kesilmelidir. Hayvan kesimi konusunda sadece *Şehita* diploması olan kişi [= *Şohet*] yetkilidir.

Şehitat Kadaşim: “Kutsalların Kesimi”. *Korban*larla ilgili *Şehitaya* verilen isim.

Şehitat Hulin: “Kutsal Olmayanların Kesimi”. Et yeme amaçlı yapılan *Şehita*.

Şohet: *Şehita* konusunda gereken eğitim ve diplomaya sahip kişi.

Şekel: çoğ. *Şekalim*. Eski dönemde, altın ve gümüş gibi değerli metaller için kullanılan bir ağırlık birimi. Normal şekel 7,17-11,4gr. kadardır.

Şekel Akodeş: “Kutsiyet [konularındaki] *şekel* standardı”. Bu, iki normal *şekle* eşittir.

Şekalim: 1. *Mişna*'nın “**Moed – Bayram**” bölümündeki, *Bet-Amikdaş* döneminde *Bene-Yisrael*'in bağışladığı yarımşar *şekel* ile ilgili kuralları ele alan ünite; bkz. *Peraşat Şekalim*. 2. Günümüzde Purim bayramının rastladığı Adar ayının *Roş Hodeş*'inden *Purim*'e kadar olan sürede, bunun anısına yapılan bağışlar. Bu bağış aynı zamanda “**Zehar Lemahatsit Aşkel – Yarım Şekelin Anısına**” şeklinde de adlandırılır.

Şelamim-korbanı: “Barış *Korbanı*”. Kişinin, Tanrı'ya teşekkür etmek veya bir *neder* ya da *nedavay*ı ödemek amacıyla yaptığı *korban*. *Şelamim-korban*ının bir bölümü *Mizbeah*'ta yakılır, çoğunluğu ise, getiren tarafından yenirdi; bkz. *Perek 3* açk. ve 7:11-36. Normal şartlarda *Şelamim-korbanı* gönüllü olarak getirilir. Ancak bayramlarda yapılan zorunlu *Korban Hagiga* da bir *Şelamim-korbanı*dır.

Şelamim-kesimi: İbr. **Zevah Şelamim**. *Şelamim-korbanı* için kullanılan başka bir isim. çoğ. *Zivhe Şelamim*.

Şalme Toda: “Şükran [amaçlı] *Şelamim-korbanı*”. Bkz. *Toda-korbanı*.

Şema: Tanrı'nın ‘Bir’liğini ilan eden ve Yahudi inancının temellerini oluşturan parça. Sabah ve akşamleyin *Şema* okumak, doğrudan *Tora*'nın bir emridir; Devarim 6:7. Sabahleyin *Şema* söyleme vakti, *Şaot Zemaniyot*'a göre günün ilk üç saatidir. Geceleyin ise yıldızların çıkışından itibaren söylenir. *Şema* üç paragraftan oluşur: Devarim 6:4-9, 11:13-21 ve Bamidbar 15:37-41. BBS.

Şemini Hag Aatseret: “[*Sukot*'un başından sayıldığında] Sekizinci [güne rastlayan]

Durdurma/Toplanma/İmtina Bayramı". *Sukot*'un yedi gününü takip eden ve bu bayramı "durduran"; sona erdiren bayram; Bamidbar 29:35 (bkz. 23:36 açık.). 22 Tışri tarihine rastlar ve [*Erets-Yisrael*'de] bu günde artık *Suka*'da oturulmaz [*Diaspora*'da ise ilk gün oturulur ama beraha söylenmez (Rambam)]. *Erets-Yisrael*'de tek gün kutlanır ve aynı zamanda *Simhat Tora* kutlaması yapılır. *Diaspora*'da ise bayram iki gündür ve ilk gün *Şemini Hag Aatseret* iken, *Simhat Tora* kutlaması ikinci gün yapılır.

Şemita: çoğ. *Şemitot*. "Bırakma, terk etme, feragat etme". *Tora*'nın emrine göre, *Bene-Yisrael*'in *Erets-Yisrael*'e girişinden itibaren, her yedinci yıl *Şemita* yılıdır. Bu yılda toprak nadasa bırakılır, ekim-dikim yapılmaz ve ürün toplanmaz. Yine bu yılın sonunda, tüm borçlar affedilir. Hem bu *mitsvaya* hem de bu *mitsvanın* uygulandığı yıla *Şemita* adı verilir (bkz. *Perek 25*).

Şemitat Kesafim: "Paradan [=alacaklardan] Feragat". *Şemita* yılının sonunda tüm borçların affedilmesi.

Şemitat Karka: "Araziden Feragat". *Şemita* yılında toprağın kendi haline bırakılması.

Şeni Letuma: Bkz. *Tuma* > *Şeni Letuma*.

Şete Alehem: "İki Ekmek". *Şavuot* bayramında, yeni yıla ait ilk buğday hasadıyla pişirilerek *Bet-Amikdaş*'a getirilen toplumsal *Minha-korbanı*. Bu, *hamets* ekmek olarak getirilen tek *Minha* türüdür (bkz. 23:17).

Şete Matanot Şeen Arba: "Dörde Eşit İki Uygulama". Bazı *korbanlarda* kanın, *Mizbeah* duvarının önce kuzeydoğu sonra da tam karşısındaki güneybatı köşesine, duvarın alt yarısına gelecek şekilde toplam iki kez çarpılmasıdır. Kan karşılıklı köşeye atıldığından, dört duvara da erişmiş olur. Yani iki uygulama vardır ama, sonuç dörde eşittir (bkz. 1:5 açık.).

Şetut: (Şin-Tav-Vav-Tav). "Altıda Bir". Bkz. 25:14 açık.

Şevet: (Şin-Bet-Tav). 1. Oturuş. 2. Mola. 3. Zorunluluktan dolayı iş kaybı. 4. Bir kişinin, bir başkasına vermiş olduğu bedensel zarar nedeniyle onun iş kaybindan doğan zararı karşılaması şeklindeki tazminat.

Şevuat Aedut: "Tanıklık Yemini". Kişinin, belirli bir olaya tanık olduğu gerekçesiyle mahkemeye tanık olarak çağırılması sonrasında, olaya tanık olmadığını belirterek ettiği yemin (bkz. 5:1 açık.).

Şevuat Bituy: "Telaffuzla Yapılan Yemin". Kişinin, bir şeyi yaptığına ya da yapacağına, bir olayın olduğuna ya da olmadığına dair ettiği yemin (bkz. 5:4 açık.).

Şevuat Pikadon: "Emanet Yemini". Bir kişinin, kendisine emanet edilen mal hakkında ihmalkarlık yapmadığına dair ettiği yemin (bkz. 5:22-23).

Şifha Harufa: "Belirlenmiş/Adanmış/Bağlanmış Cariye". Üzerinde iki kişinin ortak olduğu, ancak sonra, ortaklardan birinin azat etmesi sonucu "yarı-özgür" statüsüne

yükselen ve sahibi tarafından Yahudi bir köle ile evlendirilen Yahudi olmayan cariye. Bkz. 19:20-22 açık.

Aşam Şifha Harufa: “Şifha Harufa Konulu Aşam-korbanı”. Bir Şifha Harufa ile günah işlemiş Yahudi bir erkeğin getirmesi gereken Aşam-korbanı.

Şimhat Bet Aşoeva: “Su Çekme / Su Çekilen Yer Şenliği”. Sukot’un ikinci gününde, Mizbeah’ta gerçekleştirilen “su ile Neseh” işlemi için Şiloah kaynağından su çekilmesi vesilesiyle Bet-Amikdaş’ın kadınlar avlusunda gerçekleştirilen şenlikler (bkz. 23:40 açık.).

Şofar: çoğ. Şofarot. Genelde koç boynuzundan yapılan [ama sığır haricindeki başka hayvanların boynuzundan da yapılabilen], eski dönemde ordunun toplanması ya da bayramların ilanı için kullanılan üflemleri alet. Roş Ašana bayramında Şofar çalmak, Tora’nın bir emridir (bkz. 23:24). Yom Kipur’da ise Şofar çalınarak yüce günün bitişi ilan edilir. Ayrıca Yovel yılında da, kölelerin serbest kalışını ilan etmek için ülke çapında Şofar çalınırdı (bkz. 25:9).

Şofarot: “Şofarlar”. Roş Ašana günü okunan Musaf Amidası içindeki üç ana bölümden üçüncüsü (bkz. Malhuyot ve Zihronot). Bu bölümde, Tanah’taki Şofar sesi temasını içeren pasuklardan alıntı yapılır.

Şohet: Bkz. Şehita > Şohet.

Şulhan: çoğ. Şulhanot. 1. “Masa”. 2. Mişkan ve Bet-Amikdaş’ta bulunan, altın kaplama olup üstüne Lehem Apanim’in yerleştirildiği masa; bkz. Şemot 25:23 v.d. “Şulhan Apanim – Yüz Masası” (Bamidbar 4:7) ve “Şulhan Amaarehet – Dizi/Sıralama Masası” (Divre Ayamim II 29:18) olarak da bilinir.

Şuman: çoğ. Şumanim. “İçyağı”. Yenmesi yasak olmayan içyağı (bkz. 3:9 açık). Krş. Helev.

Taam: çoğ. Teamim. “Tad”. 1. Lezzet. 2. Sebep; bir şeyin altında yatan mantık. 3. Tanah’ta sözcüklerin etrafında bulunan ve okurken hangi melodinin kullanılacağını belirten ses işaretleri. Bunlar “Simane Ateamim – Taam İşaretleri” ya da “Teame Mikra – Okuma Taamları”.

Taam Gan Eden: “Gan Eden Lezzeti”. Olağanüstü lezzet.

Ma Ataam?: “Ne Sebep?”. Hangi sebepten dolayı?

Taam Lifgam: “Bozuk Tad”. 1. [Kaşerut kurallarında] Bir kabın, özümlediği tadı belirli bir süre sonra bozuk bir şekilde yansıması. 2. [Deyimsel olarak] Olumsuz özellik.

Taam Leşevah: “Övgüye Layık Tad”. 1. [Kaşerut kurallarında] Bir kabın, özümlediği tadı belirli bir süre sonra güzel, dolayısıyla hala etkili bir şekilde yansıması. 2. [Deyimsel olarak] Olumlu özellik.

Taam Mafsik: “Duraklama Taamı”. Tora’nın okunuş işaretlerinde, duraklamayı ifade eden taamlar.

Ataam Aelyon: “Yüksek Taam”. Tora’daki On Emir kısımlarının okunuşunda kullanılan, normalden farklı taamlar.

Devarim Şel Taam: “Mantıklı Sözler”.

Taame EMeT: “EMeT Taamları”. Tanah’ın İyov, Mişle ve Teilim kitaplarındaki, diğer kitaplara göre farklı nitelikteki taamlar. Buradaki “Emet” sözcüğü bu kitapların isimlerinin baş harflerinden oluşur.

En Bo Lo Taam Velo Reah: “Ne lezzeti var ne kokusu”. Söylenen sözlerin hiçbir mantıksal dayanağı olmadığını belirten deyim.

Al Taam Vareah En Leitvakeah: “Lezzet ve Koku Konusunda Tartışma Olmaz”. “Zevkler ve renkler tartışılmaz” anlamında bir deyim.

Taanit: çoğ. *Taaniyot*. “Eziyet”. 1. Oruç. Bedene, onu yiyecek ve içecekten mahrum bırakarak yapılan eziyet. 2. Mişna’nın, “**Moed – Bayram**” bölümündeki, özellikle yağmur yokluğu sonucunda *Sanedrin* tarafından ilan edilen oruçları ve diğer türdeki oruçları konu alan ünitesi.

Taanit Ester: “Ester Orucu”. *Purim* bayramının arifesinde (13 Adar), kraliçe Ester’in tutmuş olduğu ve tüm Yahudiler’in tutmasını istediği orucun anısına tutulan oruç.

Taanit Halom: “Rüya Orucu”. Kişinin, kötü mesajlar içerdiğini düşündüğü bir rüyanın sonrasında, bu olası kötülüğün iptali umuduyla tuttuğu oruç.

Taanit Yahid: “Bireysel Oruç”. Kişinin, herhangi bir nedenle [örneğin *Teşuva* yönünde kendisini uyandırma amacıyla ya da gördüğü bir rüya nedeniyle] gönüllü olarak tutmayı üstlendiği oruç.

Taanit Tsibur: “Toplumsal Oruç”. Meydana gelen bir olay nedeniyle tüm toplumun tutması öngörülen oruç.

Megilat Taanit: Bkz. *Megila* > *Megilat Taanit*.

Ayoşev Betaanit Nikra Hote: “Oruçlu Oturan, Günahkar Sayılır”. Kendi kendine gereğinden fazla oruç tutmaya karar veren kişinin doğru davranmadığını belirten deyiş. Hahamlarımız, *Teşuva* amacıyla bile olsa oruç tutmakta aşırıya kaçmamak gerektiğini belirtirler ve bunun yerine Tora öğrenimi ve mitsva uygulamasında özenli davranmayı tavsiye ederler.

Taara: kar. *Tuma*. “Saflık”. Manevi yönden saf ve temiz olma durumu. Kutsiyet konularıyla haşır neşir olmanın öncelikli şartı budur.

Tearot: “Saflıklar”. Mişna’nın, *tuma* ve *taara* konularını ele alan üniteleri içeren bölümü.

Taarat Amişpaha: “Ailenin Saflığı”. Yahudi ailesinin temelini sağlayan saflık kuralları. Bu kurallar, evin hanımının adet dönemine bağlıdır ve adetin başlangıcından, kadının *mikveye* dalmasına kadar olan sürede eşlerin fiziksel anlamda ayrılığını gerektirir (bkz. 15:19 açk., *Günüümüzdeki Uygulama* k.b.).

Taor: f. *Teora*; çoğ. *Teorim*; f. çoğ. *Teorot*; kar. *Tame*. *Tame* olmayan saf kişi.

Tahanunim: tek. *Tahanun*. “Yakarılar”. 1. Yakarış; merhamet dilekleri. 2. Normal günlerde *Şahrît* ve *Minha* dualarında *Amida*’nın ardından okunan ve günahlar konusunda affedilme dileklerini içeren parça.

Talit: Bkz. *Tsitsit*.

Talmid Haham: Bkz. *Haham* > *Talmid Haham*.

Talmud: 1. Öğrenim. 2. Tora *Şebeal Pe* için kullanılan ve Mişna, *Gemara*, *Tosefta*, *Midraşları* içinde barındıran genel isim. Bazı durumlarda sadece *Gemara* için de kullanılır. BŞS.

Tame: f. *Temea*; çoğ. *Temeim*; f. çoğ. *Temeot*. kar. *Taor*. **1.** Bir *tuma* kaynağından etkilenmiş kişi. Bkz. *Tuma*. **2.** Kaşer olmayan hayvan; Devarim 14:7. **3.** Kötü ve yozlaşmış kişilere verilen bir aşağılama sıfatı; Yeşayau 52:1. BBS.

Teme Met: Ya da **Teme Nefes**. Bir ölüyle temastan ya da aynı çatı altında bulunmaktan dolayı *tame* olan kişi.

Tamid-korbanı: “Daimi Korban”. Günde iki kez, sabah ve akşam olmak üzere yapılan toplumsal *Ola-korbanı*. Bkz. Bamidbar 28:1-8; Şemot 29:38-44.

Tana: çoğ. *Tanaim*. II. *Bet-Amikdaş* dönemi ve sonrasında varlık gösteren *Hahamlar*’a verilen genel bir ünvan. BBS.

Tanah: *TaNa”H*. *Tora*, *Neviim* ve *Ketuwim* sözcüklerinin baş harflerinden oluşturulmuş sözcük.

Taor: Bkz. *Taara* > *Taor*.

Tapuah: çoğ. *Tapuhim*. “Elma”. **1.** Elma meyvesi. **2.** Şişkin yığın. **3.** *Mizbeah*’ın üzerindeki büyük kül yığını.

Tapuah Adama: “Toprak Elması”. Patates.

Tapuah Zaav: “Altın Elma”. Portakal. Kısaca *TaPUZ*.

Tarbit: Faiz. Bkz. *Ribit*.

Taref: f. *Terefa*; f. çoğ. *Terefot*. **1.** Yırtılmış. **2.** Bir insan ya da hayvanın on iki ay yaşamasına olanak tanımayacak, yara, lezyon vb. bedensel bozukluk. Bir hayvanda böyle bir bozukluk olması halinde o hayvan *Kaşer* değildir. **3.** Böyle bir bozukluğa sahip hayvan. **4.** *Kaşer* olmayan. Yenmesi, kullanılması ya da pişirilmesi yasak olan yiyecek. Et ve sütün birlikte kullanıldığı kaplar da Yahudi kanununa göre *taref* sınıfına girer.

Tefah: çoğ. *Tefahim*. “Yumruk”. Ya da **Tofah**. **1.** Dört parmağa denk uzunluk ölçüsü. Yaklaşık 8-10cm.

Megale Tefah Umhase Tifhayim: “Bir *tefah* açıp, iki *tefah* kapıyor”. “Açıkladığından fazlasını gizliyor” anlamında bir deyim.

Tefilin: *Şabat* ve bayram günleri haricinde her gün sabah duasında sol kola ve başa yerleştirilen; içinde *Tora*’dan dört bölümün (Şemot 13:1-10, 13:11-16, Devarim 6:4-9, 11:13-21) yazılı olduğu parşömenler bulunan, hayvan derisinden yapılmış iki siyah renkli küp kutu. Bu kutulardan çıkan deri şeritler, kutuların yerleştirilmesini ve bağlanmasını sağlar ve kendilerine göre kurallara sahiptir. BBS.

Tehiyat Ametim: “Ölülerin Dirilişi”. İleride ölülerin tekrar dirileceğine dair Yahudi inancı.

Tehum: çoğ. *Tehumim*. **1.** Sınır; sınırla çevrilmiş alan.

Tehum Şabat: “*Şabat* Alanı”. Şehir dışında 2000 *Ama* [yaklaşık 1km.] uzaklığa kadar olan bölge. *Şabat* günü, bunun dışına çıkmak yasaktır; bkz. Şemot 16:29 açık.

Tekia: çoğ. *Tekiot*. 1. Üflemeli çalgılarda, ses çıkarmak için yapılan üfleme. 2. Uzun ve düz *Şofar* sesi.

Teme Met: bkz. *Tame* > *Teme Met*.

Temea: bkz. *Tame*.

Temura: 1. Bir şeyin yerini alan; yedek. 2. Parasal karşılık. 3. Kutsiyete adanmış bir hayvanın yerini almak üzere başka bir hayvan vermek. Bu durumda ikinci hayvan da kutsiyet kazanır ama ilkinde bir değişiklik olmaz (bkz. 27:10). 4. *Mişna*'nın, "**Kadaşim** – *Kutsallar*" bölümündeki, kutsiyete ait hayvanlara karşılık başka hayvanların verilmesi kuralları, *nevela* ve *terefa*, *Kaşerut* işaretleri vb. konuları ele alan ünitesi.

Tenufa: Sallayış; yukarı kaldırış. Çeşitli şeylerin Tanrı'nın Huzurunda "kutsal" konumuna geçmesini simgeleyen bazı hareketlere bu isim verilir. Bkz. 7:13 açık.

Terafim: Eski dönemde putperestlerin evlerinde bulundurdıkları "ev putları". Bazı durumlarda bunlar gaipten bilgi almak için kullanılırdı (bkz. Bereşit 31:19).

Terefa: bkz. *Taref*. BŞS.

Terua: çoğ. *Teruot*. 1. Kesik kesik çalınan *Şofar* ya da borazan sesi (krş. *Tekia*). 2. Coşku ve heyecan belirten yüksek ses.

Yom Terua: "*Terua* Günü". Roş Aşana'nın bir diğer adı (bkz. Bamidbar 29:1).

Teruma: çoğ. *Terumot*. 1. "Bağış". Tam anlamıyla "yükseltme; kaldırma"; çünkü kutsal amaçlarla bağışlanan bir eşya, alelaide olmaktan çıkıp, daha yüksek bir düzeye yükselmiştir; bkz. Şemot 29:27 açık. 2. Tarım ürünlerinden ayrılıp *Koenler*'e verilmesi gereken yaklaşık %2 oranındaki pay (bkz. *Perek* 22). 3. Genel olarak *Tora*'nın [gerek tarım ürünlerinden, gerek hayvanlardan gerekse de *korban*lardan ayrılıp] *Koenler*'e verilmesini emrettiği her türlü pay da bu isimle adlandırılır.

Terumat Maaser: "Maaser Bağışı". Leviler'in, halktan aldıkları *Maaser Şeni* bağışından ayırıp *Koenler*'e verdikleri onda birlik pay; bkz. *Maaser* > *Maaser Min Amaaser*.

Terumat Adeşen: "Küllerin Kaldırılması". Her sabah *Mizbeah*'ın üzerindeki *Tapuah*'tan bir miktar külün kaldırılıp *Mizbeah*'ın yanına yerleştirilmesi işlemi (bkz. 6:3-4 açık).

Teşuva: çoğ. *Teşuvot*. 1. Cevap. 2. Dönüş; geri geliş. 3. [Yahudi geleneksel dilindeki anlamına göre:] Pişmanlık duymak, hatadan vazgeçmek, doğru yola dönmek şeklindedir. "Teşuva yapmak/Teşuva'ya dönmek" şeklinde kullanılır. BBS.

Teva: çoğ. *Tevot*. 1. Sandık. 2. Noah'ın Büyük Tufan'dan kurtulmak için inşa ettiği sandık şeklindeki üç katlı gemi (*Tevat Noah*; bkz. Bereşit 6:14-16). 3. [*Talmud*'daki kullanımıyla] *Sefer-Toralar*'ın yerleştirildiği dolap; bkz. *Kodeş* > *Ehal Akodeş*. 4. [Günümüzdeki kullanımıyla] *Hazan*'ın duayı yönetirken ve *Tora*'yı okurken durduğu yer. 5. Sözcük.

Raşe Tevot: "Sözcüklerin Başları". Ardarda gelen sözcüklerin baş harflerinden oluşturulmuş sözcük.

Yarad Lifne Ateva: “*Tevanın Önüne İndi*”. Sinagogda *Hazan* olmak üzere görev aldı; “*tevaya çıktı*”.

Tevel: (Tet-Bet-Lamed). İçinden henüz *teruma* ve *maaser* ayrılmamış olan tarım ürünlerine verilen ad.

Tevila: çoğ. *Tevilot*. “Dalış” ya da “daldırma”. 1. Bir nesnenin bir sıvıya daldırılması. 2. *Mikve* ya da, deniz, göl gibi doğal su kaynaklarına tüm vücudu ya da herhangi bir eşyayı daldırma işlemine verilen ad.

Tevul Yom: f. *Tevulat Yom*. “[*Mikveye*] O Gün Dalmış Olan”. *Tame* bir kişinin, *mikveye* daldıktan sonra, gün batımına kadar olan süre boyunca bulunduğu konum (bkz. 7:7 açık.).

Tiltul: “Taşıma, nakletme”. Bir nesneyi bir yerden bir yere götürmek; hareket ettirmek. Bu, *Şabat* günü yasak olan *melahalar*dan biridir. Yasak üç yönlüdür. [1] Genel alandan özel bir alana bir şey sokmak; [2] özel bir alandan genel alana bir şey çıkarmak; [3] genel alan içinde bir şeyi 4 *ama* uzaklığa taşımak. Buradaki “genel alan” (*Reşut Arabim*), sokak gibi herkesin ortak malı olan yerleri; “özel alan” (*Reşut Ayahid*) ise ev, gibi bir kişiye ya da kuruma ait sınırlı alanları belirtmektedir. Bu terimlerin *alahasal* tanımları daha geniş ve detaylıdır. Dolayısıyla burada yazılanların “genel anlam” olduğu akılda tutulmalıdır.

Tişa Beav: İbrani takvimine göre “9 Av”. Bu gün, tarih boyunca Yahudiler için bir yas günü olarak bilinir. Bu günde meydana gelen felaketler sebebiyle *Yom Kipur*’daki kurallara göre oruç tutulur. BBS.

Toda-korbanı: “Şükran *korbanı*”. Bu, *Şelamim* tarzı bir *korbandır* ve belirli durumlardaki şükran duygularını ifade etme amacıyla getirilir (bkz. 7:12 v.d. açık.).

Tohaha: Ya da **Toheha**. “Sert İhtar”. 1. Ceza, sıkıntı. 2. Tora’nın, Bene-Yisrael’in Tora’ya uygun yaşamamaları durumunda yüzleşmek durumunda kalacakları ceza ve lanetleri listeleme iki bölümüne (Vayikra 26:14-46 ve Devarim 28:15-69) verilen ad.

Tora: 1. Yasa (bkz. Bereşit 26:5). 2. “*Oraa – Eğitim/Rehberlik*” sözcüğüyle bağlantılı olarak “Öğreti”. 3. Tanrı’nın, Moşe Rabenu’ya dikte ettiği ve *Bene-Yisrael*’e verdiği, Yahudilik’in temel kitabı. Bereşit, Şemot, Vayikra, Bamidbar ve Devarim kitaplarından oluşan beşli. “*Torat E-lo-im – Tanrı’nın Yasası*” (Yeşayau 24:26), “*Torat Moşe – Moşe’nin Yasası*” (Malahi 3:22), “*Torat Emet – Gerçek Yasa*” (Nehemya 9:13) olarak da bilinir. BBS.

Tora Şebihtav: “Yazılı *Tora*”. *Tora*’nın beş kitabı. Bazı durumlarda tüm *Tanah* için de kullanılır.

Tora Şebeal Pe: “Sözlü *Tora*”. Moşe’nin, doğrudan Tanrı’dan öğrenerek halka tüm detaylarına kadar açıkladığı, Yazılı *Tora*’daki emirlerin tüm uygulamaları, öğretiler, gelenekler, kurallar. Bkz. *Talmud*.

Sefer Tora: “*Tora Kitabı*”. *Tora*’nın, hayvan derisi üzerine, usta bir *Sofer* tarafından, özel bir mürekkeple ve belirli çok titiz kurallara göre yazılı olduğu tomar.

Simhat Tora: “*Tora Sevinci*”. *Tora*’nın yıllık okunma döngüsünün tamamlanışı sebebiyle yapılan kutlama. Bu günde *Tora*’nın son perçası olan *Vezot Aberaha* okunur ve

hemen ardından ilk perâşa Bereşit'e başlanır. *Şemini Hag Aatseret* bayramına dahildir ve *Erets-Yisrael*'de bu bayramın tek gününde, *Diaspora*'da ise, ikinci günde kutlanır; bkz. *Şemini Hag Aatseret*.

Talmud Tora: 1. *Tora* Öğrenimi. “*Tora* öğrenimiyle meşgul kişi kadar özgür insan yoktur” (*Mişna – Pirke Avot* 6:2). 2. *Tora* öğrenimi veren kurumlar için kullanılan genel isim.

Torat Koanim: Bkz. *Koen* > *Torat Koanim*.

Tsaar: 1. Acı, sıkıntı, keder. 2. Bir kişinin, bedensel zarar vermiş olduğu bir başkasına çektiği acı nedeniyle ödemesi gereken tazminat türü.

Tsaar Baale Hayim: “Canlılara Eziyet”. Hayvanlara eziyet etme yasağı.

Tsaar Gidul Banim: “Çocuk Büyütme Sıkıntısı”. Ebeveynin, çocuklarını yetiştirme sırasında çektikleri maddi-manevi sıkıntıları ifade eden terim.

En Adam Nitpas Bişat Tsaaro: “İnsan Kederli Zamanında Sorumlu Tutulmaz”. Bir insanın kederli bir zamanda ağzından çıkardığı uygunsuz sözlerin hoş görülmesi gerektiğini belirten deyiş.

Tsadik: çoğ. *Tsadikim*; f. *Tsadeket*; f. çoğ. *Tsadikot*; kar. *Raşa*. 1. Tanrı'dan korkan, *Tora*'nın tüm *mitsvalarını* yerine getiren; 2. Adaleti işleyen; dürüst; 3. Haklı. *BBS*.

Tsaraat: Bazı manevi eksiklikler nedeniyle ortaya çıkan ve cüzam benzeri belirtileri olan rahatsızlık; bkz. 13:1 v.d.

Tsedaka: 1. Adalet, dürüstlük. 2. İhtiyaç sahiplerine yardım. Elindekiyle “adalet ve dürüstlüğe uygun bir şekilde” ihtiyaç sahiplerine yardım etmek. *BBS*.

Tset Akohavim: “Yıldızların Çıkışı”. Yeni günün kesin olarak başladığı zaman.

Tsits: *Koen Gadol*'un altına taktığı ve üzerinde “Tanrı Adına Kutsal” sözlerinin yazılı olduğu altın levha. Bkz. *Şemot* 28:36-38.

Tsitsit: Dört köşeli elbiselerin köşelerine bağlanması gereken iplik düğümleri ve saçaklar; *Bamidbar* 15:37 v.d. Bu emrin yerine getirilmesi için, sabah dualarında dört köşesinde *tsitsit* olan bir dua şalı [“*Talit Gadol* – *Büyük Talit*”] ve gün boyu giysilerin altında yer alan dört köşeli ve *tsitsit* bağlı bir iç kıyafeti [“*Talit Katan* – *Küçük Talit*”] giyilir. Ama bunun dışında, dört köşeli başka elbiseler söz konusuysa, giymeden önce onlara da *tsitsit* bağlamak gerekir. Dört köşeli olmayan elbiseler ise bundan muaftır.

Tsom: “Oruç”. Yemek ve içmekten uzak durmak.

Atsom: “Oruç”. Baştaki “A” sesi [İngilizce'deki “the” sözcüğüne denk olarak] İbranice'de belirtme ve özelleştirme anlamı verir. Bu sözcük belirli bir orucu, yani *Yom Kipur*'u ifade eder; zira bu, Yahudilik'teki en büyük oruç günüdür.

Tsom Gedalya: Ya da **Tsom Gedalyau**. “Gedalya Orucu”. I. *Bet-Amikdaş*'ın yıkılışının ardından Babil imparatoru Nevuhadnetsar tarafından Erets-Yisrael'in valiliğine atadığı Gedalyau ben Ahikam'ın, bir suikast sonucu öldürülmesi anısına 3 Tışri tarihinde tutulan oruç. Bu olayın ardından Yahudiler'in neredeyse tümü Erets-Yisrael'den sürülmüştür.

Tu Bişvat: “15 Şevat”. Ağaçlar ve onlarla ilgili kurallar için yılbaşı niteliğindeki tarih.

Tuma: Kişiyi *Bet-Amikdaş*’a girmekten ve kutsal nitelikli yiyecekleri yemekten alıkoyan manevi durum. Bkz. *Perek 12*’nin başındaki açıklamalar. BBS.

Avi Avot Atuma: “Büyükbaba *Tuma*”. Bir ceset. Bu, en üst düzeydeki *tuma* kaynağıdır ve temas ettiği ya da aynı çatı altında bulunduğu kişi ya da eşyaları *Av Atuma* düzeyinde *tame* yapar.

Av Atuma: çoğ. *Avot Atuma*. “Baba *Tuma*”. Birinci derecede *tuma* kaynağı. Böyle bir kaynak, temas yoluyla insan ve eşyalara *tuma* aktarır ve onları *Rişon Letuma* derecesinde *tame* yapar. Örneğin, bir ölüyle temas etmiş kişi, bir *metsora*, ya da bazı hayvanların leşleri bu tipte *tuma* kaynaklarıdır.

Valad Atuma: “Çocuk *Tuma*”. *Rişon Letuma*, *Şeni Letuma*, *Şelişi Letuma* ve *Revii Letuma* düzeyleri.

Rişon Letuma: “*Tumadan* Birinci Derecede Etkilenmiş Olan”. Bir *Av Atuma*’nın teması sonucu *tame* [ve *tuma* kaynağı] olmuş kişi ya da eşya. Bu derecedeki bir *tuma* kaynağı, temas halinde sadece yiyecek ve içecekleri *tame* yapabilir [insan ve eşyaları ise yapmaz].

Şeni Letuma: “*Tumadan* İkinci Derecede Etkilenmiş Olan”. Bir *Rişon Letuma*’nın teması sonucu *tame* olmuş yiyecek ya da içecek. Bu derecedeki bir *tuma* kaynağı, temas halinde *teruma* ya da kutsal nitelikli yiyecekleri *tame* yapar [diğer yiyecek ve içecekleri ise yapmaz].

Şelişi Letuma: “*Tumadan* Üçüncü Derecede Etkilenmiş Olan”. Bir *Şeni Letuma*’nın teması sonucu *tame* olmuş *teruma* ya da kutsal nitelikli yiyecek. Bu derecedeki bir *tuma* kaynağı temas halinde sadece kutsal nitelikli yiyeceklerle *tuma* aktarır [*terumaya* ise aktarmaz].

Revii Letuma: “*Tumadan* Dördüncü Derecede Etkilenmiş Olan”. Bir *Şelişi Letuma*’nın teması sonucu *tame* olmuş kutsal nitelikli yiyecek. Bu derecede *tame* olmuş kutsal bir yiyecek başka bir şeye *tuma* aktarmaz.

Tumat Eset: “Kimıldatmadan Kaynaklanan *Tuma*”. Bazı *tuma* kaynaklarının kimıldattığı kişi ya da nesneye aktarılan türdeki *tuma* (bkz. 15:12 açık.).

Tumat Madaf: “Hafif *Tuma*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, taşıdıkları şeylere aktardıkları türdeki *tuma* (bkz. 15:12 açık.).

Tumat Maga: “Temas *Tuması*”. Temas yoluyla aktarılan türdeki *tuma*.

Tumat Masa: “Yük *Tuması*”. Bazı *tuma* kaynaklarının [temas olmadan bile olsa] taşınması ile, taşıyana aktarılan *tuma*.

Tumat Merkav: “Binicilik Ekipmanına Ait *Tuma*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, binicilikte kullandıkları eşyalara aktardıkları türdeki *tuma* (bkz. 15:9 açık.).

Tumat Met: “Ölü *Tuması*”. Bir cesede temas ya da onunla aynı çatı altında bulunmakla aktarılan *tuma*.

Tumat Midras: “Basma/Baskı *Tuması*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, ağırlıklarını vererek aktardıkları türdeki *tuma*. *Tumat Mişkav* ve *Tumat Moşav*’ın her ikisini belirten genel sınıf (bkz. 15:6 açık.).

Tumat Mikdaş Vekadaşav: “*Bet-Amikdaş* ve kutsallarının *tuması*”. *Tame* halde iken *Bet-Amikdaş*’a girme ya da kutsal nitelikli bir yiyeceği yeme günahı.

Tumat Mişkav: “Yatak *Tuması*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, üzerine yattıkları, yatmaya özel eşyalara aktardıkları türdeki *tuma* (bkz. 15:4 açık.).

Tumat Moşav: “Oturma Yeri *Tuması*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, üzerine oturdukları, oturmaya özel eşyalara aktardıkları türdeki *tuma* (bkz. 15:4 açık.).

Tumat Oalim: “Çadır *Tuması*”. Bazı *tuma* kaynaklarının, aynı çatı altında bulundukları şeylere aktardıkları türdeki *tuma*.

Tütsü Mizbeahı: bkz. *Mizbeah* > *Mizbah Azaav*.

Urim VeTumim: *Koen Gadol*’un göğsüne yerleştirilen *Hoşen*’in kat yeri içine konan, Tanrı’nın Kutsal İsmi; bkz. 28:30 açık.

Viduy: “İtiraf”. 1. Gerçeği kabullenmek, eski bir hatayı, ona bağlı detaylarıyla açıklamak. 2. Kişinin günahlarını itiraf ettiği duaya verilen isim.

Viduy Pe: “Ağız İtirafı”. Sadece ağızdan yarım yamalak yapılan ama gerçek olmayıp pişmanlık içermeyen itiraf.

Yakılan-korban: İbranice **İşe**. “Eş – Ateş” sözcüğüyle bağlıdır ve *korban*ların yakılan kısımlarını ifade eden bir terimdir. Çevirimiz boyunca bu sözcüğü “*yakılan-korban*” ifadesiyle karşılamaya çalıştık.

Yamim Noraim: “Heybetli Günler”. Elul ayı ile kendisini hissettirmeye başlayan, Roş Aşana ile devam edip, on *Teşuva* gününü tamamlayan *Yom Kipur*’da doruğa ulaşan Tanrısal yargı dönemi. Oşana Raba da bu döneme dahil kabul edilir.

Yeşiva: 1. Oturuş; 2. Toplantı; 3. *Hahamlar*’ın *Tora* öğrenimi ya da araştırma amacıyla bir araya gelmeleri. 4. *Tora* öğrenilen okul. BBS.

Yetser Ara: “Kötü Dürtü”. İnsanı kötülüğe, zarar vermeye, kıskançlığa, nefrete, günaha vs. teşvik eden zayıf yanı; bkz. *Satan*.

Yetser Atov: İyi Eğilim. İnsanı iyiliğe, adalete, yardımseverliğe, sevgiye vs. teşvik eden yanı.

Yibum: Çocuksuz ölen bir erkeğin karısının, o erkeğin kardeşlerinden biri ile evlenmesi (Devarim 25:5 v.d.).

Yideoni: çoğ. *Yideonim*. Bir medyumluk yöntemi (19:31).

Baal Yideoni: “*Yideoni* Ustası”.

Yisreeli: Yisrael ulusuna mensup.

Yoledet: “Loğusa”. Yeni doğum yapmış kadın. Bu kadın, doğan çocuğun cinsiyetine göre bir ya da iki hafta boyunca, bir *nida* ile aynı düzeyde *temea* konumundadır (bkz. 12:2 açık.).

Yom Kipur: Ya da **Yom Akipurim**. “Kefaret/Bağışlanma Günü”; bkz. 23:26-32. Tişri ayının 10’u. Yılın en kutsal günüdür ve bu günde, Yahudiler oruç tutup gün boyu af için

dua ederler. “*Yom Kipur*’da, yemek, içmek, ferahlatıcı bir şeyler sürmek, eşlerarası ilişkide bulunmak, deri ayakkabı giymek ve yıkanmak yasaktır (*Mişna – Yoma* 8:1). BBS.

Yom Tov: “İyi Gün”. Bayram günü. *Şaloş Regalim* ve *Roş Aşana*’da iş yapmanın yasak olduğu günler. *Şabat*’tan farklı olarak, *Yom Tov*’da “*Ohel Nefes – Yemek İhtiyacı*” için gereken işler yapılabilir; *Şabat* günü yapılamaz. BBS.

Yom Tov Şeni Şel Galuyot: “Sürgünlerin İkinci *Yom Tov*”. Her bayramda *Diaspora*’da kutlanan ikinci *Yom Tov*’a verilen isim.

Yovel: Yedi *Şemita* yılını takip eden 50. yıl. Bu yılda, geçmiş 49 yıl içinde el değiştirmiş tüm topraklar eski sahiplerine geri döner ve tüm Yahudi köleler serbest kalır; bkz. 25:10.

Zav: çoğ. *Zavim*. “Bedensel Akıntısı Olan Erkek”. Geniş bilgi için bkz. 15:1-18 açık.

Zava: “Anormal Kanaması Olan Kadın”. Geniş bilgi için bkz. 15:24-28 açık.

Zava Gedola: “Büyük Çaplı *Zava*”. Normal zamanı dışında ardışık üç gün kanaması olan kadın.

Zava Ketana: “Küçük Çaplı *Zava*”. Normal zamanı dışında azami ardışık iki gün kanaması olan kadın.

Zeman Biur: “Ortadan Kaldırma Vakti”. [*Şemita* kuralları dahilinde,] Bir ürünün tarlalarda artık bulunamamaya başladığı zaman. Bu zaman geldiğinde herkes elindeki *Şemita* yılına ait stokları dışarı çıkarmalı ve başkalarının kullanımına açmalıdır.

Zerika: “Fırlatış”. *Korbanın Mizbeah*’ta gerçekleştirilen kan işlemleri. Bu işlemler *korbanın* türüne göre farklılık gösterirdi.

Zihronot: “Hatıralar”. *Roş Aşana* günü okunan *Musaf Amidası* içindeki üç ana bölümden ikincisi (bkz. *Malhuyot* ve *Şofar > Şofarot*). Bu bölümde, *Tanah*’taki “hatırlama” temasını içeren pasuklardan alıntı yapılır. Bunun nedeni, *Roş Aşana*’nın, “*Yom Azikaron – Hatırlama Günü*” olması ve Tanrı’nın, insanları yargıladığı bu günde, yapılan her şeyi “hatırına getirerek” tek tek değerlendirmesi.

Zimun: “Davet”. Üç ya da daha fazla erkeğin birlikte yediği ekmekli bir öğünün sonunda, *Birkat Amazon*’a başlamadan önce yapılan davet prosedürü.

Zoar: *Kabala* öğretisinin, Rabi Şimon Bar Yohay’a atfedilen temel kitabı.

Zona: 1. Fahişe. 2. Bir *Koen*’le evlenmesi yasak olan kadın sınıflarından biri. Geniş bilgi için bkz. 21:7 açık.

Zuz: Eski dönemde kullanılan bir madeni para. Kutsal *şekel* standartlarına göre, *şekelin* dörtte birine eşdeğerdir. Bir *zuz*, altı *maaya* denktir.